

Ročník XIII.
Číslo 6
Prosinec
1991

Západ

\$ 4.00
mimo
Československo
8 Kčs
v
Československu

Západ

Časopis pro Čechy a Slováky

ROČNÍK 13. ČÍSLO 6 PROSINEC 1991

ZAPAD, bi-monthly for Czechs and Slovaks, published by the COLLEGIUM BOHEMICUM in Canada.

Second Mail Registration Number 4890. ISSN 0226-3068.

vydává: Collegium Bohemicum v Kanadě jako dvouměsíčník
vydávatel v ČSFR: Magnet-Press

redakční rada: Karel Helmich, Eliška Kotrbová, Stanislav Reiniš, Zdena Salivarová, Josef Škvorecký, Miloš Suchma (předseda), Ota Ulč, Arnošt Wagner

redaktor mimo ČSFR: Miloš Suchma
Adresa redakce mimo ČSFR: Západ, Box 9021, Terminal P.O., Ottawa, Ontario, Canada K1G 3T8. Telefon (613)824-7439, fax (613)834-8757

redaktor pro ČSFR: Karel Helmich
Adresa redakce v ČSFR: Západ, MAGNET-PRESS, JUNGMANNOVA 24, 113 66 PRAHA 1
Telefon 260 651, 261 551 FAX 4222353271

Články nemusí vyjadřovat názory redakce.
Redakce si vyhrazuje právo na zkrácení a úpravu příspěvků.
Redakční uzávěrka vždy 1. února, dubna, června, srpna, října, prosince.

administrátorka mimo ČSFR: Milada Reinišová
Adresa administrace v zahraničí: Západ, Box 322, Waterloo, Ontario, Canada N2J 4A4. Telefon (519)746-5095 nebo (519)699-4748.
FAX (519)699-6171

administrátorka v ČSFR: Hana Machová
Adresa administrace v ČSFR Západ: Magnet-Press, Vladislavova 26, 113 66 Praha 1
Telefon 260 651, 261 551 FAX 4222353271

Předplatné, příspěvky na tiskový fond, inzerci a změny adres zasílejte na adresu administraci.

Grafická úprava: Antonín Chmel
Sazba: Magnet Press
Tisk: IMPRIMA Praha

Dopisovatelé:

ČSFR: Stanislav Auský, Miroslav Grüner, Karel Helmich, Karel Hviždala, Milan Kenda, Jan Mlynářík, Eva von Rheinwald, Vladimír Škutina, Josef Staněk, Karel Trienkewitz, Anna Wagnerová-Slováková

KANADA: Vladimír Čícha, Jan Drábek, Richard Drtina, Pavel Kantorek, Jiří Krupička, Viktor Labský, Marta Procházková, Jaroslav Švestka, Aleš Zeman

USA: Blanka Jičínská, Bohumil Krčil, Vladimír Kříž, Eva Limanová, Iva Pekárková, Jiří Sýkora, Leoš Zeman

AUSTRALIE: Petr Hrubý, Jan Jirásek, Jaroslav Kovaříček, Miloš Ondrášek

JÍŽNÍ AMERIKA: Robert Lamberg (Argentina)

NĚMECKO: Antonín Brousek, Ota Filip, Karel Kryl, Antonín Měšfan, Jan Pulda, Pavel Taussig

SKANDINÁVIE: Michael Konůpek (Norsko), Helena Kosková (Švédsko), Jan Kristofori (Norsko)

ŠVÝCARSKO: Dušan Šimko

HOLANDSKO: Radek Kučera

VELKÁ BRITÁNIE: Jan Křesadlo

FRANCIE: Ivan Kraus

BELGIE: Michaela Swinkelsová

RAKOUSKO: Ivan Medek

PŘEDPLATNÉ:

	1 rok:	2 roky:	Doživotní předplatné:	Jedno číslo:
ČSFR	48 Kčs			8 Kčs
KANADA	CAN\$ 22.00	CAN\$ 40.00	CAN\$ 400.00	CAN\$ 4.00
USA	US\$ 22.00	US\$ 40.00	US\$ 400.00	US\$ 4.00
Ostatní země (letecky)	US\$ 26.00	US\$ 48.00	US\$ 400.00 nebo ekvivalent v cizí měně	US\$ 4.00

Odběratelé v USA a Kanadě mohou platit osobním šekem.

V ostatních zemích bankovním příkazem nebo mezinárodní poštovní poukázkou (patrně nejvýhodnější pro evropské předplatitele).

Předplatné v Evropě lze poukázat na poštovní účet číslo 98601-202 u poštovního šekového úřadu 2000 Hamburg, BRD. Bankovní směrové číslo je 200 100 20.

Předplatitelé v ČSFR mohou poukázat platbu na číslo účtu 31449-011 u Komerční banky, pobočka Praha 1, Na příkopě 28, Praha 1.

OBSAH

HRA S EMIGRACÍ	1
Miloš Suchma	
DVĚ VÝZNAMNÁ DATA	2
Zdeněk Eis	
PO STO LETECH ZNOVU?	3
Dušan Pavlů	
REKORDNÍ LUXUSY NÁJEMNÍ	5
Ota Ulč	
SOUKROMÝ PODNIKATEL V ČSFR	6
-erb-	
CO SKRÝVÁ AMASIA?	6
-dp-	
VELVYSLANKYNĚ V AUSTRÁLII	7
-drH-	
S MATEMATIKEM MAZUREM	8
-r-	
PILOTI SE BUDOU CVIČIT VŽDYCKY	12
Marie Krausová	
ARCHIPELAG INDONESIA	14
Ota Ulč	
BARIÉRY V NÁS	18
Šárka Helmichová	
BEI MIR BIST DU SCHÖN	19
Jan Beneš	
BYLI JSME DOMA?	22
Jiří Selner	
SKLÁDAL PRO NĚ I VELKÝ MOZART	24
Jiří Seydler	
CENNÝ ODKAZ	25
Hans-Georg Glaser	
CESTA DO AUSTRÁLIE	26
Erik Keller	
Z ČESKOSLOVENSKEHO TISKU	28
-r-	
JAK SE NARODIL ŠEJKR KLUB	29
Jožka Michal	
SAMETOVÁ ČESKÁ MŠE	29
Karel Helmich	
NO COMMENT	30
-r-	
PŘIŠLO POŠTOU	30

Snímek na titulní straně je od Martina Simonse z Austrálie

Podařilo se nám objevit autora titulního snímku z minulého čísla.

Je jím Michael Pompe z Prahy

Informujte své známé, o nichž si myslíte, že by měli zájem o Západ.

Západ do všech světadílů

aneb

všechny světadíly mají Západ

Hra s emigrací

MILOŠ ŠUCHMA, Ottawa

Změny v Československu po 17. listopadu 1989 přivítali krajané s našením a hned se nabídli s pomocí: finančními příspěvky pro OF a VPN, materiální pomocí (kopírovací stroje, počítače, faxy), nabídkou osobní pomoci ve formě předávání zkušeností, výukou na univerzitách, organizováním vyučování angličtiny, zprostředkováním stáží a pobytů studentů v zahraničí, zprostředkováním účasti zahraničních firem na podnikání v Československu, ovlivňováním politiků při udělování půjček a pomoci zahraničních vlád Československu.

Každý patrně pamatuje památné prohlášení prezidenta Václava Havla z února 1990, které pronesl ke krajanům v Torontě, kde mimo jiné řekl: "Chápeme vás všechny jako integrální část našich národů. Chceme, abyste k nám mohli volně cestovat. Sami se rozhodnete, zda v případě, kdy je to možné, si ponecháte dvojí občanství. Jsou mezi vámi mnozí, kteří po léta bojovali za lidská práva v Československu. Těm všem bych se rád omluvil a poděkoval jim za to, co pro nás udělali. Všem vám tedy znovu děkuji jménem nás, kteří žijeme v Československu a všechny vás ujistíme o tom, že vaše práce bude po zásluze oceněna. Slibuji vám, že k vašim názorům přihlédneme, ba co víc, že budeme od vás přijímat všechny vaše zkušenosti."

Tímto prohlášením, které bylo jakousi politickou filozofií a směrnicí hlavy státu se bohužel nikdo z vlády či z Federálního shromáždění neřídil a ani na ni iniciativně nereagoval.

Prvním příkladem byl volební zákon, který umožňoval volit jen za předpokladu přímé účasti na území Československa. Pro mnoho československých občanů to byla časově a hlavně finančně nesplnitelná podmínka. Jeden z autorů zákona Z. Jičínský se vyjádřil, že to bylo technicky a časově nemožné zajistit. V zahraničí se spíše zdá, že to byl záměr, aby hlasy čs. občanů v zahraničí byly co nejslabší, protože jejich názory a přičinění byly dostatečně rozpoznatelné a tím pro jisté kruhy nežádoucí.

Druhým příkladem byl přijatý zákon o soudních rehabilitacích, který v mnoha případech určil náhradní tresty (např. z výkonaného trestu smrti na 20 let odsouzení). Opět se můžeme ptát? proti komu tato nesmyslná «spravedlnost» byla namířena. Především proti účastníkům třetího odboje, z nichž mnozí žijí v zahraničí.

Třetím příkladem je zákon o mimosoudních rehabilitacích, kde majetkové restituce se vztahují na čs. občany v zahraničí jen pokud, pokud mají v Československu trvalý pobyt (a mnoho čs. občanů v zahraničí si «na oko» z principu trvalý pobyt pořizovat nehodlá).

Proti tomuto diskriminujícímu zákonu se ozvala celá řada protestů ze zahraničí. Ekonomů, vidících nesmyslnost takového zákona, i politiků z řad poslanců a kongresmanů.

Československé organizace v zahraničí z iniciativy Československého sdružení v Kanadě, autora novely restitučního zákona poslance R. Senjuka (reprezentujícího skupinu pravicových poslanců) a v režii Sdružení čs. podnikatelů, uspořádali tiskovou konferenci v Praze za účasti zástupců z USA, Kanady, Anglie, Švýcarska, Německa, Rakouska a Austrálie.

Tisková konference byla úspěšná a byla komentována ve všech hlavních čs. denících, televizi a rozhlasu. Nicméně následně hlasování ve Federálním shromáždění, dopadlo v neprospěch novely a tím i zahraničních čs. občanů. Hlasování, i když těsné, také ukázalo na polarizaci současného zákonodárného sboru. Na jedné straně poslanci pravicových stran, hlasujících pro novelu, na druhé straně komunisté a levicové směry včetně občanského hnutí vedeného bývalými komunisty J. Dienstbierem a P. Rychetským, jejichž myšlení je touto skutečností poznamenáno.

Trvalou nemocí Federálního shromáždění je absence mnoha poslanců, kteří jak se zdá mají mnoho jiných zájmů, nejsou přítomni a nehlasují o důležitých zákonech.

Po tomto vítězném hlasovacím tažení (podle poslance Stomeho údajně špatně pracoval hlasovací zařízení, takže patrně nezaregistroval všechny poslance), levicové Občanské hnutí, které z nešťastných důvodů má převahu ve vládě, vymyslelo Zákon o exilu (ještě že nebylo použito hanlivé zrádné emigrace). I tak zákon připomíná něco jako zákon o vzácných či nepohodlných zvířatech. Velkorysé odměnění cennými papíry, ničím negarantovanými, může zrovna tak představovat obdržení znehodnocených prázdných papírků (naštěstí pisatel těchto řádků není žadatelem žádných restitučních nároků, jen si myslí, že je to ostudná záležitost vůči předkům žadatelů, kteří byli ozebračeni a současná vláda tuto krádež jen potvrzuje).

Čtvrtým příkladem je zákon o zákazu povolání vymezující okruh bývalých vysokých funkcionářů Komunistické strany a represivních bezpečnostních sil, kteří zákonem mají být diskvalifikováni v zastávání veřejných funkcí obsazovaných volbou nebo jmenováním.

Původní návrh zákona předložený jménem vlády opět Pavlem Rychetským byla

rozštěpována podle hesla, aby se "vlk našel a koza zůstala celá", tedy účinností zákona na úzký kruh nejvíce do očí bijících předních funkcionářů, kteří vesměs v žádných funkcích stejně již nejsou.

Zákon se podařilo podstatně rozšířit (i tak název Komunistická strana zůstává výchoďevropskou kuriozitou) a tak doufáme, že se splní očekávání nejen širší veřejnosti v Československu, ale i československých občanů v zahraničí, kteří mají své špatné zkušenosti především s obsazováním našich velvyslanectví. Jinak by se mohlo stát, že např. velvyslanec v Kanadě Rudolf Schuster by mohl zůstat touto zákonnou lustrací nepostížen. Ostatně nedůsledný a flegmatický vztah P. Rychetského k takovému bývalým komunistům byl nám jím samým osobně demonstrován, když tohoto vysokého funkcionáře zde podporoval.

Předlohy zákonů současné federální vlády ukazují, že v návrzích čs. občané žijící v zahraničí nejsou bráni v úvahu, jsou úmyslně přezíráni a vytváří se tak zbytečně oboustranná averze. Je to ostatně z hlediska vlády pochopitelné, protože jakou asi podporu od "emigrantů" může současná garnitura Čalů, Dienstbierů a Rychetských čekat. Na to oni si již dávno odpověděli sami, což dokazují svojí ignorancí jakéhokoliv podnětu, které k nim kdy ze zahraničí přišly.

Co tedy československým občanům v zahraničí zbývá? Především se orientovat a podpořit takové politické síly v Československu, které mohou v příštích volbách odstranit polovičatost, diskriminaci a zbytky komunismu a vyčíhého socialismu. Pokud ponecháme stranou radikální bojůvky agresivního pana Sládka nebo megalomanií pana Kotase, s nímž exil udělal již svou špatnou zkušenost, náš občan žijící v zahraničí a sledující politickou scénu v Československu si jednoznačný názor jistě utvoří. To je ale předmětem jiného námětu.

Snímek Alexandra Golla

Dvě významná data

ZDENĚK EIS, Praha

(DOKONČENÍ)

Symbolika dvou významných dat - 28. říjen 1918 a 28. říjen 1991 - nás uvádí do dění, jimž jsme v Československu prošli ve zmíněných časových meznicích. Máme "v sobě" dobrý základ demokratické tradice z první republiky (1918-1938). Po výrazné demokratické politické tradici přišla léta ponižení. V době druhé světové války většina Čechů žila v okupačním Protektorátě Böhmen und Mähren, který pro Čechy znamenal léta ponižení, strachu a válečných krutostí. V roce 1938 se česká a slovenská politická tradice na šest let výrazně rozcházela. Za druhé světové války byla pod patronací Hitlera vytvořena Slovenská republika, kde se žilo jinak, svým způsobem mnohem svobodněji, než v Protektorátu Böhmen und Mähren. Tyto rozdílně prožívané skutečnosti zanechaly v obou národech také odlišné tradice.

Z rozdílných důvodů se Češi a Slováci stali po druhé světové válce snadnou kořistí falešných hesel a totalitního zřízení. Výsledek totalitního panování byl však obdobný: velká duchovní devastace a značné opoždění za počtem obyvatel srovnatelnými státy a národy v západní Evropě.

Proto tradice a její význam v politice je v dnešním ČSFR základním tématem, od něhož se odvíjí vše důležité v přítomnosti a zakládá v mnohém ohledu i perspektivy budoucnosti Československa.

Vytváření posttotalitní politické tradice

To, co v současnosti Československo žije občansky i politicky, je doba, která začala 17. listopadu 1989. Jaké jsou hlavní tendence vytváření posttotalitní společnosti v souvislosti s demokratickou politickou tradicí?

Přítomná chvíle v Československu nás neustále vrací k totalitnímu období. Politici a intelektuálové v soudobém Československu se snaží vysvětlit, objasňovat - a nejednou mučivě - vše, co se událo v posledních čtyřiceti dvou letech v Československu v rovině obecné a individuální, což se zejména projevuje v soudobé publicistice.

Na počátku demokratické současnosti v ČSFR stál 17. listopad 1989. Upínáme se k tomuto datu a bereme tento den za základ počátku demokratického období v širším i užším slova smyslu. Jedná se však o postupný proces, neboť teprve v průběhu listopadu a prosince 1989 došlo v Československu k demokratickému obratu, na jehož konci se stal Václav Havel prezidentem republiky. Pod tlakem manifestací a jiných akcí se podařilo prosadit jeho zvolení do čela státu ještě starým, tehdy ještě fungujícím, ale nedemokraticky zvoleným parlamentem. Celý tento proces proměny (listopad-prosinec 1989) byl nazván - sametovou revolucí.

Tehdy - po 17. listopadu 1989 - se vytvořil skutečný předěl mezi vším starým, co označujeme v československých dějinách za totalitní režim a dnešním proce-

sem vytváření demokratické společnosti a demokratické politické tradice. Přesto však starý režim v nás zůstal vězet. Jak také jinak, když z historického nadhledu - kromě světlých výjimek (1945-1948; 1968-1969) - jsme demokratické tradice a tím i demokratického občana ztratili v roce 1938, a to na dobu padesáti let. Půl století není maličkost pro žádný národ, pro žádnou občanskou, demokratickou společnost.

Vytváření občanské společnosti na demokratických základech je dlouhodobý proces. Nová tradice se rodí pomalu a s obtížemi.

Do posttotalitní společnosti vstupovalo Československo po 17. listopadu 1989 s tíživým dědictvím. V etapě tvořivého života více než dvou generací vznikaly, rozvíjely se a zakořenily principy totalitní společnosti. Tyto generace si osvojily vše, co s sebou přinášela totalitní společnost jako přirozený způsob života. Uvažme, že dva-čtyřicetileté totalitní období se nutně muselo dotknout a omezit každého, kdo v Československu žil, ať názorově stál kdekoli. Kdo chtěl přežít, musel se minimálně, třeba jen vnějškově přizpůsobit.

Očekávaný pád totalitního režimu nás zastihl v jistém smyslu nepřipravené, ať jsme žili v Československu nebo ve svobodném světě. Profesor Lobkowicz to vyjádřil ve své přednášce na Karlově univerzitě slovy: "My jsme si představovali, že když komunismus zmizí, bude problém vyřešen. Také jsme si dostatečně neuvědomovali vliv čtyřicetileté propagandy." V těchto dvou větech je zakódována veškerá československá vnitřní společenská nepřipravenost pro život v posttotalitní demokratické společnosti, kterou dnes v ČSFR máme.

A právě toto dědictví je olověnou koulí na nohou dnešní demokratické společnosti a obce, která se má a dnes už se vyvíjí občansky svobodně. V tomto bodě se prolíná tradice demokratické politické kultury s přítomností, která si teprve vytváří nové, moderní demokratické tradice, které odpovídají soudobé Evropě.

Jaké problémy s sebou přináší rodící se demokratická společnost v Československu?

1. Především musí zápasit o znovunastolení demokratických forem a neustále se vyrovnávat se čtyřicetiletým dědictvím života v totalitní společnosti. Proto jsme v současném politickém životě často neopatrní, přeme se o maličkosti a základní věci nám nejednou unikají. V dnešním politickém životě se často jedná o malicherné a úzkoprsé představy.

2. V politickém životě dnešního Československa je stále přítomna netrpělivá touha řešit nahromaděné problémy okamžitě, bez prodlení a tím i bez rozmyšlení, bez ověřených demokratických tradic z první republiky, případně tradic jiných demokratických států.

3. Československo dnes také prožívá

vliv nacionalistických sporů, které znesnadňují každý demokratický proces, zejména jeho demokratická politická řešení, a komplikují současný politický život ve vztazích Čechů a Slováků. Nacionalistické výstřelky vedou nejednou k rasismu a jindy zase ke snaze nacionalismem řešit vnitřní uspořádání federace. V Čechách se nacionalistické tendence projevují zejména v "tradičním" přehlížení Slováků, jejich tužeb a národních vůlí. Na Slovensku se vynořují tendence, které směřují k populismu, jako jedné z možných politických alternativ. Tento populismus silně připomíná ono neslavné prosazování "vůle lidu" z let těsně po druhé světové válce v Československu, zejména v období po roce 1948.

V dnešním Československu žijeme vlastně na rozhraní dvou politicky zcela protichůdných tradic, které charakterizují posttotalitní vývoj. A právě toto rozhraní nás občansky v přítomné chvíli určuje i přetváří. Na jedné straně je v nás přítomná československá demokratická tradice z let 1918 až 1938, a to i s chybami, kterých se tehdy demokraté dopouštěli. Na druhé straně máme "v sobě" dědictví totalitního vývojového období.

Dnešní politická skutečnost v Československu je nejednou pod tlakem nesvobodné minulosti. Totalitní instituce sice z našeho života zmizely, ovšem nové, demokratické tradice teprve vznikají a navazují na demokratickou minulost. Obtíže tkví v tom, že nemožno navázat na demokratické tradice bez zbytku. Každá vývojová etapa je v jistém smyslu nekompatibilní z hlediska tradice.

Svár demokratické a totalitní tradice může v posttotalitní době být novou zkušeností. Ovšem na této cestě jsme udělali teprve první kroky.

Dnes není plně duchovně dořešen problém, jak jsme na tak dlouhou dobu mohli zabřednout do vlastního ničení a vnějšího i vnitřního ožebračování. V přítomné chvíli je tato otázka řešena převážně z hlediska prático-politického. Filozofická a morální stránka problému teprve čeká na své řešení. To v čem panuje jednotu, bychom mohli shrnout do závěru: Nikdy více! Ovšem různé názory oscilují kolem problémů, jak se vypořádat s vlastní minulostí. Názorové spektrum v odpovědi na tuto otázku je opravdu široké, což se projevuje od přežívajícího starého nazírání až po jasně demokratické pojetí tohoto problému. Na konečné řešení si však budeme muset ještě počkat. Dnes máme všechny předpoklady řešit tento problém na demokratickém základě.

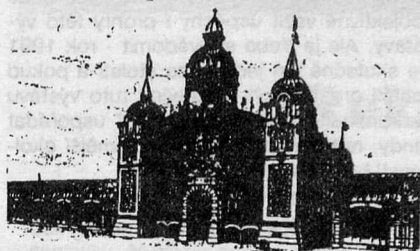
Prošli jsme ve zkratce trojí politickou tradicí Čechů a Slováků a dospíváme k závěru, že ve svých dějinách máme politické tradice povznášejší, k nimž se v nejednom ohledu můžeme vracet, ale také tradice, o nichž neradi slyšíme, které bychom rádi zapudili. V dějinách ovšem nelze v demokratické společnosti "škrtat", natož něco měnit. I v politických tradicích musíme

z občanského i národního hlediska unést prohry, nevlídnost osudu a selhání.

Při sledování vývoje tradic politické kultury v Československu mezi dvěma daty - 28. 10. 1918-28. 10. 1991 - docházíme k závěru, že přes všechny chyby a omyly dvacetileté československé politické tradice v letech 1918-1938, která se nejvíce projevila v chybné politice vůči Slovákům a Němcům, stala se demokratická tradice zakladatelů Československa přínosem nejen pro obyvatele československého státu, ale také pro ostatní obyvatele střední Evropy.

Československá republika (1918-1938) za dvacet let své existence položila základy demokratické společnosti v regionu Evropy, kde něco podobného vůbec neexistovalo. Z těchto demokratických základů bylo možné vycházet i později. Občané dnešního Československa si v poslední době začali uvědomovat, že kdykoli se od těchto základů odchýlili, vždy na to doplatili politicky, lidsky i morálně.

Snímek Alexandra Golla

28. října 1991 se po 167 dnech zavřely brány Všeobecné československé výstavy v Praze. Od 15. května do 28. října jimi prošlo 2 851 159 návštěvníků. Pesimistické hlasy říkají, že ve srovnání s výstavou před sto lety je to málo - 1891 ve stejných prostorách pražské Stromovky bylo na Zemské všeobecné jubilejní výstavě celkem 2 432 356 návštěvníků - dnes o něco přes 400 000 více. Je to dost nebo málo?

Když vezmeme v úvahu jiný svět, ve kterém žijeme, hustotu komunikací, množství informačních zdrojů, možnosti cestování a řadu dalších prvků soudobého života, myslím, že je to dost. I když v počátcích některé hlasy tvrdily, že na výstavu přijde 6-8 miliónů návštěvníků, střízlivé hlasy i předběžné výzkumy a. s. AMASIA hovořily o 3 - maximálně 4 miliónech návštěvníků.

Podíváme se však nejprve ke kořenům této Všeobecné československé výstavy v Praze 1991. Sahají až do roku 1791, kdy v pražském Klementinu u příležitosti korunovace Leopolda II. českým králem, byla uspořádána výstava spotřebního zboží: Waarenkabinet, nebo také Producten- und Fabriken Cabinet, jak zněly dobové názvy. Odborná historická literatura hovoří o tom, že posláním výstavy bylo: «výrobky lidské pile a výtvary umění seznamovati, v přehledném srovnání ku porozumění je přiváděti a ukázati, které druhy tovarů i výrobků vynikají a zároveň nedostatečné jsou». Tato výstava prokázala, že český národ dokáže dobře pracovat a to, co vytváří, je plně srovnatelné s konkurečními produkty.

Po sto letech znovu?

DUŠAN PAVLŮ, Praha

Právě tyto myšlenky spolu s pozvolnou emancipací českého živlu ve skomírající monarchii byly o sto let později hlavním motivem k uspořádání Všeobecné zemské výstavy v Praze r. 1891 na oslavu jubilea první průmyslové výstavy r. 1791 v Praze. Tento honosný a dlouhý název měla výstava, pro jejíž uspořádání bylo postaveno několik desítek výstavních pavilónů, mezi nimiž bezesporu vévodil Průmyslový palác, dodnes dominanta nástupního prostoru Výstaviště v Praze. Prezentace to byla na tehdejší dobu velkolepá, řada pochvalných článků, reportáží, rozhovorů a fejetonů dobového tisku to jen potvrzuje. I takový skeptik jako byl Jan Neruda, který se zpočátku tvářil nadmíru zdrženlivě vůči myšlence Zemské výstavy, nakonec byl jejím zaníceným obhájcem.

Všeobecná československá výstava v Praze 1991 má tedy bezesporu jeden zcela neoddiskutovatelný světový primát: koná se již po třetí, se stoletou periodicitou. To nemá žádná země na světě. Již tento fakt by zasloužil pozornost novinářů, jde přece jen o světový unikát.

Ale novinářská veřejnost se ve své převážné většině chovala k výstavě velmi svérázně. Jako by se předháněla v tom, kdo napíše o Všeobecné československé výstavě hanlivější, zlehčující materiál, kdo vloží do reportáže, článku, úvahy, sloupku, rozhovoru více potměšilosti, ukápné jedu, zneváží práci stovek odborníků, kteří se upřímně snažili, aby předvedli tuzemským i zahraničním návštěvníkům to nejlepší, co lze předvést.

Není se co divit, že publicita výstavy byla velmi rozporná - od střízlivé, objektivně kriticky pozitivní informovanosti, až ke zcela negativistickým projevům, které na výstavě neshledaly nic dobrého. To vše

samozřejmě mělo svůj ohlas jak mezi vystavovateli (řada z nich právě z důvodů negativní publicity odřekla svou účast v krátkodobých tematických výstavách), tak i mezi návštěvníky, kteří byli mnohdy odrazeni tímto způsobem psaní od své cesty na Všeobecnou československou výstavu.

AMASIA - agentura marketingových výzkumů, přitom opakovaně ve svých výzkumech návštěvníků, kteří již odcházeli z Výstaviště, zjistila velkou míru spokojenosti s výstavou - až 70 % z nich odcházelo velmi spokojeno a spokojeno.

Tak jak to vlastně je - bylo či nebylo na co koukat?

V roce 1990 bylo Výstaviště v pražské Stromovce v dosti bédném stavu. Byla zde řada provizorních staveb, pro výstavní účely nevhodných. Společnost pro Všeobecnou československou výstavu proto nejprve musela přistoupit k vytvoření výstavního areálu: generálně rekonstruovat Průmyslový palác, Bruselský pavilón, budovu Lapidaria a nově postavit jako trvalé stavby čtyři pavilóny Křížik, strojírenský pavilón Pyramida, jako dočasné pavilóny Dětský svět a Ekologický pavilón, dále byly rekonstruovány všechny scény pro kulturní programy, byly vystavěny dočasné lehké soustavy pergol jako letní výstavní prostory. Suma sumárum - investice za téměř jednu miliardu korun, která přechází jako dluh Společnosti do nově vzniklé akciové společnosti, která bude celý areál v budoucnu obhospodařovat. Na vlastní provoz si výstava vydělala - ze vstupného, loterie Milion, z poplatků vystavovatelů - nájem za výstavní prostory, úhrada poskytnutých služeb, reklamní činnosti apod.

Výstava měla základní motto "Svět ve kterém chceme žít". Toto motto mělo vy-

jádrít minulost uplynulých sta let, současnost a především budoucnost našich národů. Výstava to tedy byla federální, také se její přípravou zabývaly obě národní vlády - česká a slovenská - i vlada federální.

V Lapidáru byla umístěna Retrospektivní výstava 1791-1891, která ukázala zdroje tvůrčího potenciálu našich národů. V Pravém křídle Průmyslového paláce se nacházela tematika vývoje některých umělecko-řemeslných oborů, v nichž odjakživa byly dosahovány výtečné výsledky: sklo, keramika, porcelán, bižuterie, kultura odívání a bydlení. Módní přehlídky s bohatou kolekcí bižuterie a funkční sklářská pec - to byly zřejmě největší magnety této části expozice.

V Levém křídle Průmyslového paláce se návštěvník mohl seznámit s historií hlavních měst obou republik - Prahy a Bratislavy, s problematikou revitalizace městských památek, vývojem československé architektury a stavem soudobého českého a slovenského umění. V expozici Poštovníctví si na své přišli filatelisté, kteří zde mohli vidět řadu exponátů dokumentujících vývoj oboru, který přispívá k lepší lidské komunikaci. V Dětském světě se dosyta vydováděly děti i mnozí dospělí - pohádkový svět byl zabydlen mnoha postavkami, které provázejí děti v jejich seriálech, pohádkách; děti zde plnily mnohé úkoly, které měly překvapivá rozuzlení.

V zemědělské expozici byla shromážděna dokumentace vývoje zemědělství, potravinářství, a zemědělského strojírenství

za posledních 100 let. Ekologický pavilón rekapituloval vývoj vztahů člověka k přírodě a na výsledku analýzy současného stavu pak naznačoval možné cesty další lidské existence v rámci strategie trvale udržitelného rozvoje, který bude především respektovat přírodní zákonitosti.

Bruselský pavilón pak přinášel expozice drobnějších vystavovatelů, kteří se rozhodli být účastní Všeobecné československé výstavy po celou dobu. Šlo zejména o vystavovatele z oborů školství, vědy, techniky, obchodu apod.

Cestovní kanceláře, banky, prodejci - ti všichni našli své útočiště v Tréninkové hale.

V pergolách byly umístěny expozice řady drobných vystavovatelů, kteří sem přišli s komerčními zájmy.

5 nových pavilónů - 4 Křížikovy (tento název mají proto, že jsou umístěny v těsném sousedství Křížikovy fontány) a Pyramida - byly určeny pro krátkodobé výměnné expozice. Zhruba ve 14 denních intervalech se zde v monotematických cyklech obměňovaly expozice různých vystavovatelů - vybavení domácností, Interkamera, textil a odívání, Světová výstava vědeckotechnické tvořivosti mládeže, letectví a kosmonautika, cestovní ruch, strojírenství, Autosalon atd. Těchto výstav bylo celkem 42: účastnilo se jich 1040 vystavovatelů, z toho 306 zahraničních.

Návštěvník však nebyl odkázán jen na vlastní výstavu. Mohl si také vybrat z 1876 kulturních programů, které se za 167 dnů

odehrály na 5 kulturních scénách. Mohl shlédnout dva audiovizuální programy, které prezentovaly český a slovenský pohled na vývoj svých národů i hledání odpovědi na odvěkou otázku: kdo jsme, odkud a kam směřujeme. Uskutečnilo se na 50 doprovodných programů nejrůznějších spolků, organizací, sdružení - např. hasičů, invalidních dětí, šachistů, Junáků, turistů, vydavatelů knih a časopisů, sdružení alternativní medicíny, svazu v metaně na asfaltu atd.

V provozu byly desítky restauračních a občerstvovacích zařízení.

Snad to nebylo všechno tak málo, co se podařilo za rok od vzniku Společnosti pro Všeobecnou československou výstavu vykonat. Rekonstruovat areál Výstaviště, postavit řadu pavilónů, připravit výstavu, získat vystavovatele, přivést téměř 3 milióny návštěvníků - a to vše v situaci hluboké společenské změny, zásadní ekonomické reformy, cenové liberalizace, bouřlivého politického kvasu. Bez dotací, jen s půjčkou Čs. obchodní banky. Doufejme, že jednou historie při spravedlivém hodnocení úsilí všech organizátorů této akce bude objektivně vážít úspěchy i prohry této výstavy. Ale je třeba si uvědomit - rok 1991 je skutečně jen jednou za století a pokud chtěli organizátoři uskutečnit tuto výstavu v kontinuitě sta let, nemohli ji uspořádat jindy, než v roce 1991. Ať již vnější okolnosti byly jakékoliv.

Teď už nezbyvá než se těšit na výstavu našich potomků v r. 2091.

Teprve s hudbou dostává pohyb vodní tříště Křížikovy fontány to pravé kouzlo...

Snímek Pavla Khola

Snímek Alexandra Golla

Rekordní luxusy nájemní

OTA ULČ, New York

Jak titulek naznačuje, nebude se jednat o tematiku československou. Však jednou z podivností totality, kterou tady na Západě nedovedli pochopit ani lidé se značnou představivostí, byl systém nájemného, vymyšlený vědeckými socialisty. Že jedinec může vlastnit činžák, aniž by mohl vybírat a družstevní, pořadníky, čekání léta či desetiletí na dekret nikoliv ve smyslu nájemní smlouvy, ale práva vyčekaného, vyprošeného, případně úplatky popostrčeného. Nájemné, které nestačí uhradit údržbu, však budovy se neudržují a podle toho to vypadá, jak vypadá.

Tomu tedy by měl být v době již dohledné konce. Důsledný reformátor ministr Klaus prosazuje ekonomicky racionální zvyšování činží, proklet pak všemi postiženými.

*

Krátce před historickými zvraty v zemích tábora míru a socialismu jsem se ve Washingtonu zúčastnil konference, kde jakýsi badatel oznamoval, že ve Varšavě se už musí čekat na bytový dekret více než padesát let, půl století. Vzhledem k snižujícímu se průměrnému věku obyvatelstva se čekatelé tedy nedočkají, umřou, čímž by se vlastně bytový problém v hlavním městě vyřešil. Kafka, Beckett, Ionesco aby ocenili.

Přesuňme se k opačnému extrému: byty okamžitě k dosažení za nedosažitelné ceny. Burma prodala v Tokiu své vyslanectví a utržila sumu, rovnající se asi polovině státního rozpočtu. I nikoliv nejchudobnější Austrálie už prodala a raději své diplomaty přestěhovala do skromnějších prostorů. Odborníci odhadují cenu nikoliv největšího či nejnobilnějšího císařského paláce v Tokiu na ekvivalent hodnoty celičky Kalifornie - od San Diego po San Francisco, od Hollywoodu do Údolí smrti a Skalisté hory cestou. Četl jsem o chlapíkovi, který v Tokiu zdědil kus po-

zemku někde u železniční tratě a teď to má hodnotu Floridy, rovněž se všim všudy - Miami, rakety na Cape Kennedy, Disney World v Orlandu, krokodýlové v Everglades. S takovýmhle sazebníkem aby pak za Hradčany byl ke koupi celý svět.

A ještě dražší než Tokio je Hongkong. Vzpomínám, jak jsem tam vandroval se svou vyženěnou příbuznou Brendou, tamější obyvatelkou, a jak prstem ukázala k jednomu z družstevních obydlí, že tam se lze ještě dostat téměř za pakatel. Uvedla sumu několik desítek tisíc dolarů. To se mi jako pakatel příliš nezdálo, načež v údiv, věru úděs, mě uvedla s vysvětlením, že ona vyslovená suma nebyla za bydlení, ale za právo parkovat v podzemní garáži.

*

Takže abychom se nedivili, že japonští a hongkongští zájemci si pochvalují ceny v našem New York City.

Pomíjme většinu této megalopolis, kde většina lidí bydlí (Brooklyn, Bronx, Queens - tam Češi zejména) a soustředíme se na Manhattan, ostrov kdysi od Indiánů koupený za pár korálků a pojmenovaný na Nový Amsterdam. Je tvaru oválného a liší se jak vzhledem, tak kvalitou - od jihu, z finančního centra mrakodrapů, až na sever, do džungle černošského Harlemu. Na půl cesty je Central Park, větší než Monako a rozhodně nebezpečnější. I procházka v pravé poledne může skončit tragicky. Na tuto oázu problematických kvalit se lze dívat z oken na Páté Avenue, pokud jste Rockefelleri či vás pozve na dýchánek exprezident Richard Nixon, nebo z 59. ulice mezi Pátou a Šestou Avenue, kde penzijnímu odpočinku se těší někteří významní gangsteři, pokud se dožijí, a též Miloš Forman, pokud se již neodstěhoval.

Pátá avenue dělí Manhattan na East a West. Ne každá tamější adresa zní hrdě. Východ je prestižnější západu a nejprestiž-

nější je to od 50. k 70. ulici. Bydlíval jsem v brlohu na 138. ulici v portorikánském Harlemu a dojížděl jsem se konejšit ke své tehdejší přítelkyni, posléze celoživotní družce na 18. ulici, pár kroků od domečku Antonína Dvořáka.

Na Manhattanu těchto dní si mohou dovolit bydlet lidé buď hodně bohatí či hodně chudí. O to, aby se staralo město a ono to pak v městě podle toho vypadá: když tam v těchto dnech moc nerad zavítám, velmi se mi vnucují asociace s Kalkatou a podobnými krásami této planety.

Držme se ale oněch bohatců, že ano. Z New York Times (25. října 1991) jsem si vystříhl dlouhé pojednání s titulkem FOREIGN BUYERS PUSHING UP CONDO PRICES. "Condo" nemá nic společného s hygienickým pánským doplňkem, jak by slovo vrtošivě naznačovalo. Míni se jim condominium - vlastnictví bytu. Jestliže vlastním byt, neplatím ovšem nájemné - ale platím za údržbu a ta může být mnohatisícová.

V první polovině 1991, čtyřpokojový byt na 85. ulici byl prodán za 2 575 000 dolarů čili 1531,82 dolarů za čtvereční stopu. Za mých časů čišničení v restauraci u Vašatů na 75. ulici mezi První a Druhou Avenue, tohle bývaly staré baráčky německé a maďarské menšiny. Teď tam tedy stojí mrakodrapové luxusy, do nichž se stěhují japonské a hongkongské menšiny.

Investor z Hongkongu zakoupil 47 kondominii - čili 6 poschodí - v Trump Palace na Třetí avenue, adresa 200 East 69th Street. Makléř Donald Trump, jak patrně všem občanům ČSFR známo, se oženil s českou emigrantkou Ivanou a již se s ní rozvedl, poskytnutím miliónů kompenzoval krušný stav jejího osamění.

Hodně tady též nakupují Italové, Španělé a Jihoameričané.

My našienci nenakupujeme. Mohu-li ale doporučit: nedohánějte svět tímto napodobováním lačnosti.

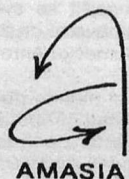
Soukromý podnikatel v Československu

Řekne-li se soukromý podnikatel, může to znamenat mnohé. Soukromým podnikatelem může být malý výrobce rybářských nástrah, žena v domácnosti, která ve volných chvílích plete svetry a prodává je prostřednictvím maloobchodníka, rovněž soukromého podnikatele, učitel jízdy stejně jako majitel autoškoly, truhlář, kadeřnice, obuvník, prostě jakýkoli řemeslník, či člověk poskytující nějaké služby, stejně jako majitel malého obchůdku, realitní kanceláře či třeba továrny. To všechno a mnohé další se může skrývat pod pojmem "soukromý podnikatel". Ve většině případů mi však tohle označení nesedí - naši dědečkové užívali mnohem výstiž-

nější a prostší - živnostník. Vždyť co jiného (alespoň v začátcích) si může pořídit člověk, za nímž nestojí zahraniční kapitál, člověk, který s prominutím nemá to štěstí, že jeho předci měli v osmačtyřicátém velkou smůlu, člověk, který až do devětaosmdesátého "jenom" poctivě vydělával a navíc už třeba není nejmladší? Volí raději menší než větší úvěr a pořídí si - živnost, často ve víře, že je to jen začátek jeho nové, lepší "kariéry".

Stát se živnostníkem je teď i v Československu relativně snadné. Stačí mít nápad, chuť, elán a něco (být půjčených) peněz, pak oběhnout pár úřadů, získat potřebné doklady a... a to samozřejmě zda-

leka není všechno. Snad nejobtížnější je získat vhodné prostory, v nichž lze živnost provozovat. Ten, kdo se rozhodl změnit způsob své obživy, a tedy i svého života rychle, měl pochopitelně větší šanci. A tak jsme neváhali. V samém centru Prahy jsme před rokem otevřeli malý obchůdek, malý boutique (na tohle označení už jsme ale značně alergičtí - a asi nejen my - takže brzy z firemního štítu zmizí). Od samého začátku jsme věděli, že nás čeká více starostí než radostí, hodné práce a minimum volna. Konečně - to jsme znali z vyprávění svých předků. Počítali jsme s tím, že budeme muset napřed projít tunelem, a že až na jeho konci - možná - bude svítit slunce. Takhle to alespoň tvrdí - prý americké - přísloví. Pravda, nepočítali jsme s tím, že ten tunel bude po roce temnější než na začátku. Od té doby nám například majitel domu zvýšil nájemné o 150 %. Z jeho hlediska je to pochopitelné - vždyť každá zahraniční firma mu ochotně nabídne mnohem, mnohem víc. Na nájem se pochopitelně musí vydělat, tedy čím vyšší nájemné, tím dražší zboží - to jsou jednoduché počty. Ovšem nabízet v dnešní době drahé zboží, znamená uspokojit jen menší část zákazníků, tedy tu část, jejíž kupní síla je nadprůměrná. Letmý pohled do výloh v centru Prahy potvrdí mé tvrzení, že obchodů po dobře a velmi dobře situované zákaznicky je víc než dostatek. Jak k tomu ale přijdou ti ostatní? Ti se do doby, než i jejich kupní síla bude větší,

Co skrývá AMASIA?

Nevím, zda jsem tento titul zvolil správně - ona totiž AMASIA nic neskrývá, ale naopak; ona se snaží odhalovat některé tendence a jevy ve společenském dění, ve veřejném mínění, v úmyslech lidí chovat se určitým způsobem na trhu atd.

AMASIA je akciovou společností, která poskytuje agenturní služby v řadě oblastí. Ale nejprve identifikujeme co je to AMASIA: Agentura Marketingových a Sociálně Informačních Analýz. Byla založena v dubnu 1991 v Praze. Proč vlastně vznikla? Tuto otázku bude potřeba položit řediteli společnosti, PhDr. Pavlu Dvořákovi, CSc.

"AMASIA vznikla proto, že jsme stále silněji pocívali velkou mezeru v nabídce služeb pro rozvoj soukromého podnikání, pro dynamický rozvoj středního a velkého podnikání. Je zde prostě stále ještě nedostatek takových zdrojů informací, které by mohly poskytnout pravdivé, operativní, aktuální a přitom vědecky zjištěná fakta, jež by mohla sloužit jak okamžitému rozhodování, tak i k založení dlouhodobějších strategií podnikání. Proto jsme spolu s dalšími 6 kolegy a kolegyněmi založili AMASIA a. s."

Co především zkoumáte?

"Soustředujeme se na aplikovaný výzkum v oblasti marketingu, reklamy a propagace, veřejného mínění, poskytujeme poradenskou činnost, aktivně působíme při výzkumu účinnosti výstav a veletrhů - to je hlavní zaměření naší akciové společnosti v současnosti. Řešíme našich služeb je samozřejmě podstatně širší, ale aktuální potřeby trhu, výrobců, organizátorů směřují především do těchto sfér."

Na takovou práci musíte mít dosti obšírný aparát?

"Tak to bych ani neřekl. AMASIA založil kolektiv lidí z branže. Dobře se navzájem známe a tak vím, že máme na sebe spolehnoutí. Nemusíme proto držet velký aparát, který by naši práci organizoval. Svou aktivitu vyvíjíme na manažerském principu. Zástupce ředitele společnosti práci organizuje, zadává konkrétní úkoly jednotlivým týmům a kontroluje průběh zakázky. Ostatní pak v době, kdy nejsou zapojeni do konkrétního řešení výzkumného úkolu pracují tam, kde je třeba: na přípravě zakázky, při akviziční činnosti, při propagaci výsledků práce a. s. a podobně."

Sami jsme sociologové, výzkumníci, reklamní manažery - takže dobře víme, jak je vzácný čas a co který úkol nezbytně potřebuje, aby mohl být doveden ke zdárnému konci, jenž přinese zákazníkovi požadované informace. Pokud si to zákazník přeje, nabízíme také komplexní plán reklamní akce, která mu může přinést, v souboru ostatních marketingových opatření, potřebné výsledky."

Mohl byste nám říci, jaké výzkumy jste v poslední době realizovali?

"Těchto výzkumů je celá řada. Ve spolupráci s IVVM např. již systematicky zkoumáme návštěvniky všech výstav a veletrhů, které se konají na výstavišti v Brně. Zkoumáme také spokojenost vystavovatelů se službami veletržní správy BVV. Letos jsme již uskutečnili dva reprezentativní výzkumy československých periodik, rozhlasu i televize: to je neocenitelný zdroj informací pro rozhodování o nasazení reklamních informací do jednotlivých médií, pro strategii akcí typu Public Re-

lations apod. V rámci Všeobecné československé výstavy jsme zkoumali postoje veřejnosti k této výstavě před jejím zahájením, v průběhu této akce a při jejím ukončení. Pro rozhlasovou stanici BBC jsme realizovali výzkum názorů československých posluchačů na toto vysílání. Právě nyní končíme jednu z 5 průzkumných operativních marketingových sond pro konkrétní druhy výrobků na našem trhu. V rámci Československého autosalonu jsme hledali nejoblíbenější značky automobilů, zkoumali jsme image jednotlivých značek, spokojenost s některými typy vozů atd."

A co dál?

"Snažíme se cílevědomou propagační činností získat co nejvíce kontaktů v průmyslové i řídicí sféře jak v Československu, tak i v zahraničí. Zatím se nám to daří. Myslíme se, že můžeme být velmi dobrými pomocníky pro firmy, které vstupují na československý trh, nebo, které zde hodlají svou atraktivitu rozvíjet. Můžeme např. prostřednictvím naší tazatelské sítě zjišťovat image značek výrobců spotřebního zboží, konkurenceschopnost výrobců, názory na vyšší cen zboží, inovační tendence i hlavní směry spotřebitelského zájmu."

Ve spolupráci s propagační a poradenskou agenturou ADECON jsme schopni nabídnout (na základě zjištěných údajů) takové propagační akce, které mohou vést k žádoucím komerčním cílům."

Zatím se nám potvrzuje, že AMASIA a. s. dokáže odpovědět na řadu otázek, které zajímají podnikatelské kruhy. Pomáhá snižovat podnikatelské riziko při rozhodování, nacházet nové pohledy na podnikatelskou filozofii, přispívá k tomu, že podnikatelé mohou lépe chápat své zákazníky a zainteresovanou veřejnost, přispívá k rozšíření tezauru informací o trhu."

Děkujeme za rozhovor

-dp-

mají jen dívat? Nebo snad kupovat podřadné zboží? Ta představa se nám přiči a tak se snažíme nabízet hezké věci za dostupné ceny. A to opravdu není jednoduché. Ale to by bylo na dlouhé povídání - a konečně to je náš problém. Za jeho úspěšné vyřešení jsou nám odměnou pochvalná slova našich stálých i náhodných zákazníků. Pro některé (a určitě to nejsou ti nejchudší) je však i naše zboží drahé, i když velmi lákavé. A tak nenakupují, ale krádoú. To je smutná zkušenost, kterou samozřejmě nemáme jenom my. O to smutnější, že není výjimečná - například za první tři měsíce tohoto roku jsme jenom v našem miniobchůdku zaznamenali škody způsobené prostou (nebo spíše sprostou?) krádeží ve výši 25 000 Kčs. Před pár dny se podařilo občanům - neříkám to ráda, ale je to tak - rómské národnosti - připravit nás během několika minut o zboží v hodnotě více než 12 000 Kčs. Inu i tohle asi, bohužel, patří k věci. Problémů a problémků je prostě spousta. A jistě ještě bude. Každý poctivý soukromý podnikatel a každý poctivý živnostník se určitě ještě dlouho bude navíc setkávat s neopodstatněnou a nespravedlivou závistí, zakořeněnou v mnoha lidech. Ale problémy jsou od toho, aby se řešily, překážky od toho, aby se odstraňovaly. A tak, pokud možno s úsměvem, kráčíme tím tunelem. Na jeho konci přeče bud zářit slunce.

-erb-, Praha
Snímek: Alexander Goll

MILÍ ČTENÁŘI,

dostáváte do rukou čtvrté číslo, které bylo vyrobeno v Československu. Na začátku nebylo "Slovo", ale ostuda. Pozdní vycházení, špatný tisk, nejasnost v koncepci i administrativní pracující na výsost "socialisticky".

Když jsme četli v Praze vaše kritické dopisy, nedělalo nám to dobře. Měli jste pravdu. Potom jsme si však řekli, že to nevzdáme. Mají-li Češi a Slováci v zahraničí fortel, není důvod, proč by ho neměli lidé v této republice. Sami to však neuděláme. Chceme totiž zavést některé rubriky, které bez vašich příspěvků nejsou možné. Jde zejména o krátké informace ze života bývalých politických vězňů a vojáků druhého i třetího odboje.

Jakmile se trochu postavíme na nohy finančně (inzerce a levnější výroba), chtěli bychom ze "Západu" udělat měsíčník. Je to divné přání v době, kdy se topíme, ale jednou z té vody musíme vylézt.

VAŠE PRAŽSKÁ REDAKCE

Západ PŘEDSTAVUJE:

Velvyslankyni v Austrálii

V době, kdy jsme ji navštívili, byla ještě místopředsedkyní České národní rady a předsedkyní jejího výboru pro vědu, vzdělávání a kulturu.

Dávno předtím v padesátých letech hledala svého otce po komunistických věznicích.

Ani jako manželka syna národně socialistického politika Jožky Davida to neměla lehké.

Na konci sedmdesátých let stála jako lékařka v týmu MUDr. Zádorožné u lůžka Jana Palacha.

Po listopadu 1989 patřila k vůdčím osobnostem Občanského fóra. Po rekonstrukci parlamentů se stala místopředsedkyní českého sněmu a předsedkyní zdravotního a sociálního výboru ČNR. V této funkci také založila fond Velký dluh s jehož pomocí má být napravena lhostejnost minulého režimu ke starým a zdravotně postiženým lidem. Neuškodí, když řekneme, že nadační účet je spravován Státní bankou československou, Na Příkopě 24, Praha 1 a jeho číslo je 34833-1104451...

Myslím, že můžeme i prozradit, že je výbornou překladatelkou spisovatele Dicka Francise a že jí vyšlo v Československu mnoho knih a v rozhlase odvysílána řada her. Ewaldu Schormovi

napsala scénář k filmu "Vlastně se nic nestalo". V roce 1963 vystavovala své práce v Houstonu...

Nás však zajímala nejvíce budoucnost - její plány v Austrálii. Zdánlivě jednoduchá odpověď.

Důstojně reprezentovat malou zemi kdesi ve střední Evropě, která se snaží probudit z 50letého spánku, vypořádat se se zbytky kruté filosofie, porazit lidskou hloupost, lhostejnost a dostat se opět mezi deset nejvyspělejších zemí světa, kde byla mezi dvěma světovými válkami. Chce ukázat Austrálii lidský potenciál Čech, Moravy a Slovenska, který ačkoli byl oslaben odlivem kvalitních mozků několika emigrantských vln, má stále vysokou úroveň vědeckou, technickou i kulturní. Domnívá se, že při užších vzájemných stycích mohou obě strany získat.

Spoléhá se, že naši krajané, kteří již dlouho žijí v cizině, pomohou ne penězi, ale zkušenostmi a znalostmi prostředí.

Navštívíte-li tedy československé velvyslanectví v Canbeře, najdete zde malou, štíhlou ženu - velvyslankyni Jaru Moserovou MD DSc M. P.

-drH-, Praha
Snímek: Vladimír ČERNÍK

LITERÁRNÍ NOVINY

UŽ V NOVÉM ROCE
SE VRÁTÍ
KE SVÝM ČTENÁŘŮM
VE SVÉ PŮVODNÍ
PODOBĚ

• každý čtvrtěk ne už příloha, ale samostatný týdeník • 16 stran evropského (zvětšeného) formátu

SVÝM ČTENÁŘŮM NABÍZÍME:

- literární recenze a informace o nových knihách
  - komentáře k novým filmům, divadelním představením, výstavám i koncertům
  - povídky, fejetony, verše
  - kulturněpolitické úvahy, reportáže, eseje
  - podrobný kulturní informační servis
- Cena jednoho výtisku bude 4,50 Kčs

PRVNÍ ČÍSLO
VYJDE 9. 1. 1992

Zajímavé povídání s matematikem

Vyrostl jsem v Prostějově, táta tam celý život učil na Vyšší hospodářské škole, původně tedy Obchodní akademii. Na konci druhé světové války mi bylo deset. V roce 1953 se mne poprvé dotkla víchřice bolševické bdělosti rozpumpovaná kombinací událostí, které se seběhly v týdnech po sobě: úmrtí Stalina a Gottwalda, odstranění sochy T. G. Masaryka na hlavním náměstí v noci, následující demonstrace dělníků z továrny Wichterle a Kovářik u prázdného podstavce, zatáhnutí náměstí vojáky, a naše septimánská roztomilá naivní opozice: po úprku z náměstí zpět do školy jsme v době svého botanického kroužku provedli suchou destilací portrétů zemřelých státníků v plechovce od konzervy. Místní estébě se o případu dozvěděla a celou septimu A ze školy vyhodila. Já unikl, mé jméno začínalo na M, a tak jsem chodil do septimy B.

To léto mne zastihla další školní reforma Zdeňka Nejedlého. Místo obvyklých prázdnin jsme prošli urychlenou oktávou a maturitou.

V září jsem byl přijat na Karlovu universitu v Praze studovat na matematicko-fyzikální fakultě fyziku.

K emigraci v roce 1968 mne přiměly důvody jak dlouhodobé, tak typu "poslední kapky". Mezi ty první patřilo dozrálé přesvědčení, že komunistický systém je schopen hospodářsky zaručovat jen rovnoměrnou bídu.

Poslední "kapky" byly dvě: jednak vystoupení soudruha Dubčeka v televizi po návratu z Moskvy, přiznávajícího, že to jediné, co bylo z pražského jara zachráněno, je jeho život - a jednak hádka s bývalou ženou, s níž jsem rok po rozvodu chtěl nechtě stále sdílet družstevní byt typu G 57 v paneláku na Chmelnici.

Z Prahy jsem odejel 29. srpna do Vídně, s sebou dvě zavazadla, výjezdní doložku na týden na pohřeb své nikdy nežijící tety, a pár, velmi málo dolarů.

Ve Vídni jsem první noc přespal na lavičce v Prateru, pak jsem dělal čističnicka, a pak hrál po hospodách na piano "Krásné je žít"

- téma Lary z filmu Dr. Živago hráno ve stylu balalajky - to byl tehdy hit číslo jedna.

Pak jsem sehnal opravdové zaměstnání, a kouzelným proutkem se všechno změnilo. Pracoval jsem u Kronen Zeitung coby dvorní matematik, dokonce jsem měl na povel dva rakouské počítačové programátory. Během týdne byly peníze, za chvíli i jedna Fräulein z práce, a v listopadu jsem si sám zaplatil letenku do USA.

Amerika je země pragmatická, uctívající hmotné hodnoty a dívající se na vzdělání jako na něco, pro co se jde a koupí, jsou-li na to peníze. Navíc, Američané házejí inženýry, fyziky, chemiky a matematiky do jednoho pytle s nálepkou "engineering". Označení "engineer" též platí pro vlakového strojevodoucího, lodního mechanika a domovníka, co má na starosti kotelnu v suterénu. V Americe není inženýr vysokoškolský titul, ale pracovní označení řemeslníka, který - podle všeobecného očekávání - kromě své rutiní práce neumí ani pořádně psát.

Jenže matematici chtějí intelektuální ráj: meditovat o rozšíření nutných a postačujících podmínek theoremů, zobecňovat hranice platnosti základních postulátů a dedukovat k čemu by to vedlo, anebo třeba dělat myšlenkové pokusy, kde leží logická hranice mezi obsahem informace a formou, jíž se ta informace přenáší - Heisenbergova relace neurčitosti aplikovaná na teorii informace.

V Americe matematici, aby přežili, se živi něčím jiným, třeba učením integrálního počtu na univerzitách, anebo děláním "engineering" na vládních projektech. To zbylo na mne!

Coby kandidát věd v oblasti moderních matematických metod mi přeletem oceánu skončila prestiž a nastalo období "engineering". Mým prvním zaměstnavatelem v U. S. v roce 1969 byla bostonská firma s dlouholetou reputací rutinně vypracovávající průmyslové inženýrské projekty, např. nukleární reaktory.

Řekl bych, že mne najali ze dvou důvodů. Jednak abych modeloval a analyzoval spolehlivost inženýrských zabezpečovacích systémů oněch nukleárních reaktorů, to se

tehdy z politických důvodů moc nosilo, jednak abych jim vylepšil statistiku, že zaměstnávají řádné procento "minorities" - tedy mj. přivandrovalců z východní Evropy. Zaměstnávat minorities byla, a stále je, jedna z nutných podmínek k získání vládních kontraktů.

V létě roku 1974 jsem dostal U. S. občanství, v září téhož roku mne vyhodili. Dnes nevím zdali proto, že jsem jim přestal být statisticky prospěšný, anebo že v té době ztratila veřejnost zájem o bezpečnost reaktorů a začala se zajímat o odstranění pana presidenta Nixona z Bílého domu.

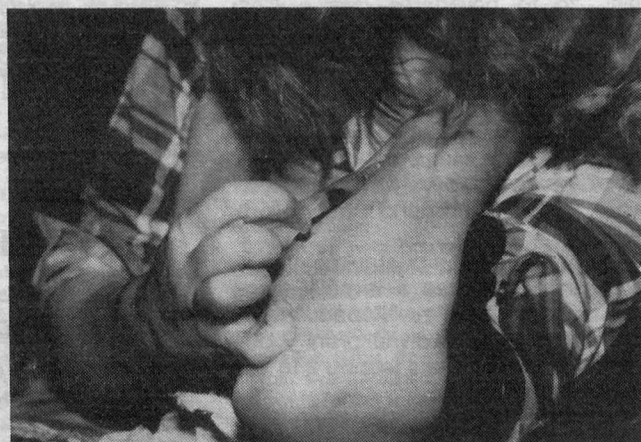
Byl jsem deprimován, děsil jsem se, dopálil a ještěně urážel. Později, po čtvrtém vyhození - tedy přesněji "vyřiti" (laid-off) - jsem si uvědomil, že lojalita k zaměstnavateli a profesí je luxus, který si emigrant nemůže dovolit. Dále jsem si uvědomil, že "vylévání" či nevyřívání z práce celkem nemá s dobrým či špatným engineeringem či managementem pranic společného.

Tu a tam se mi ale přece jenom naskytl zajímavý projekt, bohužel v něm nebyly téměř nikdy žádné peníze a ani jednou se pořádně nedodělal. Jedním z nich bylo vyvíjení matematického modelu funkce lidských ledvin (Harvard Medical School, 1973), jiným studie a modelování "lidského faktoru" - analýza, jak lidé reagují na riziko a na představu rizika (American University, 1980).

Zajímavou a nezapomenutelnou zkušenost jsem též udělal, když jsem si s jedním generálem ve výslužbě od U.S. letectva koupil společnost na sbírání odpadků. To bylo v Restonu, stát Virginie v letech 1978 až 1981. Ve Virginii je sběr odpadků záležitostí soukromých firem, tu největší prý vlastní mafie. V době naší největší slávy jsme měli čtyři speciální odpadkové nákladáky, dvě dodávky, snad dvěšest "dumpstrů" (popelnice tvaru kostky pro průmyslové zákazníky), a jeden počítač na tisknutí účtů a seznamů zákazníků - tehdy novina, byli jsme zkrátka Hi Tech garbage company.

Náš roční obrat byl téměř půl miliónu, zaměstnávali jsme 15 lidí bez jakékoliv diskri-

FOTOFEJETON

Mojmírem Mazurem

minace. Tedy, vyžadovali jsme, aby se v pondělí ráno ohlásili do práce, což, jak se ukázalo, byl nepřijatelný požadavek pro dvě třetiny uchazečů. Jedním z uchazečů, který naši podmínku přijal, byl kněz z Kalifornie. Byl zcela a barevně tetován výjevy ze Starého zákona, a byl právě propuštěn z vězení, kde seděl, neboť neplatil daně. Daně nechtěl platit ani u nás, takže jsme ho chtěli nechtě museli za měsíc propustit. Reklamu nám ale udělal obrovskou: ještě čtvrt roku po skončení jeho práce u nás nám volaly ženy z domácnosti, kdy prý tato chodící bible opět navštíví jejich ulici. Bylo totiž léto a on pracoval jen v šortkách.

Od roku 1981 do 1986 jsem dělal vedoucího projektů, čili Project Manager u firmy Singer, Link Simulation Systems. Měl jsem na starosti vývoj a konstrukci simulátorů, což je replika operační místnosti opravdové továrny, za níž počítač všechny procesy simuluje. Slouží to k výcviku a přeškolení operátorů. Stavěli jsme simulátory nukleárních a konvenčních elektráren, chemických továren, papíren, farmaceutických výrobních linek, letadel a lodí. Kromě vedení projektů patřilo k mé pracovní náplni též sestavování a psaní návrhů na další simulátory a starání se o blaho zákazníků, čili business luncheons, dinners, koňské dostihy a karban a ručičky v Atlantic City a ve zbylém čase dělání užitého výzkumu v oblasti umělé inteligence a expertních systémů.

Když se Singer Link finančně položil, "vyléval" jsem nejprve já jiné, pak jsem se vylil sám, abych také půl roku dostával podporu v nezaměstnanosti. V následujících patnácti měsících jsem potil krev či sháněl práci. To je v inženýringu tím horší, čím je jeden starší.

V tomto období nezaměstnanosti jsem měl ale příležitostné práce, např. jsem přesvědčil ředitele konkurenční firmy, aby mne vyslal prodávat jejich simulátory do Evropy, do Německa na sympósiu v Essenu, a abych tam hned dělal překladatele. Zaplatili mi cestu a diety; z tříprocentní komise z prodeje nebylo nic, neboť si Evropani nic nekoupili.

Pořádnou práci jsem konečně sehnal v roce 1988 - dělat Space Station Freedom - odhadovat pro NASA spolehlivost systémů a rizika, když se pokázily. To byla docela zajímavá práce, jenže se technické problémy řešily ne technicky. Zsvěcení kolegové a spolupracovníci z Japonska a Evropy pro toto pseudořešení vymysleli název "political engineering". V poslední době se navíc projekt dostal do politické nemilosti, a začalo známé vylévání. Jenže prošení jsem dostal nabídku pracovat na jiném projektu NASY - ten EOS; ten je mnohem méně politický a na rozdíl od jiných projektů je pro lidstvo též hodně užitečný.

Poněvadž nejsem oficiálním mluvčím NASA, nemám právo oficiálně o projektu mluvit, abych nepletl publikum nepřesnými informacemi. Takže všechno, co tady řeknu, je neoficiální a je prošpikováno mými soukromými názory, za které NASA nemůže. Celý projekt je v plenkách, ale i o jeho konceptu se tu měsíc co měsíc dohadujeme... hlavně kvůli penězům a politice. S Hvězdnou válkou nemáme nic společného, nic tajného to není. Jsme součástí nadprojektu "Mission to Planet Earth". Kdyby se EOS plně realizoval, přišel by na 25 miliard dolarů.

Nejprve řeknu něco o projektu celkově, potom co na tom dělám já.

Tedy, když do dobře dopadne, tak v roce 2000 by obíhalo Zemí 5 satelitních platform v polárních orbitálních drahách - tj. od pólu nějakých 800 km nad Zemí. Dvě platformy NASA, dvě ESA (European Space Agency) a jedna NASDA (National Space Development Agency of Japan). Platformy NASA budou vyneseny nahoru raketami TITAN IV - 15 tun, a bez lidské posádky. Shuttle totiž na polární orbit nedoletí, je-li vypouštěn z východního pobřeží.

Na každé platformě bude řada pozorovacích přístrojů, na té první jich má být 16 - 13 amerických, 1 anglický, 1 evropský a 1 japonský - dále navigační a stabilizační přístroje, několik počítačů a vysílaček a solární elektrárna produkující 6 kW.

Přístroje konají svá pozorování tím, že

dělají momentky, některé v desetivteřinových intervalech, jiné po minutách; ty pak elektronicky ohmatají a přeloží do digitální formy jedniček a nul - jak obrázky tak naměřené hodnoty - a vysílačkami je odešlou na Zem. Mluvíme o gigabitech, tj. deseti číslech na devátou za vteřinu - ekvivalent čtyřicetisvazkového naučného slovníku, rače si představte! Ve White Snads, New Mexico, bude vybudován hlavní elektronický poštovní úřad, který ten vodopád informací jednak vyčistí od šumu a redundancí, jednak jej roztřídí a během vteřin nasměruje a odešle do svých dvou podúřadů. Ty pak provedou archivaci, nyní mluvíme o terabitech - tisíc naučných slovníků - a další distribuci mezi stovky vědeckých pracovišť po celém světě - opět přes satelity, tentokrát obyčejné, komerční.

Měřit a matematicky modelovat se bude kde co, a bude se provádět mnoho diagnóz - jako by byla Země v nemocnici v Intensive Care Unit. Jen tak pro představu: teploty, tlaky a koncentrace molekul v různých vrstvách atmosféry a moří, směry a síly větrů a mořských řek, pohyby ledovců a změny sněhových pokrývek, blesky, polární záře, mraky, vodní výpary nad Brazílskými pralesy, vodní srážky, koncentrace různých plynů obviněných ze skleníkového efektu, který ale dosud není vědecky prokázán, solární větry zasahující horní vrstvy atmosféry, zpětná tepelná zemská radiace do vesmíru, změny zemského magnetismu, atmosférické corony, změny v povrchových minerálech, vlhkost orné půdy kdekoli, seismická činnost... a to všechno už na té první platformě. Úctyhodná je též přesnost těchto měření. Tak prosím, z výšky 800 km se budou měřit změny teploty +/-5 stupňů Celsia, rychlosti větrů +/-1 m/sec., a mapovat kontinenty s resolucí 15 m.

O tom, co se s těmito informacemi bude dělat - tedy "Statement of Works" vědeckých pracovišť zapojených do EOS programu, je tlustá kniha. A z toho vlastně každý SOW povede k napsání nejméně jedné tlusté knihy. Např. jedna bude o "Biologicko-geologicko-chemické dynamice v oblasti Antarktidy" - o fluktuaci a toku mikroorganizmů, vysvětlení periodických pohybů vodních mas, a tím i o periodickém oteplování.

Teď co dělám já. Mám na starosti odhadovat, jestli celý ten EOS včetně toho hlav-

VELMI SMUTNÝ...

Snímky Alexandra Golla

ního poštovního úřadu bude spolehlivě pracovat po celou plánovanou dobu patnácti let. Jiní odhadují každý systém zvlášť, já to mám spojovat. Tedy NASA mne pověřuje krok po kroku jednak se dívat přes ramena jiných na jejich pracovní výsledky, jedna to dávat dohromady.

K tomu se používají matematické modely, co simulují nejprve správně fungující dynamiku všech systémů - těch co pozorují, ty co jim slouží, ty co je řídí a ty, co přenášejí informace - a pak různé scénáře malérů. Výsledky se potom porovnávají a odhaduje se robustnost, čili odolnost systémů vůči defektům - jakýmkoliv, v hardware nebo software. Jiný typ matematických modelů pracuje na základě pravděpodobností reprezentace závad jednotlivých elementů systémů a modeluje pravděpodobnost s jakou takový pokazený nebo částečně nefungující element ovlivní funkci či nefunkci celého systému.

Poněvadž se to všechno dělá pravděpodobnostně a hypoteticky, není možné přímo posoudit, zda jsou odhady správné. Proto se odhady ověřují nepřímo matematickým přešetřením předpokladů a modelů.

Modelů je mnoho, každý trochu jiný, každý vyvinutý v jiném koutu Ameriky a civilizovaného světa. Já jim musím rozumět, abych to byl schopen dát dohromady.

Modelovat se bude též EOS jako celek, čili jak vysavač informací tak kvalita vysátého, což v mém případě povede ke spolupráci s navrhovateli a výrobci, většinou univerzitami a národními laboratořemi, satelitních platform a přístrojů na platformách. V budoucnu tedy budu asi muset hodně telefonovat a litat po světě. To v budoucnu.

Tady je konkrétní případ, čím se nyní zabýváme: koncept EOS lze pojímat jako systém, který se nebude opravovat - mluvíme o platformách a přístrojích na orbitu. Vyrobí se s takovým množstvím redundancí, tj. paralelním zdvojením, ztrojením, atd. funkcí, aby vydržel spolehlivě pracovat nejméně 5 let. Po pěti letech se nahradí tímtež novým, čili by byly třeba tři kopie každé platformy, tři kopie všech přístrojů na nich, a tři TITINY IV za patnáct let životnosti EOS programu.

Druhý koncept navrhuje opravovatelnost některých většinou mechanických dílů, poněvadž ty se nejspíš pokazí, a jen sedm a půlleté obnovovací cykly. Uvažuje se, že kdyby během jednoho cyklu došlo k poruše, vynesla by malá levná raketa na orbita - tak levného a bez vlastní inteligence, vlastně jenom něco jako prodloužené ruce pozemského údržbáře - s náhradní součástí k provedení opravy a znovuoobnovení redundance. Tím pádem by té redundance tedy nebylo tolik zapotřebí, přístroje by byly lehčí a dalo by se jich víc napat na jednu platformu.

K tomu ale, aby to takhle mohlo fungovat, je třeba navrhnout a vyrobit platformy i přístroje roboticky opravovatelné, což by bylo mírně dražší. I neinteligentní robot či malá raketa nejsou zadarmo. Důležitá součást těchto propočtů jsou pravděpodobnostní odhady rizik co se pokazí, jak často a kolik by stály opravy, atd. - no a za to mne tu platí.

Oba mí kolegové ze stejného ročníku matematicko-fyzikální fakulty UK v Praze, oba vybavení inteligencí ponižující většinu lidstva na mentální trpaslíky, oba obvinění, že se zapletli s StB. Jenže tím jejich vzájemná podobnost končí.

Bedřicha Moldána si pamatuju z fakulty;

COMET

CENA
HARLEKÝNA
MIMO ČSFR
2 US \$

OBJEDNÁVKY PŘIJÍMÁ
VYDAVATELSTVÍ COMET
PRAHA 1 TĚŠNOV 5

HARLEKÝN
CELOBAREVNÝ
ČASOPIS

ROZŠÍŘUJÍ
KAMELOTI
PNS
SUPER
CENA 5.40
Kčs
VELKÁ
SOUTĚŽ
o 10.- 50.000
Kčs

KŘÍŽOVKY PRO
CELOU RODINU SOUTĚŽ
RADY ZAJÍMAVOSTI

on dělal chemii, já fyziku. Měli jsme pár společných přednášek v nižších ročnících, študáckou vojnu, a jedli jsme v menze na Albertově. Že se z něho stal český ministr životního prostředí, jsem se dozvěděl před rokem při své dvoudenní návštěvě Prahy u piva od svých bývalých kolegů. Později, už v U.S., jsem Bedřichovi domů zatelefonoval a ptal se ho, jak bych - bychom (naše konsultační společnost) - mu mohl pomoci při hájení zájmů českého ministerstva životního prostředí na této straně Atlantiku při získávání amerických fondů a darů. Bedřich se tehdy z Ameriky před dvěma měsíci vrátil, a jak jsem zjistil, na lidi s nimiž tu jednal, udělal ohromný dojem: nestává se totiž, že solidní vědecký pracovník, intelektuál, se stane ministrem!

V únoru jsem se z českého tisku dočetl, že Bedřich rezignoval, neboť o něm měla StB záznam jako o svém - cosi - snad spolupracovníkovi anebo ani to ne: Je nad mě síly si představit proč by tohle Bedřich dobrovolně dělal, dělal-li pro ně vůbec něco. Pro děláni kariéry by si snad mazanejší zvolil členství v KSČ, bylo by to přece mnohem účinnější a populárnější - v partaji byl kde kdo: Tam ale, co já vím, nevstoupil.

Zato si umím velmi snadno představit situaci, že na něj StB vytvořila nátlak, aby spolupracoval. Odmítnout takovou nabídku vyžadovalo osobní odvalu. Víím o čem mluvím, sám jsem tím prošel - a pak se zotavoval z kádrových ran manuální prací v Kralupch nad Vltavou na Stavbě mládeže na výstavbě kaučukárny.

Jestli za ním ostří hoši přišli s požadavkem na spolupráci a on je nedokázal poslat do háje - třeba mu v té době bylo už padesát a ne pětadvacet jako tehdy mně, anebo vlastně třeba ani nepřišli, jen si udělali akční bod ho získat - to rozhodně není důvod, proč by mělo Československo ztratit schopného ministra.

Köchra znám mnohem lépe od studia v Praze do pobytu v U.S. do roku 1984, kdy se celý svět prostřednictvím všech médií dozvěděl, že ho FBI zatkla a obvinila ze špionáže proti U.S. Po více jak roce vyšetřovací vazby byl pak bez soudu a rozsudku (on, jeho žena coby pomocnice a ještě kdosi, snad menší skupina jiných špiónů) vyměněni za sovětského disidenta Šaranského.

Tak zbaven U.S. občanství přepochodoval v únoru 1986 v Berlíně zpět do tábora míru.

Pár let později, když média utichla, se postaral přinejmenším jeden zdejší spisovatel (možná že těch spisovatelů je víc) o oživení Köchrova případu. Tentokrát byly kapitoly vylepšeny příběhy Köchrova neukojitelného a nediskriminujícího erotomanství, jeho údajnými bravádami, jakýže on byl úspěšný špionážní řemeslník, a jakže si s FBI a CIA vytíral tohleto, a konečně popisem, jak je za své záslužné služby odměňován pohodlným životem v Praze.

No, a po sametové revoluci jsem se dozvěděl, že začal být politicky velmi aktivní, a snad že i kandidoval za cosi za třešničky.

Tvrdím, že o nepravdivou legendu, že matematici jsou společenští suchardi, se zasloužili nematematictí spisovatelé. Jako avantgardního provinilce tu jmenuji Josefa Škvoreckého. Řekl bych, že to všechno vzniklo empirickým pozorováním úkazu, že ženy, obzvláště krásné ženy, na matematiku nejsou, a pak chybným závěrem, tedy opět dr. Škvoreckého, že si matematik neumí dát ani v ženské společnosti od matematiky pohov.

Rozhodně protestuji! Kromě toho chci dále upozornit, že na světě existují kultury, v nichž si i překrásné příslušnice něžného pohlaví cítí schopnosti systematického logického myšlení. Cítí si toho dokonce výše, nežli výše přijmu!!! Jako příklad uvedu Čiňanky! Pravda, můj vzorek patří do kategorie "Small Sample Statistics" a tím pádem není příliš spolehlivý, ale bezesporu teritoriálně diversifikovaný: zahrnuje dámy narozené v Čínské lidové republice, v dětství převedené do U.S. (tuším též Ulčův případ), ty, co se narodily na Taiwanu a Hong Kongu a vystudovaly v U.S. nějakou college, anebo ty, co vyrostly jako dcery čínských obchodníků v Saigonu a po zvládnutí komunismu se v bárkách tajně odplavily eventuelně do U.S.A. Můj malý vzorek je též diversifikován ve smyslu věkovém a tělesné váhy - obojí nízké v případě čínských dam.

Mé zkušenosti jsou vesměs na jedničku. Čiňanky jsou materiálně nenáročné a vesměs nesobecky monogamní, mají smysl pro humor. Mají respekt k intelektu a nemají nejmenší tendenci být "female liberated".

V jednom ze svých románů se Milan Kun-

dera zabývá anatomii morálky českých děvčat v padesátých letech. Shrnu lo jako že od pasu nahoru o nic nejde, od pasu dolů VINA padající hlavně na hlavu svůdníka, který za to musí být svedené vděčen! Číňanky to berou zcela jinak: buď nic - měsíce! - ale pak absolutně vše a v nejpokročilejších nuancích.

Z domova jsou vychovány tak, aby si je jejich mužský domodeloval podle svého. Podle jeho přání se tedy naučí tančit, jezdit na koni, hrát tenis, plavat, milovat francouzské impresionisty či čist Wittgensteina a naučí se to s vervou a láskou a přesvědčením, že to tak má být, nikoliv pod psychologickým nátlakem zachraňovat chátrající rozpadávající se manželství. Všechno je na jedničku, i rozcházení se s nimi. Žádné scény, nikdy, i když to je bolavé. Je jen nutné respektovat, aby neztratily tvář!

Většina nesnáší alkoholické nápoje, čímž dostává našinec výčitky svědomí, že moc chlastá, a sám. Když Číňanka chce něco prosadit, prosadí to, aniž by si to průměrný matematik uvědomil. Mají na to vyzkoušené triky, dosti podobné těm, co prováděly naše prababičky svým manželům v kondelíkovských dobách.

Na piáno si dělám doma nahrávky v remiscenci na mládí. Jako študák jsem v kapele hrál, ovšem nikoli Chopina, ale jazz, šlágry a muziku ke kabaretním programům. Rozšířil jsem také škálu hudebních nástrojů, už ne jen na piáno, ale i na harmoniku, elektrofonické varhany, klarinet a saxofón.

Dělat hudbu mělo tyto výhody: bylo to zábavné, neslo to peníze a přinášelo holky. Mám na to vynikající vzpomínky. Nyní hrávám na piáno, když po skončení fotbalového tréninku, kopu s místní skupinou Sokol Washington, pijeme pivo a řveme "Kde je sládek".

Kopaná je ale jen v létě. Proto, abych zpomalil další tvorbu podkožního tuku, chodím dvakrát týdně do sportovního klubu dělat sedy z leže na zádech a běhat - 100 sedů, 10 kilometrů, dvě piva.

Vaření mne bavilo odedávna, ale k vybroušení došlo, až když jsem se rozvedl. Na své výrobky jsem nezřízeně pyšný. Terorizuji své konsumenty, aby došli k tabuli včas

na minutu, neboť jídlo má mít správnou teplotu, a žádám si, aby hlasitě, často a individuálně chválili každý chod.

Co čtu. Přitahuje mne historické období poměrů ve Vídni na konci minulého století až do první světové války. Tehdy tam po kavárnách žila ďábelsky nadaná skupina filosofů, psychiatrů, malířů, biologů, spisovatelů, matematiků, muzikantů, architektů, novinářů... Ambiciózně dělám fotky. Mám na to japonské stroje, na tři dobré obrázky zpravidla vyplácám celý film. Barevné fotky si nechávám profesionálně vyvolávat, černobílé vyvolávám doma sám. Používám speciální jemnozrný film, vyvolávání se děje se stopkami a teploměrem v ruce, abych pak mohl dělat zvětšeniny velikosti plakátů. Udělat jeden plakát trvá celý večer. Z ostatních fotek dělám koláže, z koláží alba, alby obtěžují návštěvníky domu, aby si v nich listovali.

Na budoucnost Československa, tedy v této dekádě, se dívám neoptimisticky. Čtyřicet let komunismu samo o sobě je obrovský handicap, který vyžaduje hospodářskou a morální rehabilitaci.

Alexandr Solženicyn v Gulagu říká, že vláda musí války vyhrát, ale národy je potřebují prohrát, aby se mohly obrodit. V Československu skončila válka komunistickou prohrou.

Každý člověk se řídí jakýmsi morálními principy a naplňuje svůj životní úděl či poslání. Mnoho bývalých členů KSČ prohlašuje, že toto členství pouze předstírali, neboť cítili, že jejich životním posláním morálně vyšším bylo lépe zajistit svou rodinu a lépe přežít. Budiž, byl to jejich životní úděl pohodlně sladěný s praxí reálného komunismu. Jenže válka skončila a jejich životní poslání došlo naplnění: pohodlně přežili.

Co to je ale za národní slabost přijmout tuto morálku z "modu operandi" i v době národního obrození? Nezměna znamená odepření otevření příležitosti lidem typu, který v reálném socialismu neměl šanci. Vyměnit lidi lze přece zákonně, vyměněnce není třeba posílat do vězení. Všude na světě to jde, i v U.S.A., zemi posedlé dodržováním zákonů do absurdna.

Jako příklad uvedu svou zkušenost s lidmi z Československa reprezentujícími jak

v Praze tak v Americe československé zájmy. Třeba ty co znám z vedení Československé obchodní komory, ale zdaleka ne jen odtamtud. Pár je jich nových, většinou na podřadných funkcích, ale stará garda pohodlných přeživačů stále dominuje. A víte, jaké jsem slyšel důvody, že nejsou vyměněni? Tu jsou i s mými komentáři: že prý rozumějí svému řemeslu, že mají zkušenosti - třeba v zahraničním obchodě. NESMYSL: Československo se západem obchodně paběrkovalo na úrovni rozvojové země. O opravdovém obchodu na úrovni nemají tyto údajní odborníci ani ponětí. Ale kdyby jen to, jejich ignoranství je spojeno s arogancí pramenící z toho, že nevědí o tom, že nevědí a strachu, že by se na to mohlo přijít. S těch, co jsem se setkal, někteří byli zcela beznadějně případy. Tento názor se mnou sdílí i mí obchodní partneři, rodilí Američani.

Že umějí řeč. TAK ZAPRVÉ téměř nikdo z nich opravdu tu řeč neumí. ZADRUHÉ, běžnou hovorovou angličtinu se lze za dva a půl měsíce přijatelně naučit. Zde jsou na to školy: 8 hodin denně plus 4 hodiny procvičování, a 6 dní v týdnu. Jsou to drastáky, ale fungují. Hlubší znalost titi příslušníci staré gardy stejně nemají. ZATŘETÍ, opravdové znalosti řeči se dosáhne stálým praktickým používáním. Když se stará garda nevymění, jak se to má ta nová naučit?

Že to, co dělají, dělají rádi. NO JISTĚ, jenže proč má Československo na jejich "koničky" doplácet ušlými příležitostmi? V tržním hospodářství je volba obchodního partnera alfou a omegou podnikání. Kdo si svobodně zvolí za obchodního partnera takovou přebarvenou zkamenělinu odbouraného systému? Filosofie, že kdo nic nedělá, nic nepokazí, tu neplatí.

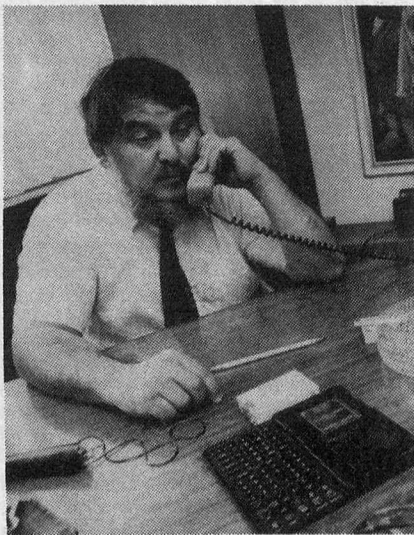
Že nejsou lidi. V Americe se tohle úspěšně řeší masovou insercí, pracovními kancelářemi a kursury - třeba i mezinárodními, a nemusí to být na místa ředitelů.

Ještě než skončím, chci říct, že tu firmu, co mne vyslala s těmi simulátory do Esse nu, jak jsem tam nic neprodal (roční obrát firmy přes 20 miliónů dolarů), tu že vede mladý muž, jemuž bylo tehdy 32 let. Jejich stálému reprezentantovi pro Evropu s hlavním stanem v Amsterdamu bylo 27.

... A FOTOFEJETON O MNOHO VESELEJŠÍ

Snímky Alexandra Golla

Kresba Karla Helmicha

Piloti se budou cvičit vždycky

MARIE KRAUSOVÁ, Praha

Přiznávám, že dneska, kdy spousta věcí je jinak, spousta věcí už neplatí nebo se nenosí z obavy, aby nezněla příliš budovatelsky, zkrátka že dneska vyslovit, proč se mi líbilo v Aeru Vodochody, bude znít prapodivně. I v dobách nehlubší normalizace, kdy ideologicky mrzlo jen praštělo a v denní praxi se to projevovalo naprostým nezájmem lidí o cokoli veřejného či společného, se v téhle fabrice ctíla firma. Podniková značka. Věrnost dresu, ve kterém hraju. Lidí tu pracovali od třiapadesátého a byli hrdí na to, že neodešli za lepším: jiným, lépe placeným, bližším. Fabrika stála v polích a kodrcalo se k ní autobusy všelijak. Kdysi se tu sešel základní tým lidí z Letňan, ovšem kolem nich byla spousta "kovorolníků", kteří ve strojírenství, natož leteckém, začínali. Vlastně tenkrát, v začátcích, všechno nahrávalo tomu, že tahle fabrika nemá šanci na přežití. A stal se zázrak: fabrika nejen přežila, ale dokázala získat světově proslulé jméno. Ne montáží a opravou Migů, na kterých se tu začínalo, ale především vlastní produkcí. Nejdřív to byla devětadvacítká, pak devětatřicítka a teď L-59. Proudové cvičné letouny, které dobyly svět.

Jen jsem to vyslovila, už mě přepadly pochybnosti, že to zní až příliš jako z propagačního letáčku bývalého Omnipolu. A tak se ptám nynějšího ředitele továrny ing. Zdeňka Chalupníka: **Jak jste na tom nyní, když se radikálně změnila politická i hospodářská situace, kdy všechno je naprosto jinak než dřív?**

Musíme se starat, kde a jak najít nové trhy náhradou za ty, které jsme ztratili.

A to které?

Ještě v roce 1990 jsme dodávali pro SSSR 131 letounů, pro Bulharsko osmáct. Podle nezrušených mezivládních dohod měl Svaz letos odebrat sto letounů. Riskli jsme to, protože nebyla pode-

psána žádná smlouva, a vyrobili jen třicet. Smlouva není dodnes a my se musíme postarat, komu je prodáme. Trh bývalých socialistických zemí se rozpadl a hlavně se rozpadl trh sovětský, který byl pro nás alfa a omega.

Ale co oněch 2200 letounů z Aera, které sovětský zákazník během let nakoupil? Náhradní díly, opravy... To všechno přeci zajišťuje práci, ne?

Tyhle letouny budou v provozu ještě dvacet, pětadvacet let, a to pro nás znamená náhradní díly za 25 miliónů dolarů. Ale jen to nás neuživí. Důležité je, že SSSR je pro nás perspektivní zákazník, ale teď, stejně jako Irák, jej musíme nahradit někým koupěschopným.

Mluvíte v hádankách - jaký podíl produkce jste na světovém trhu ve vaší oblasti představovali?

Byli jsme největší světový výrobce cvičných proudových letounů, vyráběli jsme 66 procent světové produkce. Teď to bude nižší. V roce 1991 jsme uzavřeli kontrakty s Alžírskem, Nigérií, jednáme se zeměmi jihovýchodní Asie. Koketujeme s Latinskou Amerikou a předpokládáme, že za několik let budeme zajímaví i pro Evropu. Kdysi jsme měli trvalé odběratele v Egyptě a Indonésii, pak politický zvrat nás oddálil - a teď se znovu spojujeme. To všechno jsou možnosti buď nejžhavější, nebo výhledové. Chce to jedno: starat se.

Jste svědky toho, jak kulminuje vlna antimilitarismu. Máte v téhle mírové atmosféře šanci zvýšit produkci proudových letounů?

Proč ne? Náš letoun není zbraň. V evropské dohodě o odzbrojení je jasně řečeno, že se nevztahuje na letouny Hawk, Alfa-Jet, L-39 a L-59. Mohou být rozmisťovány kdekoli. Piloti se budou

cvičit vždycky a jen málokterý stát si může dovolit zacvičovat civilní letce - ti se většinou rekrutují z vojenských. Rozpad nějakého vojenského bloku nás neohroží. A navíc - naše letadla jsou víceúčelová. Teď jednáme s jednou latinskoamerickou zemí, která chce nasadit naše letouny jako ostrahu před narkomafií - samozřejmě, že letoun bude mít speciální vybavení.

Neklesáte na myslí a hledáte nové a nové trhy náhradou za ty ztracené. Ale předpokládám, že ani konkurence nezahálí. V čem jste stejně dobří, ne-li lepší než ostatní srovnatelní producenti?

Vyrábíme absolutně dokonalý letoun - nyní už se západní elektronikou. Až dostane i americký motor, bude ve své kategorii naprosto nejlepší. Nedostižní jsme v ceně, což je dáno mzdovými relacemi. Ve světě se platí leteckému odborníkovi 22 dolarů za hodinu, u nás dolar. Což už za několik let platit nebude. Provádíme marketing na vlastní náklady, jezdíme na veletrhy, a to všechno je nutné a zároveň drahé.

INTERVIEW PRO

Západ

Kdo je pro vás konkurent?

Skvělí Angličané. Hawk stojí od 7 miliónů dolarů výš, Alfa-jet devět, možná deset, ale zastavuje výrobu, protože pozbyl trhy. Dobří jsou ještě Španělé a Italové.

Kdysi, na samém začátku téhle továrny, sem přišlo několik málo

leteckých odborníků a ostatní se řemeslo museli naučit. Dneska je situace jiná: vysoce kvalifikované specialisty si sami učíte, a oni jsou vám věrní. Ale můžete je udržet i teď, v době, kdy snižujete výrobu?

Snížili jsme počet lidí z nevýrobní sféry, ale to nebylo rozhodující číslo. Vzhledem k počtu nyní vyráběných letounů máme lidí dost, ale nechceme propouštět, nýbrž je držíme i za cenu, že je málo práce, i s rizikem, že to pro budoucnost může být nebezpečné. Tahle továrna ovšem není klasický strojírenský závod, který může v případě potřeby lidí propustit, a v případě potřeby zase nabrat. Zkrátka - nemůžeme ztratit vrcholné specialisty.

Co se týče vývojářů, jsme na tom tak, že nemáme dost lidí, Situace se změní-

la - jak jsou různorodí zákazníci, tak jsou různorodé jejich požadavky, takže vývojové týmy pracují současně na několika zakázkách zároveň. Snažíme se zapojit i jiné letecké továrny, výzkumný ústav a uvažujeme o tom, že bychom některé konstrukční práce zadali do zahraničí. Bude to drahé, ale vyplatí se to - když nechceme ztratit zákazníka a potřebujeme třeba do šesti měsíců letoun.

Po mnoho let jste pracoval ve zdejší továrně, pak přešel k práci v zahraničí, samozřejmě zase u letadel, a nyní jste se na konkurs vrátil. Aero Vodochody už přestalo být dobře utajenou továrnou, kam nikdo nesměl, natož pak člověk ze Západu. Teď se tady dveře netrhnou, jednáte s repre-

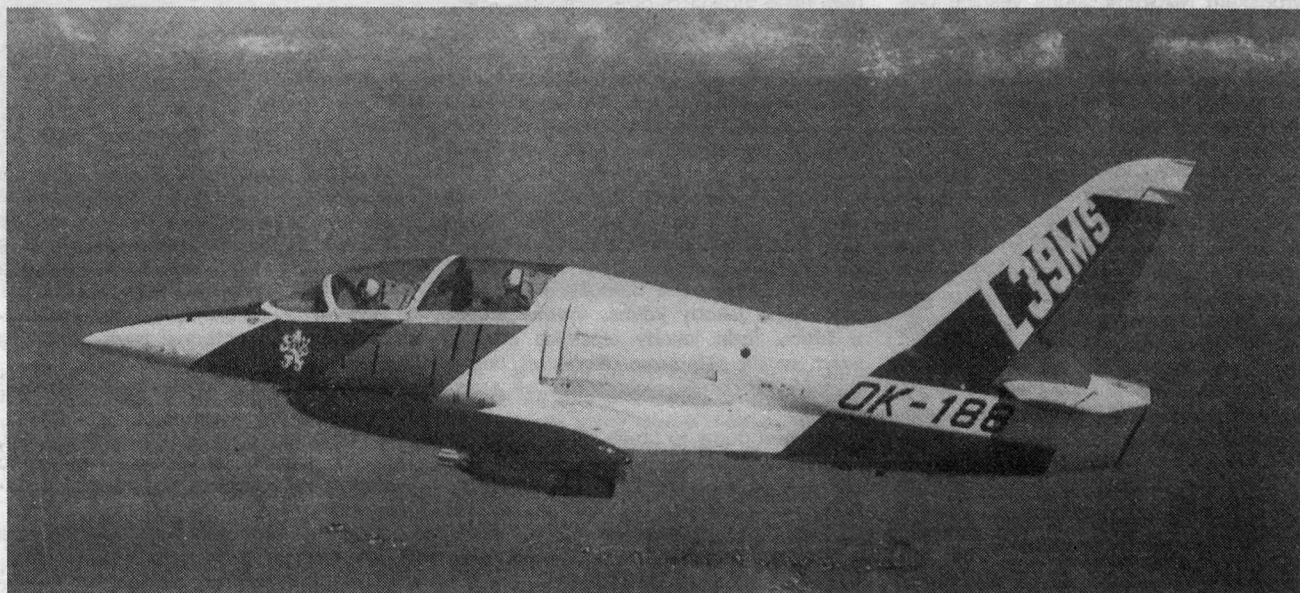
zentanty slavných leteckých firem. Jakým dojmem na ně působíte?

Dobrym. Chovají se k nám s respektem, protože rychle zjišťují, že nejsme hlupáci. Američané mluví o našich technicích s velkým a upřímným uznáním. Jejich jsou, jak přiznávají, horší, ale pracují v lepším, efektivnějším systému. Když jsme s Američany zasedli k technickým jednáním, bez nadsázky valili oči.

Je cesta, jak zastaralé a málo efektivní systémy změnit?

Samozřejmě. Chystáme se nakoupit velký informační počítačový systém, náklady jdou do stovek miliónů. A všichni se mu budou muset podřítit. Od mistrů až po ředitele. Kdo to nezvládne, nemůže zůstat.

Snímky Petr Hejna a Václav Jukl

CK ALATOUR

CZECHOSLOVAKIA

MÁNESOVA 49
120 00 PRAHA 2
TEL. 422 25 59 337
FAX. 422 260 446
vám v Praze zajistí
ubytování, stravování,
průvodce,
okružní jízdu
i kulturní program.

Dále nabízí možnost nástavby patra nebo přestavby půdních prostor v centru Prahy o rozloze cca 300 m². Investice odečteme od dlouhodobého pronájmu.

**RODINNÉ DOMKY,
HOTELY,
OBCHODNÍ CENTRA,**

pro vás
kdekoli v Evropě
postaví

**RM
SLAVOTINEK
BAU**

Jakob Str. 26
D-8500 Nürnberg 1
BRD
TEL. 0049/911/203198
FAX. 0049/911/225193

**Mgr. Eliška
Kotrbová-Wagnerová**

advokátka
České advokátní komory
právní porady, zastupování,
obhajoby.

**Kancelář v Kanadě
a v ČSFR**

Adresa:
RR 1, KARS - Ottawa
Ontario K0A 2E0
Tel.: (613) 692-1082

Archipelag Indonesie

OTA ULČ, New York

(DOKONČENÍ)

Jeli jsme tedy turistickým, téměř masňáckým autobusem 200 kilometrů do hor k sopečnému jezeru Toba. Co je mi do toho, že je největší v jihovýchodní Asii, že je 1707 čtverečních kilometrů veliké a 450 metrů hluboké, remcal jsem.

Jenže tam žijí Batakové, zajímavý národ, včerejší kanibalové a dnešní křesťané. Uprostřed jezera je ostrov větší než celičky ostrov Singapur a jmenuje se Samosir. Takto podobně se můj plzeňský dědeček vyjadřoval o pivech nevalné kvality.

Ukonejšen vyhlížím do kraje s plantážemi. Zde tedy Holanďané zavedli nemilodrnou robotu, orwellovsky sto let před Orwellm zvanou Cultuurstelsel - Kulturní systém. V nížině spousta lidí jako v onom evropském Nizozemí, jedna vesnice přechází v druhou. Měšity a nemálo též křesťanských kostelíků. V zatáčce pomník - mohyla z rozmláceného auta, lebka hnáty u toho, není nad názornou agitaci. Cukrovou třtinu směrem do vnitrozemí vystřídají plantáže kaučukové, na pni s pramalými kyblíčky pro odkapávající lepkavý materiál. Denně si tu nádeník vydělá 2000 rupií čili něco málo přes jeden dolar. Rovněž jsme míjeli kilometry oněch z Malajsie a Thajska známých oil palms, stromů s plody do mýdlovarů.

*

Slovo BATAK pochází z malajského výrazu pro lupiče, vyděrače a též vepřozrousta. Jsou to opravdoví podivíni, podezíravci, kteří se z nížin stáhli do kopců, usadili na prostoře 200 kilometrů a v nedůvěře i k vlastním soukmenovcům své vesnice izolovali, cesty a mosty nebudovali. Kanibalismus jim byl naprosto spolehlivou metodou, jak se zbavit strachu z případně nepřijemného souseda. Nejvíc jim chutnaly paže. Na Nové Guineji, pokud si správně vzpomínám, dávali či ještě dávají přednost stehňům.

V Africe většinu prací odřou chudinky ženské, muž si vesměs válí šunky, ale ve srovnání s Batakem je to vyložený dřič, stachanovec. Co Batak, to stoprocentní lenoch parazit, nejvýš ještě tak zvednout kytaru a zazpívat. S takovou letorou by člověk předpokládal, že obejmou islám s jeho pohodlnickým fatalismem a ono ne. Stáli se z nich křesťané, prý do jednoho. Tam u jezera Toba se dali na protestantství a hřích zahálky z nich misionáři věru nevytřískali.

Křesťanskou víru si tu lid úchylkářsky mísí s příměsí islámu, hinduismu, ba i animismu, vzývání duchů, stromů, kořínků. Tondí je jméno ducha, duše každého z nás, už od doby, když jsme sídlili v matčině lůně. Jenže je to duše jaksi loudavá, mimo nás, a její přílišné vzdálení způsobuje nemoci. Je proto nezbytné, aby Batakové přinášeli těmto toníkům oběti a tak je udržovali v dobré náladě.

Manželky lenochů z povolání se tedy musejí sakramentsky ohánět, starat o do-

mácnost, polnosti, případně i o obchod. Tucty obchodů prodávají totožné turistické tretky, metrová sousoší a mandoliny. Pouze jsem koupil věčný kalendář na bambusových prouzcích, jenže s návodem aspoň tak komplikovaným jako jsou mnohazryčné instrukce pro zacházení s elektronickým zbožím z Japonska.

Na kšeft tam jsou jako břitva, musí se urputně smlouvat. Povídal nám jeden známý, že se optal jedné matky, zda si může vyfotografovat její roztomilou dcerušku a ona mu ji mermomocí chtěla prodat.

Snadno lze pochopit, proč sem do lahodného chládku míří z žhavých rovníkových nížin. Svahy jsou poseté vilami, letohrádky, jeden hotel vedle druhého. Do největšího zrovna dorazily autobusy Mercedesy s hlučnými Teutony, s cedulí na karoserii, že tady jede společnost manažerů bavorských reklamních kanceláří, pěkně děkuju. Prcháme do ještě vyšších kopců a před námi procesí bradatých mnichů - že by pravoslavní popové měli také sjezd?

Po jezeře po hladině lyžaře vlečou řvoucí čluny. Pokojná loď (ferry - "féra" v čechoamerikánštině) nás z místa Prapat veze do vesnice Tomok na onom nevábně pojmenovaném ostrově Samosir. Před námi roste jeho jakoby kolmá, vysoká stěna, u břehu řada jakoby alpských chalup. Když se víc přiblížíme, dělají spíš dojem roztomilých perníkových chaloupek z pohádky.

Dřevěné domy tu uměli stavět bez jediného hřebíku. Vesnicím vládli jacísi králové, davy se fotografují u pomníku krále Sibudatara, u kamenných židlí a stolů, kde zasedali konšelové, a zejména na místě, kde krájeli oběti a připravovali lidožroutské hody.

Dost drastické tedy a dnes zejména příliš komerční na můj vkus.

*

Milión zatáček, jeden vysoký vodopád, pár historických míst, solidní dřevěná sídla bez hřebíku s ohnutou střechou v rozích, načez další zastávka asi všech turistů, totiž město Brastagi v příjemné výšce 1300 metrů. Nadšenci se mohou jít plahočit k ztečení sopky Sibaxy.

Po rovině jsem raději došel na ovocný trh k inspekci zboží. Dopadla takto v abecedním pořádku:

Ananas.

Avocado, laciné a mnoho.

Banány. Přemnoho druhů, od trpaslíků po habány, tři do metru.

Belimbing neboli starfruit, žlutavé vodnaté ve tvaru hvězdice, doma by nám příliš nechutnalo, ale tady v tropech příjemně chladí.

Durian, ona smradlavá ohavnost, na níž si ale lze zvyknout. Konečně, lidi si zvykli i na komunismus.

Guava, bleďe růžové ve tvaru hrušky, líp než in natura to chutná jako džus.

Snímky archiv autora

Jablka jakási.

Jeruk, tak se označuje cokoliv citrusového.

Kokosy.

Mango.

Manggis, jinde nám známo jako mango-steen, pod hnědým povrchem bělostná aromatická nádhera. Královna Viktorie marně nabízela odměnu tomu, komu se podaří dopravit do Británie v jedlém dosud stavu.

Nangka, žlutozelená, víc než dvacetikilová koule. Neochutnal jsem, natož se s ní vláčet.

Papaya neboli paw paw, doporučuji zejména k snídani.

Rambutan, červené s měkkými ostny, rozlomit a uvnitř se zmocnit šťavnatého materiálu trošku do kysela, připomíná čínské lychee.

Salak, sloupnout hnědou, jakoby hadí kůži, uvnitř pak obsah dost unikátní příchuti, kterou lze snad popsat jako kombinaci jablek a vlašského ořechu.

Sawo, barva i tvar bramboru, jenže s medovou příchutí.

Zurzat, též zvané bílé mango či custard apple. Anglickým slovem custard se rozumí žloutkový krém.

Snad jsem na nic nezapomněl, snad byste si vybrali. Do Holandska, bývalé mateřské či macešské země, se z Brastagi též vyvázejí všelijaké sazeničky.

*

Téměř ještě za tmy jsme se mnoha zatáčkami dali na cestu zpět do nížin. Dřevěné baráčky, nezřídka ohydné chýše, i když třeba s televizní anténou na vratké střeše. Každou chvíli se dostavila dešťová smršť a to pak s blátem kolem to dělalo obzvlášť tristní, bezútěšný dojem.

A z takových brlohů vylézali čistě, civilizovaně oblečení lidé. Lidé nezarputile se tvářící, snad spokojení se svým údělem. Už v sedm ráno pochodovala děčka do školy. Bílé košile, červené kalhoty či sukně a červenobílou čepici s kšiltem, v národních tedy barvách. Starší mládež měla na sobě uniformy v šedém či modrém a ně-

kteří kluci se též šňořili jakými pionýrskými šátky.

Kousek od silnice příroda původní, džungle parádní. Tam někde ještě zbyli sloni říčí, tygři se neslyšně šinou, orangutáni ve větvích pohybují - nic, pranic jsme z toho neviděli. Větvi ubývá a člověčího náporu přibývá.

O náporu jsem kibicoval s veselým sousemem, Čiňanem, který dováží gastarbaitery do Singapuru, kde je pak nehorázně vykořisťuje. Veselý dovozce-otrokář mě seznamoval s kvalitami svého zboží, jak že prý se podstatně liší podle země původu. Informace tak užitečné si už ale pamatuji jen nepěsně.

Krušný život pro leckoho a o kariéru aby se tam člověk pokoušel všelijak. Dočetl jsem se, že profesor práv Iwan Tirta, absolvent nejlepších univerzit v Británii a USA, nechal profesurování a raději, ze-

buchla a místo popelem přikryla a tak před zkázou ukryla po tisíc roků.

Tady to máme: Java, jeden ostrov, na němž je napěchována téměř jedna polovina všech Indonésanů. Je jich tu 600 na každý kilometr, dvakrát tolik než ve Velké Británii, Holandsku nebo Japonsku. A rok co rok jich tři milióny přibude. Vláda se tedy snaží prosazovat populační kontrolu, obtížnou zejména mezi muslimy a toto je země zejména muslimská. V Číně prosazují program jednoho dítěte do rodiny, tady jsou méně přísní a doporučují děti dvě. Tatínek, maminka plus dvě - symbol šťastné rodiny, tak to je vyjádřeno na pěti rupiích, nejmenší minci v zemi.

Jestliže se v jednom místě mačkáme jako sardinky a zápolíme s problémem přežití, přestěhujeme se tedy jinam, však máme k dispozici tisíce prázdných ostrovů. Mít tady Maotsetunga a jeho kulturní revo-

Král též měl 200 manželek. Na rozdíl od Španělů, kteří důkladně zkřesťanštěli Filipíny, Holanďanům nezáleželo na víře, ale na zisku a poněvadž na Bali vzácné kořeny nenacházeli, tak jeli dál. Ke konfliktům začalo docházet až v pozdější době. V roce 1906 Holanďané spustili námořní kanonádu a balinéská šlechta dala před kapitulací a exilem přednost tzv. puputan - sebevraždě se ctí, Ošperkovaní a v nejlepších hávech, čtyři tisíce jich kráčelo proti kulím, padli všichni, vládnoucí třída za den zničena. A život národa se nezměnil.

Náboženství je tam alfou i omegou, rituály, ceremoniály od početí až po smrt. Nikde jinde nepanuje tak silná víra ve všudypřítomnost všelijakých duchů. Proto každé ráno nutno přinášet oběti k potěše dobrých duchů a konejšení těch zlých. Proto se ostrované ze souše neradi pouštějí na moře, kde sídlí příliš mnoho zlých démonů. V každé vesnici je několik svatostránků, vlastně každé obytné stavení má svůj svatostránek, takže přibytků bohů a duchů je víc, než přibytků lidí.

Porovnejme s islámem: přísně monotheistický, svaté učení je vyjádřeno v koránu, víra v Noemovu archu, poslední soud, nebe - peklo - ráj. Ocenění hodnoty světské existence jedince.

Podstatný tedy rozdíl od hinduismu, daleko staršího náboženství, které kromě Indie a Nepálu se udrželo a svérázně rozkvetlo právě na Bali. Bůh - Všemstvo je vlastně jen jeden, ale ve třech podobách: Brahma Stvořitel, Višnu Preserver (Udržovatel - Udržbář?), Šiva Ničitel. A k tomu pak tisíce bohů nižších šarží, takže je stále co oslavovat. Na Bali si hinduismus zkombovali s vlastním folem, plejádou extra duchů, a též s buddhismem, jeho přesvědčením, že pozemská existence je strast, utrpení a že štěstí lze docílit potlačením, překonáním tohoto utrpení. Pohřeb pak je spíš veselí, než tragedií s kvílením, však zničením těla osvobozena je duše, splyne s nejvyšším Bohem.

Hinduismus lpí na hierarchii, kastovnictví, ale na Bali se uvarovali indické hanebnosti oněch vyvržených nedotknutelných. Jak jednoduchá je řeč bahasa, tak komplikovaná je řeč balinéská, neboť jí se vyjadřuje vztah nadřízenosti, podřízenosti či komunikace se sobě rovným. K zbláznění obtížná záležitost.

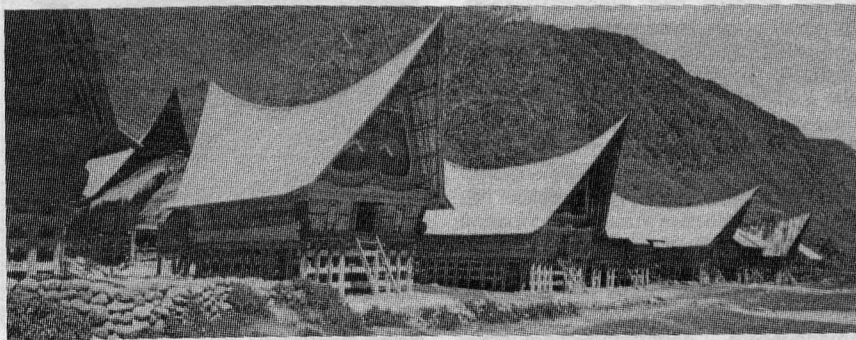
Tato řeč nemá výraz pro "umění", které tak fundamentálně charakterizuje tamější život: malba, řezbářství, hudba, tanec, drama.

Barva, zvuk, tóny, vůně, úsměv. Turismus, komercializace ovšem zanechávají nepěkné stopy. Našemu samotářsky vandrujícímu klukovi, jemuž tehdy bylo sedmnáct, ochotný domorodec nabízel dvanáctiletou sestru. Když odmítl, tak mu nabídl rovněž nezletilého bratra. Řemeslníci produkují veletucty divě zbarvených a téměř totožných masek. Též lze získat osušku s Moulin Rouge či mrakodrapy, patrně Made in Hongkong.

Časem to bude nepochybně horší, takže abychom si pospíšili.

*

Spěšných krušných změn bude déle ušetřen sousední ostrov Lombok, 20 mil

Domy na Samsiru

jména výnosněji, se věnuje modním návrhům z materiálu batik. Batik, připomeňme si, je tkanivo, na něž se barvy komplikovaně nanáší s pomocí vosku.

*

Tím můj dosavadní náhled do Indonésie končí, je toho tedy pramálo. Na Javu, ostrov nejobydenější, se tentokrát nejelo. Pro jakýsi tedy náznak úplnosti shrabuji z poznámek, co jsem přečetl a co mi sdělovali ti, kteří se obtěžovali.

Jakarta, hlavní město vesměs k uzoufání.

Surabaya, druhé největší město, přes dva milióny obyvatel, přístav, v němž přistát a zase odjet.

Bandung v kopcích, milionové, velké jako Medang, univerzitní město, centrum intelektuálů, prý Paříž Východu. Kolik takových Paříží vlastně máme? Zde se v roce 1955 konala proslulá konference, jakési zahájení iniciativy zemí Třetího světa proti zemím všem ostatním.

Bogor, taktéž na svěžím horském vzduchu, s prezidentským palácem a botanickými zahradami.

Yogjakarta, centrum kumštýřů, s dávnými hinduistickými a buddhistickými památkami.

Nedaleko je historická, prý i elegantní Surakarta, s novým jménem Solo, nikoliv ale Sušice.

Ještě blíže je unikátní Borobudur, největší historická památka buddhistické civilizace kdekoli, o 300 let starší než bájný Angkor Wat v Kambodže. Sopka tady kdysi vy-

luci, revoluční osídlenecká akce by byla zachvátila celý archipelag či archipelago. Tady místo knuty dosud dávali přednost dobrovolnosti plus ekonomickému přinucení. Pár miliónů odjelo, zdaleka víc miliónů by bylo třeba. Proces pokračuje.

*

Jeďme dále po mapě na východ. Na konci Javy, pouhé tři kilometry za vodou, začíná zcela jiný svět - bájné Bali.

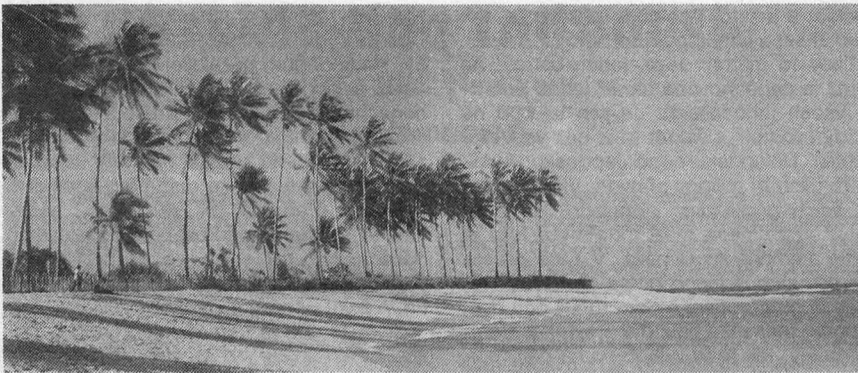
Pošetile jsem se proti němu zatvrdil, poněvadž právě tam a nikam jinam se hrnou hordy zámožských turistů, mačkajících se pak v totožném luxusu, hiltonech jako v Acapulcu či v Honolulu na Waikiki.

Svědci včetně mého potomka mě vyvedli z dogmatických předsudků. Ona super turistická enkláva u pláže Kuta (více než 20 000 lůžek!) je svět sám pro sebe, ten lze pominout.

V čem je tedy pozoruhodný či dokonce unikátní tento poměrně malý (140 km x 80 km) ostrov, kde napěchováno žije dva a půl milionu lidí?

Jednak scenérie, od mořské hladiny až k vrcholku 3142 metrů vysoké a dosud nevyhaslé sopky Gunung Agung, která v roce 1963 zabila tisícovky lidí. Veleúrodná, sopečným prachem kořeněná půda, terasy s brčálově zelenými poličky.

Jednak - a to zejména - lidí, společnost stále převážně agrární, její životní styl a historie. Když se koncem 16. století dostavil první Evropan, Holanďan, přátelsky ho vítal místní král v kočáru, taženém dvěma bílými byky a s průvodem 50 trpaslíků.

Ostrov Lombok

za větrem tohoto druhu pokroku. Nevyvinutá prý verze Bali, rovněž tedy i s nevyvinutými cenami. Pláže vesměs prázdné, scenérie dramatická, dokonce s ještě vyšším vulkánem. Rozdíl je ale v lidech: tady tvoří většinu mohamedáni a tak je o menšinu barvy a zvuku postaráno.

Dál na východ je veliký, pramálo vyvinutý ostrov Flores, ani hinduistický, ani mohamedánský, ale převážně křesťanský. V kráteru jedné sopky mají tři jezera, každé jiné barvy, a na sousedním ostrově Komodo ony draky - až třímetrové superještěřky. Pozírají srnce a divoká prasata. Mám potíže s představou, že by se dovedli hnát za srncem. Končína je to suchopárná, bezútesná. Draci nenávidí déšť, když zaprší, hned zalezou.

Není pak daleko k patrně ještě neveselejšímu Timoru s jeho někdejší portugalskou východní polovinou. Už za druhé války se tam uskutečnilo hojně masakrů. Partyzáni bojovali proti Japoncům, Japonci ničili vesnice, několiknásobně pak Lidice. A bombardování spojenců do toho. Třicet let poté, jak již víme, s pádem portugalského kolonialismu se dostavila indonéská, daleko nepřijemnější nadvláda s mnohým krveprolitím. Tragedie nepohnula svědomím světa, nikdo se nezajímá, turisté nejedí, kdo ví, zda by je tam pustili.

*

Dejme se teď vlevo, tedy k severu ke končině, o níž každý už někdy slyšel - totiž veliký ostrov Sulawesi, dříve Celebes. Ostrov divného tvaru, prý jako částečně amputovaná chobotnice. Mně to spíš připomíná dvounohou kočku, poskakující na žhavé střeše, s ocasem hodně zvednutým.

Podivné tu jsou i kultury, zejména půlmilionový národ, zvaný Toraja, křesťané tam v mohamedánském světě. Donedávna rovněž lovci lebek, ale nic ve velkém, mohli se bez toho docela dobře obejít. Sloužilo to zejména jako zkouška zralosti pro mládež, jakási místní maturita. Prosluli zejména svými pohřebními obřady s odesláním nebožtíka zvaného tomaté na onen svět, jemuž říkají "jinam". Macabre fascination, tvrdí literatura.

Když totiž někdo umře, tak není pokládán za mrtvého, ale pouze za "nemocného". Tato nemocná mrtvola pak v domácnosti pod střechou setrvává delší dobu - rok a třeba i dvacet let. V jakém stavu, ptáme se a dozvídáme, že dotyčný je natírán

zvláštními mastmi, zabalován a přebalován.

Teprve pak dojde k vyhlášení řádné smrti a k řádnému pohřbu, kdy pozůstali upřímně hořekují nad skonem někoho, kdo umřel v minulé generaci, a to proto, že trávit teď bude poslední noc doma.

Kdo určuje délku doby mezi smrtí neoficiální a oficiální, ptal jsem se a dozvěděl, že jednak je to záležitost někdejšího společenského postavení nebožtíka, jednak a zejména to závisí na komplikacích s přípravou hodů, které budou trvat třeba i několik týdnů. Nákladná trachtace případně přivede pozůstalé do bankrotu, mohou pak truchlit dvojnásobně.

Viděl jsem dokumentární film o pohřbu vesnického prince. Po deseti letech v napomádovaném - nabalzamovaném stavu mu vypravili funus, hostina trvala několik týdnů, hodovníků se dostavilo dvacet tisíc. Všichni nepřišli s prázdnem, někteří místo květin se dostavili s proviantem. Hrdla pak prolévána mocnou pálenkou v bambusové holi.

Proč tedy takové pošestlosti popravít k hodům 24 býků a v případě úmrtí dítěte obětovat aspoň selátko: nákladné občerství pro spoustu hostů je od toho udělat na bohy dojem, co že jim to teď přichází za důležitého nebožtíka. K tomu ještě důvod méně altruistický, totiž obava, že duch, kdyby pořádně neodjel, rodinu by otravoval a působil různé potíže.

Mrtvola se rovněž zúčastní hodů, po ruce má služebnictvo jen pro sebe. I duše zvířat následují svého pána do záhrobí - též proto stínání tolika hlav. (Pořád ovšem hodně lepší, než upalování živých manželů v Indii.) Do nebe čili "jinam" dotyčný jede na statém dobytčeti či aspoň na praseti, cesta je to dlouhá přes tisíc hor a údolí.

Poněvadž kremace není součástí rituálu, nebožtík oděn do nejlepšího se stával pokušením pro leckteré otrlé bezvěrce. Tedy bránit se před olupováním, pozůstalé čeká další značný výdaj s vydlabáním jeskyně na vysoké strmé skále. Malý vchod, ale s velkou prostorou, v níž se může posmrtně zabydlet celá rodina. Vchod pak hlídají, dolů do světa se dívají tzv. tau tau - dřevěné sochy v životní velikosti a pokud možno i vzhledu zesnulých. Z balkonů, pavlačí se zábradlím pozorují potomky, jsou zárukou jejich zdraví a dobré úrody.

Děcka, jež zemřela dřív, než jim mohly vyrůst zoubky, pohřbívají do kmene dosud živých stromů.

Domorodci též ponoukají vodní buvoly,

aby spolu zápasili. Jsou to nevybojná zvířata, nechce se jim, a proto se jim k zuřivosti pomáhá bolestivým stiskem varlat.

I příroda zde již na přechodu z asijské do australské zony přispívá svou bizarností. Někteří motýlové jsou velikosti až dlane, zatím co některé opičky nevyrostou víc než 12 centimetrů a tedy do takové dlane se vejdu.

Na konci onoho kočičího ocasu je zcela jiný svět. Lid se tam podobá Filipíncům jak řečí, tak vzhledem. Roste tu hodně kokosu a koření a z ciziny se sjíždějí potápěči

Amputované prsty žen kmene Dani

radovat se v naprosto čistých vodách korálové zahrady, prý ještě znamenitější, než slavný australský Great Barrier Reef.

Když v roce 1958 vypukla separatistická rebelie na Sumatě, vypukla i tady, prý s tajnou podporou Američanů. Nic z toho ale nebylo, Sukarno si poslušnost znovu vybombardoval.

*

Když jsem poprvé slyšel o moluckých teroristech, v Holandsku přepadajících školy a vlaky, považoval jsem je za hodně iracionální šílenec.

Iracionální ano, šílenec nikoliv. Začal jsem se o jejich osud a aspirace zajímat, v Holandsku slyšel i druhou stránku věci. Též slyšel jejich hudbu, melodickou, harmonickou, rozhoňně neteroristickou. Osud těchto lidí je osudem jednoho velikánského podtrhu.

Těmto Moluckým ostrovům se dneska říká Maluku, jsou na východ od Celebesu na půl cesty k Nové Guineji. Je jich prý přesně 999 s 32 přístavy a hlavním městem Ambon na ostrově téhož jména. Je to táž končína, kde se daří vzácnému koření. Už za starého Říma se sem jezdilo pro skořici, píše historik Plinius. K žádanému zboží se drali Arabové, Indové, Číňané, o koloniální majetnictví se prali Britové, Španělové, Portugalci a Holanďané, koneční vítězové.

Věrnost ostrovanů nizozemské koruně se vymstila. Ověřili si pradávno zkušenost, že loajalita se často nevyplácí. Nevyplatila se synům ve službách Koninklijke Nederlandse Indisch Leger. Mezi lidem nebyl zájem účastnit se indonéského osvobozeneckého boje z holandského područí, poněvadž žádné područí nepocítoval. Ve vakuu došlo v r. 1950 k vyhlášení ne-

LETECKÉ MINIMUZEUM

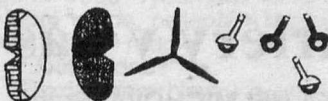
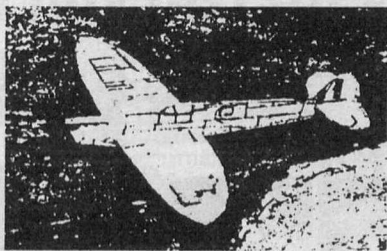
Také v Československu jsou nesmírně populární plastikové modely letadel a bojové techniky. Ceny „plastic kits“ jsou však poměrně vysoké a tudíž zejména pro děti těžko dostupné.

Proto také podnikavé družstvo Propagteam ze Vsetína uvedlo na trh zajímavou novinku – slepovací vystřihovací modely letadel v měřítku 1:144. Menší modely, jako například Spitfire, P-51 D Mustang, Messerschmitt, jsou řešeny jako pohlednice. Mezi novinkami se objevil i slavný československý sportovní letoun Meta Sokol a stíhačka Mig 19.

Oblíbeny jsou také papírové vystřihovací modely bojových letadel v měřítku 1:32, které jsou při pečlivé práci opravdu k nerozeznání od modelů postavených z drahých plastických stavebnic.

Naše čtenáře, kteří mají vztah k československému letectví však budou zajímat i krásné barevné plakáty akrobatického Zlinu Z 50 LS, Albatrosu L 39 ZA, Migu 21 MF, Novákovy Avie Ba 122, Aera A 11, samolepky se znaky čs. perutí, které létaly za druhé světové války v Anglii a další letecké publikace a pohlednice.

Zájem o tyto pěkné výrobky je značný i v zahraničí, čiperný PROPAGTEAM však hledá další možnosti odbytu. Máte-li zájem, napište nám do redakce, zprostředkujeme vám spojení.

Supermarine Spitfire Mk I
PROPAGTEAM

ČESKO-ANGLICKÝ SLOVNÍK IDIOMŮ

a ustálených rčení obrazných,
metaforických a lidových.

O potřebě dvoujazyčného slovníku české-idiomatiky a frázeologie není třeba mnoho slov. Dosud jsme jej v naší lingvistické literatuře bolestně postrádali. Je to první dílo tohoto druhu a zejména pro emigranty je důležité přímo existenčně – pomůže zapojit se dříve do společenského života a překonat pocit izolace a odcizení, vnikající v důsledku nedostatečné znalosti jazyka.

Prof. Dr. V. M. Fic

Cena slovníku je 41.00 CA dolarů, v USA
40.00 dolarů US, včetně poštovného.

Po zaslání money
order na adresu:

BŘETISLAV KROULÍK
30 Teesdale Place # 2008,
SCARBOROUGH,
Ont. CANADA MIL 1L2

obdržíte knihu obratem.

závislé republiky Jižních moluckých ostrovů, Jakarta jí ale zavrhl jako nástroj kolonialistů a brzo potlačila. Veteránům v holandských službách se domů k jisté smrti nechtělo a tak se svými rodinami, celkem 12 000 lidí, odešli do exilu v sychravé Evropě - pryč dočasně. Sliby chyby, víme jak to s dočasností vypadá, nikdo v Haagu nehnul prstem ve prospěch vzkříšení ztracené republiky.

Tito exulanti mohli ovšem dopadnout hůř. Francie se na své věrné Alžírany úplně vykašlala a vůbec jí nevdalo, že došlo k podřezávání krků, obrovskému krveprolití.

Na ostrovech již převládá australská fauna a flora. Základním zdrojem potravy není rýže, ale škrobovina z palmy, zvané sago, a též cassawa neboli tapioka neboli maniok.

Sezony jsou tu obrácené, od dubna do konce srpna prší, a to hodně a neustále. A sem tedy by se nostalgici vlastenci chtěli vrátit.

*

Až úplně nejdál na východ už jen zbývá západní polovina Nové Guineje - ona Irian Jaya (Vítězný Irian), jehož obyvatelstvo se od zbytku Indonésanů liší aspoň tolik jako od Eskymáků. Když v roce 1962 se Holanďané vzdali správy a odtáhli, Indonésie se zavázala do konce roku 1969 uspořádat referendum, že ať lid rozhodne o své budoucnosti. Lid doby částečně ještě kamenné, vzájemně o sobě nevědoucí, neschopný se dorozumět, mít představu o světě za svou vesnicí, rozhodně nepro-

jevoval zájem o nové područí. Nicméně Jakarta uspořádala šarádu, v níž hlasovali jen vesničtí předáci, hlasovali pryč nadšeně, jednomyslně, to známe.

Když se to někomu nelíbí, generálové v hlavním městě si na něj posvítili. V r. 1967 poručili bombardování kmene Arfak, v r. 1977 totéž postihlo kmen Dani. S ošklivými proty bombardákům a v OSN o tom nikdo ani nepípne. Před lety existovalo a možná že ještě existuje povstalecké anti-indonéské hnutí. Čítal jsem o jeho výdobytcích za svého pobytu na druhé části ostrova (Papua New Guinea) a fandil jim.

Jestliže tedy někdo má zájem o dokonalejší divočinu, sem ať si zajde. Do džungle s močály a též horami přes 5000 metrů. K Asmatům v močálech se nepochybně nedostane, spíš se seznámí s lidmi Dani v Údolí Baliem. Jsou tzv. phallocryptic, že totiž roura na penisu je jedinou součástí jejich garderoby. Indonéská vláda se pokoušela zvyk zakázat a dopadla stejně jako Gorbačov se svým tažením proti vodce.

System tam mají polygamický, muž má tolik žen, kolik si může dovolit. Rodičům nevěsty se musí platit, sazba je pět až šest prasat za kus. K mnohoženství je ale rozhodně nevede přespřílišný pohlavní chtíč.

Oni si totiž na takovéto vášně ale vůbec nepotrpí. K prvnímu pomilování se rozhýbají až rok, dva roky po svatbě, a jakmile dotyčná oblažená porodí, dají si od ní pokoj po čtyři až šest let. Přitom ani nezanášejí, ani se nevěnují homosexuálně či sodomii: sex v jakékoliv podobě je zkrátka nebaví. Západní vědci to charakterizují jako undernourished čili podvyživené libido.

Muži Dani si energii spíš vybíjejí v mezikmenovém či mezivesnickém válčení, které se ale rovněž neprovazuje s urputnou vervou. Nepřátelé si napřed hodinku popovídají, pak do sebe hodinku poněkud buší, pak se v konverzaci pokračuje. Jejich jediným skutečným koníčkem pryč je pěstování prasat a yamů, velikých to luštěnin.

Pohřby tam nejsou nějakou extravagancí: buď kremace nebo nebožtíka usušit. V tom případě zůstane nadále bydlet ve vesnici. Ošklivý zvyk ale přetrvává, že v případě úmrtí blízkého příbuzného, truchlícím se uřízne článek prstu. Viděl jsem fotografie ženy, již zbyly už jen prsty dva. Dlužno dodat, že na mužské plemeno se tato povinnost amputace nevztahuje.

*

Pár praktických rad: zpravidla bývá dražší v centrech než v zapadákověch, ale tohle pravidlo v Indonésii neplatí. Na vzdálených ostrovech včetně právě popsaného Papuánska ceny bývají až desetinásobné. Je to z ruky, pramalá či žádná konkurence a poutníkovi nezbyde, než se nechat monopolistou odřít.

Malárie bývá chronická, na tu pozor kdekoliv od mořské hladiny až do výše 1200 metrů. Tabletky nutno brát už před příjezdem a ještě pak po návratu domů. Doporučuje se brát dva druhy najednou, kdyby totiž vůči jedné byl bacilonosič imunní, což pryč se stává.

Při představování nepodat levou ruku. Pokládalo by se to za velkou urážku. Jak je tomu s jednorukými, nevíme.

Bariéry v nás

ŠÁRKA HELMICOVÁ, Praha

Ať cestujeme kamkoliv, vždy máme své představy o zemi, kterou máme navštívit. A často, dokonce většinou, se naše představy se skutečností rozcházejí. Je jedno, zda prostudujete hory materiálu, či jedete nepřipraveni. Vždy vás něco zaskočí.

V poslední době jsme zahlceni informacemi o Spojených státech. Naše představy nabývají téměř konkrétních podob, a přesto jsem byla zaskočena. Nebudu vám vyprávět ani o mrakodrapcích, kterých zdaleka není tolik, jak jsem si představovala, naopak jsem se utvrdila, že beletrie měla pravdu, když popisovala Ameriku jako zemi posetou nízkými domky, ani nebudu opěvovat techniku, která je skutečně všudypřítomná a úžasná. Na mne zapůsobilo něco zcela jiného.

I u nás se již objevují zkosené chodníky a to nejen v Praze, ale i v jiných městech. Záleží na iniciativě místních zdravotně postižených. Proto jsem v USA brala tuto stavební úpravu jako samozřejmou. Méně samozřejmá již byla třeba v areálu kosmických lodí na Cape Kennedy. Stačí vám velmi krátká doba, abyste považovali za samozřejmé, že všude kam se podíváte, jsou vyhrazena parkovací místa pro vozíčkáře. Není obchodní dům, kde by nebyla alespoň tři, není turistická pamětihodnost, kde by se s jejich automobilem nepočítalo. V Kennedyho středisku byla tato parkovací místa označena s upozorněním, že nerespektování příkazu se platí pokutou 100 dolarů. Mohu vás ujistit, že policajta nikde nevidíte, ale postaví-li se neoznačené auto na jím vyhrazené parkoviště, je zde a není výmluva, která by omluvila nezaplacení pokuty. Z mých známých o takovémto případě nikdo nevěděl. O zaplacené pokutě ano. Faktem je, že dnes ani při největším náporu na parkovišti se na tato místa nikdo nezvaný nepostaví.

Měla jsem to štěstí, že jsem mohla navštívit Arlingtonský hřbitov ve Washingtonu s hrobem J. F. Kennedyho. Od hlavní brány vás k němu vedou značky. Paralelně jsou i značky pro vozíčkáře, které je provedou všemi zajímavostmi tohoto pietního místa. Vedle schodů jsou vybudovány nájezdní plošiny a kde to nešlo, jsou vkusně upravená prkna. Je proto samozřejmé, že se zde všude s vozíčkáři setkáváte.

Pro TTP je uzpůsobena městská hromadná doprava včetně metra. A to i v případech, kdy bylo metro postaveno dávno před tím, než vstoupil v platnost zákon zpřístupnění dopravy těžce tělesně postiženým.

Po Spojených státech i Kanadě je při slanicích rozeseto obrovské množství restaurací a podniků rychlého občerstvení. Nikde se vozíčkář nesetká s tím, že by neprojel jejich vstupními dveřmi, že by nemohl zasednout u stolu, či se obsloužit v samoobslužném provozu. Ve všech těchto zařízeních, ať v sebezapadlejší vesnici, je WC přizpůsobeno TTP. A vždy ve dvou variantách: dámy, páni. Umyvárna se sníženými umyvadly a sušáky, dostupné telefony netřeba zdůrazňovat. Navštívila jsem dvě české restaurace na Floridě a v Ottawě. Obě byly stejně zpřístupněny. Na můj dotaz majitel Slávie v Ottawě pan Havel s podivem odpověděl: "Děvče, na to je nejen zákon, který je třeba ctít, ale jde přece o člověka. Já chci, aby k nám mohli vozíčkáři na české knedlíky. Tak jim to musím umožnit."

A ještě jeden postřeh na závěr. Přijeli jsme do malého městečka asi 20 km pod Atlantic City na břehu Atlantického oceánu. Hlavní ulici tvořilo asi deset domků s obchůdky. Zastavili jsme před rybárnou, abychom nakoupili večeri. Při výstupu mne zaujal nájezd na chodník a cedule oznamující, že místo je vyhrazeno vozíčkáři. Vyjmula jsem fotoaparát. Z obchodu vy-

šel majitel a ptal se, co se mi nelíbí. Odpověděla jsem, že naopak líbí a ptala se, kolik vozíčkářů je v městečku. Odpověď: Žádný. Kolik jich přijede na nákup? Majitel mi sdělil, že nejde o to kolik jich přijede, ale bude-li kterýkoliv vozíčkář chtít, aby mohl. Majitel obchodu byl Ind.

A tím chci své putování skončit. V tomto příkladu vidím hlavní rozdíl v přístupu k zdravotně postiženým u nás v Československu a v USA či Kanadě. Tam se totiž stali skutečnou součástí společnosti. Ta proto bez přemýšlení vytvoří svá místa tak, aby v nich mohli žít všichni.

U nás se zatím pouze hovoří o tom, že je společnost zdravotně postiženým hodně dlužna. Když však přijde k jednání, třeba v parlamentě, v Národních radách, či na magistrátech, odsouvá se jejich potřeba až na dobu, kdy budou peníze. Prostě obrácený přístup. V US se přijme zákon a pak se hledají prostředky, jak ho naplnit. Pak lze zainteresovat i humanitární organizace. Ale rozhodující slovo musí říci vláda. To za ní nikdo nemůže udělat. A tak dokud nezměníme svůj vztah k zdravotně postiženým od základu, nic pořádného pro ně neuděláme. I když o tom budeme hodně hovořit.

Chci však, aby si tuto skutečnost uvědomovali i zdravotně postižení a podle toho pak se rozhodli, až budou za rok volit zástupce do poslaneckých sborů v Československu.

Péče o vozíčkáře není jen v USA. Snímek nahoře je z parkoviště ve Versailles

Bei mir bist du schön

JAN BENEŠ, USA

Rychlík z Říma do Hamburku projížděl Luganem něco před čtvrtou ráno. Vyjížděl z Říma cosi po jedenácté večer, a byl to noční vlak, ale už stanici za Luganem k němu připojovali, v Bellinzoně, jídelní vůz, a tím se tak nelidská doba stávala snesitelnější.

Kromě toho k němu jezdila z města nahoru k nádraží první lanovka.

To všecko hrálo roli v tom, že jsem se pro tenhle vlak rozhodl. V Curychu byl vlak cosi před desátou ráno, další po něm až někdy odpoledne. I když vstávat o půl čtvrté zatraceně nepatří mezi příjemnosti bytí. Od těch dob, co jsem musival, přibližně ve stejnou dobu, chytat na Smíchově autobus do Příbrami, kam mne laskavý pracák zařadil do výrobního procesu, jsem se takovému vstávání vyhýbal.

Kupodivu jsem ale, dokonce ani v Luganu, do kterého by to člověk vůbec neřekl, vůbec nebyl sám. Navíc mi noční vrátný v hotelu udělal na své vlastní mašině, a na účet podniku, báječné espresso a ještě k němu nabídl skleničku grappy. Taký z vlastních zásob. Docela vážně se chtěl urazit, když jsem se mu za ty pozornosti pokusil zaplatit.

"Nechci vypadat jako škrob," snažil jsem se obhájit, ale přerušil mne pokynem ruky:

"Každý tady v hotelu ví, že signor není škrob."

Potěšilo mne to. Jezdil jsem do Lugana a do hotelu Petrarca od těch dob, co jsem si to mohl dovolit, a někdy dokonce i tehdy, když jsem si to vůbec dovolit nemohl. Člověk se musí něčím v životě zabývat, i když se nemůže zabývat tím, čím by se zabývat chtěl. Petrarca neměl navíc nic společného s humanistickým básníkem ze čtrnáctého století. Američtí turisté, kteří tvořili většinu zákaznictva tohoto hotelu, o něm ostatně nikdy v životě neslyšeli, a pokud slyšeli, byli natolik moudří, že na to hned zase zapomenuli. Petrarca bylo docela obyčejné občanské jméno majitele. Na rozdíl od svého visionářského jmenovce nebyl vychrtlý a nevypadal asketicky, ale spíš mohutný tloušťák, který by se o pár let dříve jistě uplatnil v ringu pro zápasy volného stylu. Pokud se týče jeho majetnictví, dohlížel na to, aby na makaronech bylo dosti sýra. Asi někdy slyšel tu slavnou řeč Luthera Kinga, kde si stěžoval, že když ho jednou zavřeli, nedali mu v base na makarony dost sejra. A tak pan Petrarca přehlížel ostrým okem porce svých hostů a uděloval personálu septem pokynů:

"Manueli, na jedničce není dost sýra na makaronech. Více sýra! Více mozzarely!"

Taky mne napadlo, že stejně brzy jsme mívali budičky na lágru, doma v Čechách, kde sice hojně publikovali Martina Luthera, ale tu řeč o sýru pro jistotu ne. Budiček býval na lágru ve

čtyři, a mozzarella se tam nevyskytovala. Ani nezajímala, nejspíš jen těch osm tun uhle, který musil mukt nakopat, aby mu dali vůbec najíst.

"Excelentní káva," pochválil jsem espresso.

Noční vrátný to přijal s úklonou hlavy.

"To je hlavně voda signore, hlavně voda. Na vodě záleží nejvíc, ani tu nejlepší kávu neuděláte, když nemáte dobrou vodu."

Soudě podle kávy muselo mít Lugano vodu výbornou. Káva tu byla dobrá všude, nejlepší v baru u Generála naproti radnici.

"Ještě jednu?"

Zavrtěl jsem hlavou a noční vrátný si, zase s úklonou, vzal můj prázdný koflík a zastrčil ho někam pod bar.

Rozhlédl jsem se po hodinách, ve vrátnici byly, ale u baru jsem žádné neviděl. U stanice lanovky venku, na kterou bylo vidět skleněnými dveřmi, se rozsvítilo světlo. Podle mých hodinek jsem ale měl ještě čas.

Vrátný cvrnkl do knoflíku rádia a na stupnici nad ním vyskočil digitální čas: 03:37. Zároveň spustila melodie, která navozovala atmosféru, kterou už jsem dávno pozapomenul, ale po které se mi pořád ještě stýskalo:

Bei mir bist du schön. Česká slova bývávala, Svou lásku mi dej! a páskové se při ní potápěli na parketách v Bulvárce. Do mikrofonu to zpívala Vlasta Průchová, byl to ten poslední mikrofon, ke kterému směla, a my jsme měli skoro každou neděli koho vyzývat, aby nám dal svou lásku, a dost často jsme ji dokonce dostali. Anebo to, co jsme za ni počítali:

*Svou lásku mi dej,
a své srdce s ní,
svou lásku mi dej,
když hudba zní!*

A mládežnický tisk o nás zasvěceně psal, jak jsme se shlédlí v západním životním stylu, a jak špatná věc to je. Hoši a dívky v modrých košilkách zajisté něčemu takovému nepodléhali. Učili se ruštině a chodili na brigádu budovat socialismus, zatím co my své životy, podle Mladé fronty, trávili úpadkově. Ale přinejmenším nás tolik nepřekvapilo, když to budování skončilo úpadkem, o kterém pak už věděli i soudruzi svazáci, třebaš nadále psali o velkých úspěších.

U stanice lanovky se už shromáždil docela slušný hlouček lidí.

"Je čas," pronesl jsem k vrátnému, a poděkoval ještě jednou za kávu a grappy.

"Ještě jednou na cestu?" Zvedl zpod pultu láhev. "Aby signor nekulhal."

Na italském Švýcarsku mne vždy uchvacovalo, že tam panuje švýcarský pořádek, ale nikoli švýcarská nuda. Kývl jsem a vrátný mi nalil. Zeptal jsem se ho na jméno.

"Carlo."

"Na zdraví Carlo!"

Vážně mi přikývl a ťukli jsme si:

"Na zdraví!"

Pak už jsem si jen mohl hodit přes ramena kabát a odejít.

"Good trip!" zavolal za mnou Carlo, a mezi dveřmi, které mi fotobuňka automaticky otevřela, jsem zvedl ruku na znamení, že to slyším, a že to přijímám. Levou, v pravé jsem měl aktovku.

Za zavřenými vrátky z pletiva už čekala u stupňovitého nástupiště lanovky hrstečka švýcarských proletářů, a za zábradlčkem dosud zhaslý vůz lanovky. Právě když jsem dorazil, bezhlučně se odtrhl z místa a začal, trochu přízračně, stoupat vzhůru do tunelu. Teprve když zmizel, bylo slyšet šum ocelových lan na kladkách, narušený sem tam nějakým mírným zaskřipěním, a pak nepříjemně hrčivý zvuk, který se ovšem neozýval ze zařízení lanovky, ale odkudsi z náměstíčka za námi, od reliéfu na paměť bojovníků za svobody Republiky Ticino, kteří v tom podloubí kdysi padli. Zamrzelo mne, že o tom nevím víc. Někdo tady s někým bojoval.

Hlouček se začal ohlížet po původu hluku. Pod zhaslým neonem restaurace Shangrila, kde dokonce měli i plzeňské, se vynořil poněkud otlý muž, a vlekl za sebou dva kufrы na kolečkách. V každé ruce měl po lesklém držadle. - Místní dláždění nebylo nejhladší. Žulové kočičí hlavy.

Vedle muže kráčela důstojně, ba až upjatě dáma, která si dávala pozor na to, aby byla dáma.

Poněkud otlý muž byl v nejlepších letech, rozrazil i se svými kufrы čekající hlouček a přistál u dosud zavřených vrátek.

Štěbetavá italština rázem zmlkla.

Dáma zůstala stát na konci řady vedle mne, ačkoli ji muž přivoloval netrpělivým pohybem rukou, a pak přidal i němčinu:

"Viola, poď sem, bittel!"

"Počkám tady Dietrichu," odpověděla mu taky německy.

Na chvíličku to vypadalo, že muž začne dupat nohama jako nevychované dítě, ale naštěstí se ve tmě tunelu objevilo světlo, pak se zvolna vynořil celý vůz lanovky, a jen o okamžik později měkce dorazil na zarážku a mírně se zhoupl. Šum na kladkách umlkl.

Z vagonu se vynořili čtyři muži, hlasitě pozdravili čekající hlouček, a debata se znovu rozproudila. Potom si jeden z těch příchozích narazil sluzební čepici, rozsvítil v kabině pokladny, otevřel i sklopné okénko, ale zůstal stát před ním.

Napětí mezi otlým mužem a dárou se vytratilo, otlý muž v nejlepších letech musil ostatně koupit lístky.

Svou lásku mi dej...

Švýcarští proletáři měli týdenň,

a tak jsem posledním pasažérem zůstal já. Vysolil jsem půlfrank, a když jsem se shýbl pro aktovku, kterou jsem nechal stát na dláždění, všiml jsem si, že vedle ní leží fialová rukavice. Dámská rukavice. Páni zatím fialové nenosí.

Poděkoval jsem za jízdenku, konduktér mi zdvořile naprázdno zaklapal kleštičkami na znamení porozumění, zvedl jsem rukavici i s aktovkou a pomalu došel až po schodech k oddělení s mírně otlým mužem a dámou:

"Není to vaše," zeptal jsem se anglicky a podal jí rukavici.

Poděkovala mi, taky anglicky, i tloušťk pronesl cosi, co se dalo vyložit jako zdvořilost, ale hned potom začal německy a tiše své spolence nadávat:

"Nevíš, že ty rukavice stály šestapadesát marek, Violo? Nikdy nedáváš na nic pozor, Violo!"

Bei mir bist du schön, - a ta fialová barva. Tehdy to ovšem nebyla dáma, ale pražská šlapka, která si nakonec našla místo pomocné kuchařky v jediné košer závodní kuchyni v Praze, aby ji pracák nemohl otravovat. Ale měla dost pohnutou historii, a hlavně nosila fialový kožeňák, podle kterého ji každý znal. Navíc si k tomu ještě opatřila fialový přeliv, a občas se svěřovala u skleničky v Aperitivu jiným dětem noci:

"Holka, ty blbci si snad musí myslet, že mám i fialový chlup," - bývalo v tom rozdychtění mláděte, které objevilo klíč k úspěchu, a připadalo si nepřemožitelné. Dělal jsem tehdy v Praze taxikáře. Žádné pochyby, byla to ona, bei mir bist du schön, dokonce jednou projevila tradiční dobré srdce štětek, a taky v tom byly rukavice.

"Snad se příliš nestalo," řekl jsem anglicky. "A hlavně, ta rukavice je tady."

Nezdálo se, že by to muže příliš uklidnilo, ale zmlkl.

"Každý v životě někdy ztratí rukavici," pokračoval jsem. "Jednou jsem přišel v Praze k úplně novému páru perfektních rukavic zadarmo."

Zvedla hlavu a podívala se mi do obličeje. Určitě mne nemohla poznat, každý si pamatoval fialovou hlavu, a třebaže teď byla tizíánová, rysy obličeje, ale už bez té dychtivosti pokořit si svět, zůstaly zachovány. Každý si pamatoval fialovou hlavu, ale zřídka kdo jednoho nenápadného taxikáře.

"Vy jste Čech, že jo?" zeptala se, a najednou vypadala úplně normálně a vůbec ne jako dáma.

Pokývl jsem hlavou. Asi by ji nepotěšilo, kdybych jí připomínal tu dobu, kdy poletovala Prahou s fialovou hlavou.

"Jistě," řekl jsem.

Otlý muž se zeptal německy, jdu-li taky na ten rychlík z Říma do Hamburku.

"Jedu do Curychu," poinformoval jsem ho anglicky.

"A Zürich," přisvědčil spokojeně.

"Dietrich nemluví anglicky," řekla Viola česky, a hned se přeložila do němčiny.

"Verry small English," ozval se Dietrich. Ukázal na prstech jak málo.

"Little," opravil jsem ho a usmál se. Taky se usmál a znovu ukázal prsty:

"Little."

Pak chtěl vědět, jestli mám první nebo druhou třídu.

"Ještě žádnou," odpověděl jsem mu. "Koupím si lístek teprve ve vlaku."

Taxikářil jsem tehdy noční směny. Byly zajímavější, a taky se při nich víc vydělalo. Lidé zavření uprostřed noci do plechové krabice byli v noci sdílnější, a většinou rádi, že taxikář sehnali. A přepadat taxikáře nebyvalo v Praze šedesátých let ještě běžná záležitost.

Violu jsem od vidění znal, jako ji znal každý, kdo byl svým životem závislý na noční Praze, a její kožený kabát a fialový přeliv ostatně nemohl pominout nikdo. Tlačila se do života s dravostí holky, která je přesvědčená, že vyraje na všechny a všechno, a která věří, že jí mládí vystačí navždycky. Hleděla si hlavně, anebo výhradně oblasti devizových turistů, ti konec konců jezdili přece za železnou oponu navazovat kontakty, a pokud už smí mít noční taxikář nějaké názory, pak to byly zejména kontakty typu téhle Violy, která si asi sama připadala jako piraňa, které jak známo, udolají i kajmana.

Noc před tím, než jsem zadarmo přišel k těm perfektním rukavicím, mne při návratu z dlouhého rita někde daleko na předměstí, sebral kdesi ve Vysočanech filmový kritik Chocholov, který mne pak vláčel po

všech pajzlech na Starém Městě, ve snaze sehnat nějakou štětku.

Povedlo se mu to až kolem čtvrté ráno, kdy skutečně sehnal u Šmelhausů dvě začínající běhničky, spíše holky, které si vyrazily, a rozhodly se na běhničky si tuhle noc zahrát, protože tatínek nebyl doma, a nečekal s řemenem u dveří.

V plné slávě jsem ten spolek odvezl na Vidouli, kde slovný kritik bydli. Vidoule, pokud to nevíte, je osamělá čtvrt vlek, postavených v lepších dobách lepšími lidmi, nahoře nad Motolem. Bývaly to statky, a zůstaly z nich jen jména, jako Víkýřka a Vidoule...

Pro taxikáře byly tyhle zájezdy vřezné rito, protože z Vidoule v noci do Prahy nikoho nechytíte, zůstanete trčet někde u Anděla, odkud si vás další zákazník vytáhne opět někde za Prahu, kam v noci nejedz au-tobus.

Nahoře na Vidouli kritik vystoupil, slušně zaplatil za všechna ta čekání ještě ve voze, a šel otevřít vrátka do jedné té vilky z lepších časů.

Jenže začínající běhničky se během té dlouhé cesty z Prahy rozhodly, že si zvolí, přinejmenším prozatím, přece jen nějaké méně namáhavé zaměstnání, a nehodlaly z taxiku vystoupit.

Kritik odhalující skvělost sovětské kinematografie to nejprve zkusil přemlouváním, a když to nepomohlo, chtěl to zkusit násilím, jenže holky zevnitř zastrčily pojistky na dveřích pa-bědy.

"Pane řidiči, vyhoďte je ven!"

Pan řidič k tomu vůbec neměl chuť.

"Od toho tady nejsem," odušil jsem, ale aby se neřeklo, přece jen opravdu slušně zaplatil, promluvil jsem i k zadnímu sedadlu:

"Tak holky neblbněte a vystupte si."

Kritik venku přestal poněkud bésnit, a holky uvnitř začaly prosit, abych je odvezl nazpátek do města, k čemuž jsem taky neměl chuť. Moje párty tohleto nebylo. Dobrovolně s dotyčným někde seděly, dobrovolně od-tamtud odešly, a dobrovolně nasedly do taxiku.

Ale rozhodně jsem je nehodlal vyhazovat.

Tahanice skončila, když kritik udělal psychologickou chybu:

"Kdyby vás náhodou napadlo ujet, tak si pišu vaše číslo!"

Zeptal jsem se ho, zda si je zapsal vskutku dobře, a pak zařadil a odejel.

Dívky zachráněné před zvrhlikem se pokusily vyjednat ještě o to, kam je dovezu, s důrazem na okolnost, že nemají žádné peníze, ale vyhodil jsem je dole u tramvaje a s dalších dobrodružství sešlo.

Druhý den jsem zahajoval šichtu na štaflu před Melantrichem, a právě jsem byl na flígru, když za mnou dvakrát bouchly dveře a vnitřek vozu se rozsvítil od Violy fialové hlavy, ačkoli už byl listopad a pozdě odpoledne. Vedle ní usedl kritik Chocholov.

"Na Vidouli!" řekl.

Zapnul jsem taxametr a rozejel se do Štěpánské, když dodal, -

PRAŽSKÉ UZENÁŘSTVÍ

364-1787
638 QUEEN ST. W
TORONTO M6J 1E4

PRAŽSKÁ ŠUNKA
PRAŽSKÉ UZENINY
MASO la JAKOSTI
DENNĚ ČERSTVÁ
CHUTNÁ JÍDLA
A CUKRÁŘSKÉ VÝROBKY

"A dneska to bude zadarmo, srabe."

Zarazil jsem vůz u chodníku:

"Zadarmo tady nejezdíme, pane."

Zahrabal se v kapsách a hodil mi dopředu odpočítané peníze:

"Třicet sedm šedesát, tady je máš."

Nehádal jsem se, a nehádal jsem se ani později, když padaly poznámky o nějakých upocených srabech na mou adresu. Musel jsem ho noc před tím důkladně namíchnout. Naštěstí dost brzy propadli na tom zadním sícu vášním, a poznámky přestaly. Provoz taky nebyl nejhorší, a na Vidouli jsme byli brzy. Viola při vystupování žádné fóry nedělala, otevřel jsem si okénko a vyklonil se ven, abych viděl kam couvám, a začal vůz otáčet.

Kritik dosud zápasil se zamčenými vrátky, i noc před tím mu to trvalo hodně dlouho, a Viola oddělená od něj pohybujičím se vozem, Viola, která mne rozhodně vůbec neznala, anebo jen jako jedno z těch dalších dětí noci, ale méně šťastných než byla ona sama, Viola se ke mně, vykloněnému z okna, mírně naklonila a tichounce a zřetelně zašeptala, aby mne odškodnila za poznámky o těch taxikářských blbečcích, kterými kritik ze začátku sršel, tichounce zašeptala:

"Neboj se, já mu stejně nedám, a vzadu máš jeho rukavice!"

A měl jsem je tam, jak jsem se přesvědčil o dvě ulice dál, pár krásných nových jelenic, které mu Viola, ve chvílích těch nedočkavých vášní, vyfoukla z kapsy montgomeráku a pohodila na zem.

Později ovšem, i to jsme se dozvěděli, Violku zavřeli, ani ten fialový přeliv jí nepomohl, kajmani těchto vod si s piráňami věděli rady. Ještě později přijeli Moskali, a na nás na všechny přišly i jiné starosti. Zřejmě i na Violku přišly, ale dokázala jim uniknout směrem k tomuhle nepřilíš sympatickému Němci. Alespoň já na něm nic sympatického nenalézal.

"Musíte mluvit česky?" protestoval teď.

Snažil jsem se mu vymluvit, že nám to oběma vyhovuje, ale že hlavně nemluví dost německy, a zároveň si pomyslí, že mne Bůh zřejmě miloval o cosi více než Violu, když mi dovolil uniknout z klece o cosi lépe, než s něčím takovým, a odbyl jsem si letošní návštěvu Lugana, a Carlo mi udělal to expresso a nalil dvě grappy, a nemám žádné kufry, jen tu aktovčičku, a přesto sem mohu zase přijet, budu-li živ a bude-li se mi chtít, podívat se na to jezero, přes které jednou utkal onen Hemingwayův hrdina, jako předzvěst všech těch, kteří od té doby pořád musí odněkud utíkat, utíkat od války a od srabu vymyšleného lidmi na lidi, v Luganu kam jezdím, protože nemohu jezdit a nechce se mi jezdit do Prahy, a kde je to zatraceně dobré, tak jako to bývávalo dobré v Praze, když ještě zpívala Průchová a největší hit byl Bei mir bist du schön.

Vymotali jsme se z lanovky a dostali

se podchodem na nástupiště, staniční rozhlas ohlašoval rychlík nejen francouzsky, německy a italsky, ale i anglicky, zatraceně dobrá myšlenka od těch Švýcarů, a ohlásili i to, že vagon první třídy budou stát u písmene G, a šli jsme si tedy stoupnout k písmenu G, protože mírně otlý muž, který nechtěl vyhazovat peníze za rukavice vlastnil lístky první třídy, jistě zakoupené předem a se slevou, a mně se nechtělo v nočním vlaku hledat místo, a byl jsem si jist, že v jedničce bude, a za půl hodinky budeme v Bellinzoně a číšník v bílém kabátku a se zlatými nárameníky začne hned potom zvát na snídani. Představoval jsem si v duchu šunku s vejci a další stopěčku grappy, vonící kávu a vidinu čerstvých loupáčků.

"Vy se znáte ještě z Československa," ptal se Dietrich, právě když se na konci nástupiště směrem k Itálii objevila světlá rychlíku.

Zavrtěl jsem hlavou:

"Vůbec ne!"

Ale milého Dietra to buď už nezajímalo, anebo nežájem předstíral, zkontroloval naše postavení na nástupišti a pak oba kufry přetáhl ještě asi o deset metrů dál.

Pak se rychle vrátil, a zatím co jsme začali cítit tlak vzduchu tlačení rychlíkem, podal mi vizitku:

"Když přijedete do Bonnu, musíte nás navštívit!"

Vrátil se ke kufřům.

"Mám pocit Violko," řekl jsem, "že mne tvůj společník nerad vidí."

Sundala si rukavici a podávala mi ruku:

"Je to manžel," opravila mne a dodala, "nesmíš se mu divit. Bojí se jen, aby mne někdo neurazil."

Opět si oblékla rukavici:

"Když si mne chtěl vzít, tak mu na vnitru promítli všechny filmy, co se mnou nadělali."

Nechápal jsem.

"Nedělej ze sebe blbce," potrásla hlavou. "Ty nevíš, že měli po hotelích kamery?"

Pokrčil jsem rameny. Samozřejmě, že jsem o tom věděl, mluvilo se o tom. Nevěděl jsem jen, že o tom věděly také Violy.

"Měli mne tam," odmícela se, "... no s kdekým. Hodně z Afriky, - a tak.

Věděli, že chci od nich pryč, a chtěli mi tu svatbu zkazit, víš?"

Rychlík brzdil, skřípal, hrozil, tlampač vyvolával ve čtyřech řečech, že už je skutečně tady.

"Jdeš sem?" ukázal jsem hlavou na rozsvícenou jedničku na stěně vagonu.

"Ne, máme lůžkáč."

"Vióla," mírně ječel Dieter.

"Je to hodný člověk," řekla na rozloučenou a rozeběhla se za ním.

"Měj se hezky Violko," zvolal jsem za ní, ale pochybuju, že to slyšela. V každém případě zatřepala prsty ve fialové rukavici.

Rychlík už stál a Dieter cpal kufry do dvířek průvodčímu v lůžkovém voze. Když kufry zmizely uvnitř, podal jí ruku a pomohl nahoru, pak zmizel sám.

Chvilí jsem zápasil s dveřmi, kdesi pískal průvodčí, přesvědčil jsem se, že jsou to kuřáci a vylezl nahoru. U schůdků se postavil ten pískající průvodčí, teď ještě mával baterkou, a ve chvíli, kdy se vlak pohnul, naskočil a zavřel za sebou.

"Bitte?" otázel se mne.

"První třídu do Curychu," řekl jsem, a díval se na světlo nad východním koncem jezera, přímo nad svahem Briegu, někde v tom koutě, odkud musil plout ten Hemingwayův hrdina.

"Jídelní vůz bude v Bellinzoně," zeptal jsem se, ačkoli jsem věděl, že bude v Bellinzoně, a těšil jsem se na to, až tam budeme i my a projdu tímhle prázdným vagonem, před který ten jídelňák v Bellinzoně zapojí.

"Jistá věc, pane," odpověděl mi ten zdvořilý Švýcar, zatímco vypisoval jízdenu a svah Briegu zmizel z mého dohledu, protože jsme vjeli do tunelu.

Čekala mne spousta věcí, které musím udělat, abych mohl dělat to, co dělat chci. Třeba zase přijet do Lugana, pozdravit se s mohutným Petrarcou a dát si přisypat, díky jeho starostlivé péči mozzarella na makarony, krmit labutě na jezeře, projít se zahradou Thyssenovy vily, kde kvetou rhododendrony jako blázen. A umiňoval jsem si, že musím někde najít kdo to byli oni Ticinští, na památku jejichž boje visí v podloubí naproti Shangrile ten reliéf.

1987

Byli jsme doma?

JIŘÍ SELNER, Canada

Po jednadvaceti letech na seznamu vyděděnců, najednou smíme domů. Domů, do země, kterou jsme nepřestali milovat, přestože nás postavila na roven zločinců.

Letíme počátkem května, je jaro roku 1990. V květnu je Praha nejkrásnější, v květnu před pětácti lety, coby posluchači pražské techniky jsme s mojí ženou začínali v kouzelných zákoutích Malé Strany a Starého Města, neuvěřitelnou pout naším společným životem.

Přistáváme s Lufthansou v pulsujícím babylónu frankfurtského Flughafenu. Vše klape s německou spolehlivostí a přesností. V půjčovně aut máme připraveno zbrusu nové auto, ve kterém ještě nikdo nejel, sice trochu malé na naše kanadské poměry, ale motoricky neuvěřitelný stroj, Volkswagen Polo.

Bez velkých příprav vyrážíme na východ, připraveni dojet co nejdále, pokud to únava z probdělé noci dovolí. Míjíme Würzburg, Norimberk, odbočujeme po berlínské dálnici k severu. Šilenci v Mercedesech, Bavorácích a jiných silných autech sviští kolem nás dvěstěpadesátikilometrovou rychlostí. U Bayreuthu chtěli bychom se poklonit géniu Richarda Wágnera, není však čas, blíží se večer. Míjíme Arzberg a blížíme se ke státní hranici. Budeme slzet, budeme libat zem, tak jak to někdy vidáme na televizi?

Konečně jsme na čáře. Vítají nás strhané zatarasy a vlajky. Ty překrásné červenobílé s modrým klínem a ty stejně krásné tři barvy v podobě pruhů a hvězd. Ty prokleté, symbolizující krev a milióny zmařených životů, zmizely. To je báječná novina. Vojáček základní služby nás zastavuje zvednutím paže, musíme čekat. Ubíhají dlouhé minuty, jsme zneklidnění. U celnice se vynoří jiný voják, dá si ruce k ústům a pěkně řízně po vojensku zvolá na toho našeho vojáčka: "Hele, vole, posli sem už ty voly..." Oslovený se loudá k našemu autu, aby přetlumochil vydaný rozkaz. Předcházím ho a táži se: "Vy si tu teď místo soudruhu říkáte vole?" Branec zrudne ke kořínkům vlasů. "Jé, vy mluvíte česky, já jsem myslel, že jste Němci..." "Nejsme Němci, jsme Kanaďané." Základák zčervená ještě více, je zmaten. Loučíme se s ním vojenským pozdravem "Za pár..."

Několik podpisů na celnici, vyplnění hloupého dotazníku anglicky, oprava víz a jsme volni. Jedeme pohraničními lesy, které jsme se ženou před třiceti lety vyměřovali a zpracovávali do hospodářských plánů. Zdá se to už strašně dávno. Blížíme se ke Karlovým Varům. Zde jsme prožili deset let našeho života, zde se narodily naše holky. Příjezd špinavým předměstím Rybáře je šokující uvítání. Manželka na americkém kontinentu vždy žertovala, že vrátí-li se kdy do staré vlasti, chce první noc spát v Grandhotelu Pupp. Sjíždím serpentínami do údolí říčky Teplé, abych jí splnil toto její přání. Zastavujeme před hotelem, jehož světovou slávu máme uchovávanu v podvědomí. Zde byla překrásná zahradní restaurace plná květů a zahraničních hostů. Číšníci s mezinárodní zkušeností se hbitě proplétali mezi stoly za zvuků prvotřídní kapely... Dnes je zde parkoviště

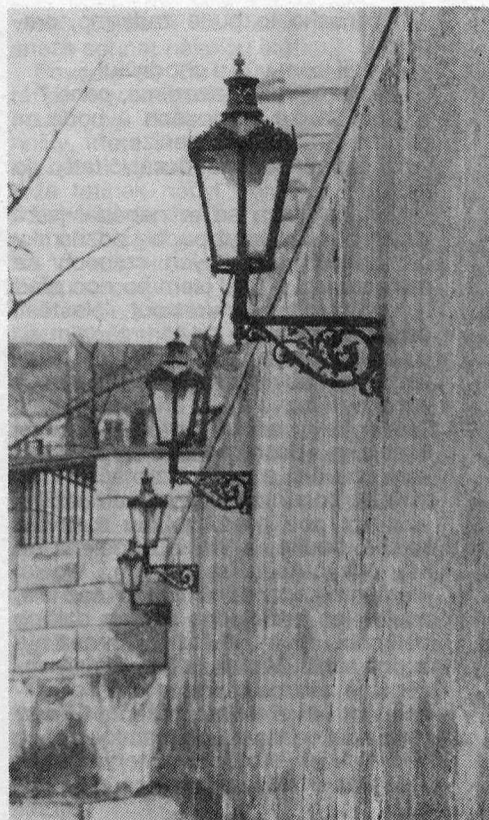
a téměř mrtvo. Před hotelem je ohavný přístavek, připomínající Uljanovovo mausoleum. Jsme ochotni odpouštět a zapomínat. Ruku v ruce, rozdechvěle vstupujeme do recepce.

"Ubytování? Nemáme..." říká nevlídně jedna ze dvou službu konajících žen. "Chceme jenom jednu noc, jsme unaveni, projíždíme tudy," praví žena. Formule ženy k ženě zabírá. "Jednu noc bych tu našla," odpovídá byrokratka. "Bude to 320 Kčs, dejte mi občanské legitimace..." "Občanky nemáme," podávám jí kanadské pasy. "Tak to bude 3200 Kčs, jste devizoví cizinci," praví bývalá soudružka téměř štitivě. "Nejsme cizinci, jsme Češi," opravuji ji. "Nejste, nemáte občanky, ani české pasy," trvá na svém tvrdší. Kapituluji. Vyplazuji požadovaný obnos v devizách, přes dvě stě západoněmeckých marek. Vnitřek hotelu je zrujnován, špinavé, pomáčkané běhouny, jacísi východní hosté, výtah nejzdí, odevšud čiší duch Kirgizie a Taškentu. Drhnu pološpinavou vanu k první očištné koupeli ve vlasti. Jsme k smrti unaveni a dojeti, slzy však nepřicházejí. Rudý župan, součást to vybavení našeho pokoje spolu s papírovými pantoflemi odmítám obléci. Ve vinárně potkáváme našeho starého známého pana vrchního. Poznal nás po tolika létech. Znamenitá večere z protekce spravuje naši náladu. Pan vrchní dostává díško v kanadských dolarech a my jdeme spát.

Ráno po bohaté snídani mezinárodně provedené, avšak bez zeleňiny a ovoce, vyrážíme severní trasou podél řeky Ohře do podkrušnohorské nížiny. Projíždíme malebnými horskými osadami a jsme šokováni rozsahem povrchové těžby hnědého uhlí a výsypek. Zde nad Litvínovem, na hřebenech Krušných hor jsme pracovali se ženou na naší diplomové práci. Smrkové porosty už byly tehdy těžce poškozeny kouřovými exhalacemi. Civilizační proces spolu s nesmyslným komunistickým plánováním vykonaly svoje. Lesy na Krušných horách už nejsou, stačilo pouhých dvacet let.

Projíždíme Děčínem a první dojmy z vlasti se nelepší. Vše je zpustlé, zchátralé. Krajina Českého Švýcarska, která nás kdysi okouzlovala svými půvaby, je také jiná. Blížíme se k České Lípě a brzo už k cíli naší cesty. Mimoň je těžce dehtaná okupačními vojsky z nedalekých Kuřívod a nákupními nájezdy příslušnic jejich nové třídy. Zastavujeme u dvoupatrového domku, kam jsem kdysi přijel požádat o ženinu ruku. Jako včera se to zdá, 30 let. Babička je rozčilená a nervózní, jako malá holčička. Zdá se, že oceán, který nás dělil, rozpustil podstatnou část věčných problémů tchyní a zeťů.

Ženin brácha se na to musel přiozrat, aby nás přivítal na úrovni. Přichází s nedopitým demižonem dobrého moravského vína, švagrovou a jejich přáteli. Ona je někdejší spolužačkou a celkem blízkou přítelkyní mé ženy. Zasedáme k vínu, vtipy srší, ale něco neklape, něco visí ve vzduchu. Politika. Dozvídáme se, že pan prezident je naivní snilek, že strašná spousta obyvatelstva této oblasti bude volit komunisty.

Snímek Milana Šaffka

Lidé, kteří tyli z nadprůměrných platů převládajícího uranového průmyslu, nechťejí se jich vzdát ve jménu demokracie.

Nasírám se, s odpouštěním, za takovýchto okolností velice snadno. Musím se kontrolovat, abych neexplodoval. Vysvětluji jim, že Václav Havel je osobnost, kterou jim svět závidí a na kterou mohou být pyšní, první od dob Masarykových po dlouhé řadě blbů, které si nastolili, nebo nechali nastolit. Diskuse o demokracii s přiozralci je obtížná a tak jdeme spát.

Volám spolužákovi do Orlických hor, že ho přijedu zítra navštívit. Ráno jedu natanovat benzín, ten bezolovnatý, do mého Vokswagenu. Baba u pumpy na mne valí oči. "Kdepak, to musíte do Teplic, do Prahy, nebo do Hradce." "To snad né," nato já naivně. "Jó, musíte," dává mi mapku se seznamem stanic, které tento imperialistický benzín prodávají. Hradec Králové na mapě je, ale v seznamu chybí.

Volám spolužákovi, že nepřijedu, že nemám benzín. Mezitím švagr vytelefonoval, že tenhle benzín mají u jedné pumpy v Liberci. Jedeme do Liberce. Pumpa je zavřená, prý přejímají zboží, a navíc tenhle benzín neprodává. Kleju nahlas po vzoru mého nebožtíka tatínka a svolávám boží hněvy na potomky Husitů.

"Vy potřebujete Naturál, žejój?" přitochí se ke mně milý dědouš. "Pojďte, já vím, kde ho mají. Děláme v hotelu a když přijedou Němci, tak je tam taky vozím." "Vidíte, mají ho," ukazuje děda na zelenou ceduli s nápisem NATURAL. Zastavuji u Naturálu a čekám. Z vnitřku se vyšourá ženština a zaskuhrá: "Máte talóny?" "Jaký talóny?", dívím se já, prostáček z Kanady. "No talóny na benzín," vysvětluje soudružka. "Bez nich vám nenapumpuju." "Dám vám dola-

ry," vzdávám se. "Nechci, co kdybyste byl estébák, přišla bych o místo," a odchází. Řvu na ní: "Kde ty talóny dostanu?" "V bance, v Čedoku, v interhotelu," dává mi celkem inteligentní odpověď. Kleju v maďarštině a v ruštině. "Počíte, já vím, kde je banka, jsme tam za chvíli," říká ten dobrý dědoušek seslaný mým andělem strážným.

Jedeme. V bance pokorně zamávám svazečkem dolarů před úřadující frají a slušně požádám o talóny. "Jó, to my tady neděláme, to musíte na kopec do směrnárny, ale fofrujte, za pět minut zavírají a pak otvírají až ve dvě." Dvě hodiny polední siesta v bance, to je teda k posrání. Doběhli jsme na kopec s vyplazenými jazyky a vnutili se dovnitř, ještě než zamkli. Stoupl jsem si k okénku před nastrojenou krasavicí a vybranou češtinou jí přednesl své pohonné, motocyklové potíže. Aniž zvedla oči, zaměřené někam jinam, pronesla lakonicky: "Vedle!", což doplnila ukázkou palce pravé ruky. U vedlejšího okénka mi jiná krasavice odebrala pas, vízum a devizy, aby po pětáctýřicetiminutovém pracovním výkonu a nesčetných dotazech připomínajících pohovory k přijetí na vysokou školu v letech padesátých, mi odevzdala talóny a několik tisíc vyměněných korun. Kleji opět v maďarštině a ruštině. Tak takhle sem, volové, turisty ze Západu nenalákáte.

Pořádně vyhladovělí, zastavujeme u Motorestu v údolí Orlice. Žena je nesvá a nejistá. Ještě na kanadské půdě jsem jí stránil, jak ji tu budou krmít tlustým bůčkem a gulášem. Vůně dršťkové polévky s majoránkou jí přivádí k mdlobám. Objednané jídlo je kupodivu velice dobré, pivo znamenité, obsluhuje nás mladý, šikovný číšník. Po obdržení patnáctiprocentního zpropitného, což je na západě běžné, předvádí něco, co se podobá nácvičku na Spartakiádu. Záchody jsou čisté, dokonce sušák na ruce tu mají, sice nefunguje, ale je tu. Něco se tu změnilo k lepšímu.

Přijíždíme k malebné horské vesničce. Chvilku hledáme domek jednoho z nejlepších odborníků z našeho ročníku a jednoho z nejčestnějších lidí, které známé. Řežim s ním krutě naložil. Z funkce hlavního inženýra byl vyhozen na hodinu. Jeho žena, učitelka, také, za to že nesouhlasil s příchodem okupačních armád. Zubíme se na sebe, dva dědkové, život nějak rychle prošel. Sedíme dlouho do noci. Vláda i Hanka jsou obětavými pracovníky Občanského fóra. Vracejí nám naději a optimismus. Kdybychom tak byli mladí jako tenkrát. Komunisté se k moci nedostanou, za nic na světě. Vláda si přestavěl vlastníma rukama starou rodinnou chalupu, kde se narodil v chudobných poměrech, v přeprychový dům. Za domem má rybníček plný nádherných duháků a sivenů. Chce je mordovat na naší počest. "Nech je žít, život je krásný..." Jedeme tedy do hospody.

Vracíme se na týden k babičce do Mimoně. Je 9. května, u pomníku rudoarmějce stojí naleštěná jednota okupantů, naparáděný oficírek má k nim projev. Šikmooké obránce to moc nebaví, tváří se otráveně. Nikdo z Čechů u toho neprdelkuje. Ti soudruzi co by rádi, ti se bojí a jsou zalezlí doma. Potkávám ruské vojáčky po obchodech, odjíždějí. Nakupují pastelky, košile, cokoliv. Postávají v rohu obchodu, prodavačky je záměrně ignorují. Tatam je drzost, kterou projevovali před dvaceti le-

ty. Večer jdeme zalévat květiny dědečkovi na hřbitov a pak jdeme na procházku na nádraží. Kolona okupantů se nakládá k odjezdu. Jděte chlapi a už se nikdy nevracejte.

Jedeme na pár dnů zpět do Karlových Varů, bydlíme v čistém, hezkém lázeňském penzionu, platíme sice třikrát víc než domácí, ale to už je přijatelnější aritmetika. Touláme se po místech naší mladosti a jsme šokováni, jak vše zpustlo. Parky, zahradní úpravy, kdysi pýcha Karlových Varů, jsou k nepoznání. Zašli jsme se podívat do činžáku, kde jsme bydleli. Výtah, stafeček, nejedl většinu roku. Byli jsme mile překvapeni, že po dvaceti a jednom roku výtah ležel na lopatkách a parta monterů se mu hrabala ve vnitřnostech. Snad už bude brzo jezdit.

A jedeme také do Sokolova. Sedm let jsem tam projektoval rekultivace pro hnědouhelňé doły. Můj nejbližší spolupracovník a mezinárodně uznávaná kapacita v tomto oboru, prošel podobným osudem jako kolega z Orlických hor. Nesouhlasil s bratrským příchodem. Stejná story. Vyhozen ze strany, nikdy mu nepřidali, vyhodil mu ženu z práce, infarkt, penze, 2000 Kčs měsíčního důchodu. Když jsem platil za dvě kila rajčat 70 Kčs, říkal jsem ženě: "Vidiš, to si může Pepa koupit každý den, ale už nic jiného..."

Projíždíme překrásnými rekultivacemi, které byly vypěstovány složitou technikou z mrtvých nadložních zemín. Zde je jeho pomník, který zanechává lidem, kteří mu ublížili. Sedíme u večere, máme co vyprávět. Oči mu planou dobrotou a optimismem, tak jako kdysi. Když vypráví o dětech, vkrádá se mu do nich smutek. Nepustili je na univerzitu, za to, že on nesouhlasil. Snažily se několikrát, byli neoblovní. Celý život opravoval a zveleboval to, co oni zprznilí nesmyslně plánovanou

pvrchovou těžbou. Za to se mu pomstili na jeho rodině. Ohavný systém.

Spěcháme do Prahy na sjezd našeho ročníku z techniky. Někteří kolegy a kolegyně jsme neviděli 30 let. Jezdil jsem po dálnicích v Kanadě, ve Spojených Státech, v Evropě, v Tichomoří, myslím, že jsem dobrý řidič a že se nebojím. Při průjezdu odpolední Prahou jsem se trochu bál. Po Letenské pláni to jde pomalu, ale pak letíme přes řeku. "Hele, to je právnická fakulta," diví se žena, já nemám čas ani mrknout koutkem oka po koňovi a už jsme pryč. Naš cíl jsou Horní Měcholupy, ale trvá nám to téměř dvě hodiny, než to najdeme.

Spolužáký jsem poznal všechny až asi na dva. Přijelo nás 18. Někteří jsou po smrti, někteří se styděli za svou stranicou příslušnost a nepřišli, někteří prý nemohli. A jak to tak v životě chodí, tenhle malý random sample lidiček potvrzuje, co svět už tak dlouho ví. Ti dobří a slušní zůstali sedět na malých referentských místech. Ty kurvy a sprostáci se vyšplhali na místa nejvyšší. Teď jdou do penze. Co budou dělat? Nevědí. V jejich očích jsme hrdinové. Hrdinové ze zlatého západu. Prohlízejí si fotografie dcer, aut, domu, psů, koček, jezera kam jezdíme na dovolenou, Hawaje. Snad jsme to neměli ani ukazovat. Proč jsme my mohli žít v klidu a hojnosti a oni ne. I když se to akademicky nedává najevo, je v tom osten závisli. Nevyprávěli jsme jim, když jsem dělal postgraduál, jak žena chodila uklízet a já dělal nočního hlídače. Nevyprávěli jsme jim, jak našim prvním domovem pro univerzitu byl trajler v poloopuštěném městečku v horách Britské Kolumbie...

DOKONČENÍ PŘÍŠTĚ

Pravda vítězí!

NOVÝ DOMOV
The New Homeland

Second Class
Registration
Number 1482

MASARYK MEMORIAL CENTER 771, Inc., 450 Scarborough Golf Club Rd., Scarborough, Ont. M1H 1H1
No. 3 (2ND) Vol. 42 Czech (Published 28. Novem. 1991) Page 13 10

MMI

Je vše zjednáno pro Masaryk Memorial Center. Za svou práci komitét získal širokou podporu a stal se mezinárodně známým a silným. Mnozí lidé, kteří byli v minulosti zanedbáni, nyní dostávají pozornost a uznání. Článek popisuje vzhled a strukturu projektu a vztahy mezi ním a komunitou. Tento je 14. číslo MMÍ a je prvním číslem, který bude publikován v roce 1991. Článek popisuje práci komitétu a vztahy mezi ním a komunitou. Tento je 14. číslo MMÍ a je prvním číslem, který bude publikován v roce 1991.

ČTENÁŘE PRAVIDELNĚ INFORMUJE O UDÁLOSTECH

- v Kanadě Čechů a Slováků
- o tom, co se právě stalo v Československu a má vztah k našemu životu a to vše originálními články, které jsou psány výhradně pro Nový domov. Článků přetištěných z ostatních novin má jen minimálně.

NOVÝ DOMOV má tiež svoje rubriky: "Kultúrna", "Pomôžte Československu", "Zo života politických väzňov" a ďalšie

NOVÝ DOMOV má téměř v každém čísle interview zvané "Náš rozhovor" se zajímavými lidmi nebo delší komentáře k nejdůležitějším událostem.

NOVÝ DOMOV sú teamové noviny. Sú vedené redakčnou radou a dopisovateľmi sú autori známych mien (Valenta, Krupička, Reiniš, Ulč, Daičar, Bystrov a ďalší).

NOVÝ DOMOV jsou noviny, které jsou pro naši informovanost nezbytné!

450 Scarborough Golf Club Rd, Scarborough, On., Canada M1H 1H1

Predplatné na rok 1992: Kanada: \$ 24; USA a zahraničie: \$ 33; (šek Payable to MMI alebo Nový domov); Československo 150 Kčs - č.ú. 400 144-011 Masaryk MI Canada, Komerční banka, Na příkopě 28, 110 00 Praha 1

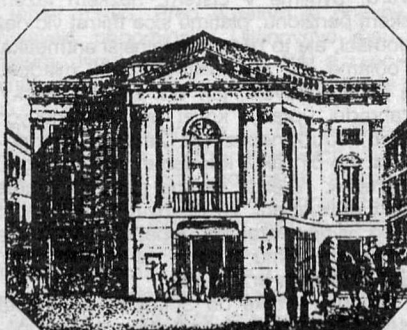
Skládal pro ně veliký Mozart

JIRÍ SEYDLER, Praha

Konečně je opět tu! Trochu opožděně - vždyť jeho brány se otevírají poněkud ostudně až po odeznění Mezinárodního festivalu Evropa - Mozart - Praha, který skončil 29. září, kdy pro opožděnou výstavbu nebylo možné na jeho prknech předvést operní díla tohoto génia, která Praze věnoval. Ale přece jen se podařilo stihnout podzimní výroční datum, kdy v roce 1791 za řízení skladatele poprvé tu zazněla "opera oper" - Don Giovanni.

Čtenáři je tímto sdělením okamžitě jasné, o koho nebo o co se jedná. Ano, Pražané i ostatní zeměci, ti z cizích zemí především milovníci Mozartových děl, které této scéně zůstanou zachovány, mohou se nyní znovu obdivovat nejen hereckému či pěveckému umění znějícímu z jeviště, ale i obnovenému svatostánku Thalie na Ovocném trhu, který za celou, více nežli dvoustoletou existenci vystřídal řadu názvů. Po postavení v roce 1783 nesl jméno osviceneho českého aristokrata, hraběte Franze Antona Nostitze-Rienecka (známého zčeštěným jménem Nostic), po nástupu Josefa II. na císařský trůn nejvyššího hofmistra a později prezidenta zemského gubernia Království českého, který divadlo z vlasteneckých a také politických důvodů na vlastní náklad dal postavit. Velkolepá klasicistní divadelní budova vešla v historii jako Hraběcí Nosticovo Národní divadlo. V roce 1788 ji zakoupili čeští stavové, odtud též její jméno - Stavovské divadlo; v roce 1948 bylo pak přejmenováno na Tylovo. Nyní se tedy budova, nad jejímž hlavním portálem jsou programová slova Patriae et Musis (Vlasti a Muzám), vrací k historickému názvu - Stavovské divadlo. Dalo by se říci, že tato lapidární slova obdivuhodně tvoří vyvážený pandán heslu vepsanému nad portály Národního divadla - Národ sobě.

Aniž bychom pochybovali o vlastenectví hraběte Nostice, který byl rodem Pražák a pyšnil se slavnou českou minulostí, je třeba uvědomit si s pochopením jeho záměr vybudovat ve "své" Praze německou

Nosticovo divadlo od K. Postla. Ryl J. Berka (1808)

činohru a operu. Praha, především "lepší" společnost, byla v té době německá, teprve probouzející se český živel neměl ani potřebné vzdělání, ani dostatečný zájem, aby každodenně naplňoval hlediště pro téměř tisíc diváků. Kromě toho česká společnost ani nedisponovala vlastními autory a profesionálními herci. Nicméně Nostic neměl proti jinojazyčné produkci žádné zásadní námítky, a vedení divadla souhlasilo i se sporadickým uváděním her v češtině - pochopitelně ochotnický; profesionální soubor neexistoval.

Tento památný okamžik nese datum 20. ledna 1785, kdy v Hraběcím Nostickém Národním divadle zazněla poprvé v češtině veselohra o třech jednání Odběhlec z lásky synovské od G. Stephanie mladšího (Deserteur aus Kinderliebe). Vlastenečtí nadšenci bratři Thámové, kteří později tolik pro rozvoj českého divadla udělali, spolu s knězem Václavem Stachem, uvítali tento čin letákem s tištěnou ódou Svátek českého jazyka, která až s dojemnou patetičností začínala slovy:

*Plesej, Praho, při slavnosti,
kterou láska posvětila!
Plesej! Dnes tvého
syna vlastního
do chrámu umělosti
ponejprv přijít vzbudila.
Otevřiž citednostem srdce!...
Aj, z tebe se rozniť světlo,
které v tmavým bludu zhaslo!*

Brzy to byla další česky provozovaná populární hra Žebravý student aneb Hromobití (Der Bettelstudent oder Das Donnerwetter) od Paula Weidmanna a historická pětiaktová činohra stejného autor Štěpán Fedinger aneb Sedlská vojna v pře-

Snímek Josefa Molina

Kde domov můj v lidovém vydání

4.

Kde domow můg,
Kde domow můg?
Tam kde čestě wěrně děwce,
Wo lučinách tráwu seče,
Tam plešá slawný Čech,
Tam on gest wždy na spěch
A to gest ta krásná země
(Země čestá domow můg.)

5.

Kde domow můg,
Kde wlasti má?

Tam

1.

Kde domow můg,
Kde wlasti má?
Woda bučí po lučinách,
Bory flunj po stalinách,
W sadě flwj se z gara kwět,
Země

Zemský rág to na pohled,
A to gest ta krásná země
Země čestá domow můg,
Země čestá domow můg.

2.

Kde domow můg?
Kde domow můg?
A fragi znáški dohumikém
Erdee autlé w těle čilem,
Mysl gasnau, zniť a zdar
A tu flju w zdoru zmar:

Zo

To ge Čechů slawné plemě
(Mezi Čechy domow můg.)

3.

Kde domow můg,
Kde wlasti má?
Tam kde flwj po lučinách,
W zemi Čestě po dolinách,
Wšni ljbau wydatá,
Kde Čech wždych okřjwa
A to gest ta krásná země
(Země čestá domow můg.)

4.

kladu Václava Tháma. Byly to jistě jen nesmělé pokusy, nesrovnatelné s vyspělou německou divadelní kulturou té doby, avšak měly nehynoucí význam; dokazovaly, že pohrdavé mínění vládnoucí německé většiny o nekulturnosti českého národa nebude mít dlouhého trvání.

Zásadní změnu v tomto směru znamenalo jmenování plodného autora her a překladatele J. N. Štěpánka v r. 1812 spolušéfem divadla. Svým vlivem zajistil, že se na jevišti Stavovského divadla pravidelně střídala česká ochotnická i profesionální představení (nezapomeňme, že mnoho herců Stavovského divadla bylo českého původu a ochotně v českých představeních vystupovalo). Často, až s provokativní vlasteneckou tendencí, se uváděly historické hry s průhlednou analogií, například *Obléhání Prahy od Švejdů*, *Břetislav I.*, *český Achilles*, *Vlastenci* aneb *Zpráva o vítězství*. Ty pak vystřídal oblíbené "rytírní", jmenujme alespoň tu nejatraktivnější - *Cunovy krvelačné Loupežníky na Chlumu* - která, na rozdíl od většiny, dlouho přežívala na živém jevišti i mezi pimprlaty. Ale brzy, kolem poloviny devatenáctého století, nastupovala nová vlna už vyzrálých českých dramatiků, kteří se hrají dodnes - především V. K. Klicpera a J. K. Tyl, ten už s evropským pohledem na poslání divadla i jako autor a organizátor zapálené vlastenecké mládeže. A v jeho nepřilíhající úspěšné lokální frašce *Fidlovačka* aneb *Žádný hněv a žádná rvačka* (měla pouze jedinou reprízu) zazněla poprvé z úst barytonisty Karla Strakatého v roli slepého houslisty Mareše píseň *Kde domov můj?*, která záhy znárodněla a po roce 1918 se stala naší národní hymnou, jednou z nejkrásnějších na světě. Ručička času se tehdy na okamžik zastavila na datu 21. 12. 1834...

Šly časy bouřlivé i poklidnější, postavení Prozatímního divadla v roce 1862 znamenalo definitivní přerušení českých představení na scéně Stavovského divadla. V roce 1920, po začlenění do svazku Národního divadla, působila na jevišti Stavovského divadla především česká činohra, která zde setrvala se střídavými uměleckými zisky i ztrátami do nacistické okupace. Navrácení do českých rukou po válce znamenalo i změnu názvu divadla (*Tylovo divadlo* v roce 1948), s vymezením prostoru pro mozartovský repertoár. Po rozsáhlé rekonstrukci, kterou tvoří zásadní úpravy prakticky všech prostor, z nichž mnohé byly uvedeny do původní podoby a jiné přizpůsobeny technickým požadavkům doby, vzniklo významné mezinárodní divadelní středisko, které spolu s rekonstrukcí přilehlého Kolowratova paláce vytváří půvabný, neopakovatelný celek přímo v centru Prahy. Dne 12. října přivítalo první diváky premiérou v minulosti zakázaného dramatika Josefa Topola *Sbohem, Sokrate!*, pro další premiéry jsou připraveny hry G. Taboriho *Bílý muž a Rudá tvář*, Heinricha von Kleista *Zkouška ohněm* aneb *Katinka* z *Heilbronu*, Bernarda M. Koltése *Boj černocho se psy*, Johana Nepomuka Nestroje *Tajné peníze, tajná láska* a Christophera Marlowa *Doktor Faust*. Možná, že nová kapitola staronového divadla se právě začíná...

Karel Würbs - Staronová synagoga v Praze 1836

Cenný odkaz Pražské židovské muzeum v Essenu

HANS-GEORG GLASER, Essen

Na podzim 1991 byla ve Staré synagoze v Essenu otevřena výstava sbírek Židovského muzea Prahy. Se svými 145 000 exponáty, z nichž umělecká cena mnohých předmětů, pocházejících často až ze 14. století, je nedocenitelná, patří toto muzeum k nejvýznamnějším na světě.

TROCHU HISTORIE

Pražské židovské muzeum bylo založeno v roce 1906 profesorem dr. Salomonem Hugem Liebenem, který začal shromažďovat kulturní a umělecké předměty ze synagog, jež padly za obětí asanací ghetta na přelomu století, aby je zachoval pro budoucnost. V roce 1927 byly tyto sbírky instalovány v obřadní síni budovy u starého židovského hřbitova. V té době se nelišilo od ostatních muzeí v jiných městech.

S nacistickou okupací a bezprostředním pronásledováním a ničením židovského etnika v takzvaném protektorátě Čechy a Morava začalo tragické období dějin muzea, které popsal Egon Erwin Kisch ve svém *Pražském Pitavalu* takto: "Plán nacistů byl vyhladit miliónový národ a v muzeu, vrahy zřízeném, dokázat nebezpečnost nepřátel tisícileté říše, kterými měli být právě zavraždění Židé."

V pevném přesvědčení, že síly zla nezvítězí, byli spolupracovníci muzea rozhodnutí shromáždit všechno cenné ze 153 židovských obcí v českých zemích, jejichž činnost nacisté zakázali.

Ti však měli jiný cíl. Mělo to být exotické muzeum vymizelé rasy. Tak se vyjádřil kat Reinhardt Heydrich. Židovští pracovníci muzea věřili ve své poslání zachránit vše, co šlo, přestože sami nevěděli, co je čeká příští den. Každému z nich hrozila deportace.

Tak vzniklo muzeum pod tlakem denního ohrožení smrtí. Pietně platí Kischův citát, že přežili při práci mnoho smrtí. Každý exponát z Terezína, Osvětimi, Majdanku a Treblinky se stal živým svědomím, vítězstvím lidskosti pro budoucnost...

UNIKÁTNÍ TRADICE

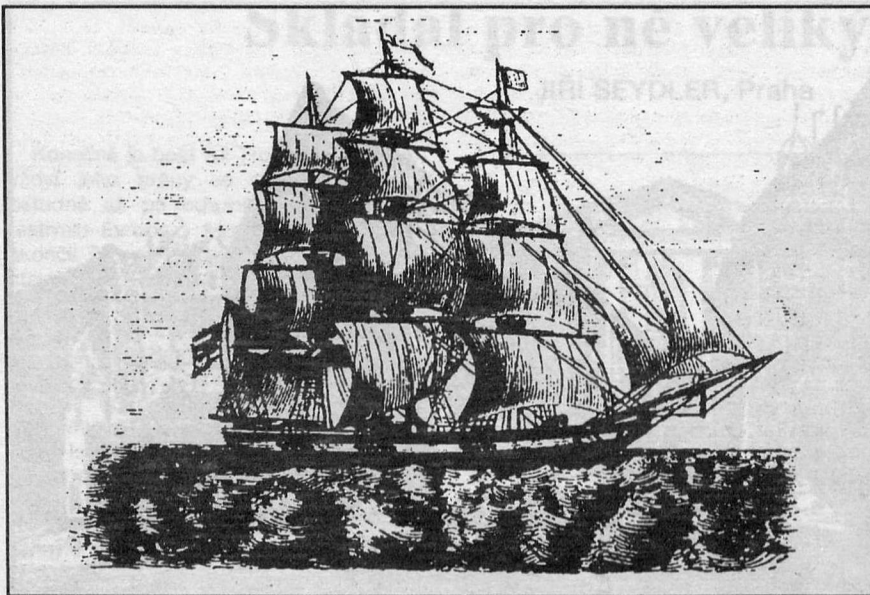
Pražská židovská obec si provždy našla svůj literární styl, který proniká do duchovního vývoje Československa, Německa, Rakouska, ba celé Evropy. Dala kultuře tohoto světa jen v jedné generaci dva geniální spisovatele, Franze Kafku a Franze Werfla, i nezapomenutelného herce Ernsta Deutche. Z Prahy i z židovských obcí v Čechách a na Moravě pocházejí vědci i umělci, kteří obohatili nejen evropskou, ale i světovou kulturu. Namátkou jmenujme Sigmunda Freuda, Gustava Mahlera, Friedricha Adlera, Karla Krause, Maxe Broda, Ernsta Weisse i Egona Ervina Kische.

Mnohdy je velmi těžké některé z těchto osobností zařadit, neboť jejich tvorba nijak nesvědčí o jejich židovském původu. Jsou však součástí oné židovsko-německo-české kulturní tradice, kterou Franz Werfel nazval *duší Čech* a která obohatila evropský duchovní život tak výrazným způsobem. Na to je třeba myslet právě nyní, kdy se české země z "východu" vrací zpět do Evropy, jejímž srdcem vždy byly.

***

Na zajištění výstavy se podílejí vedle města Essenu i nadace Alfreda Kruppa von Bohlen und Halbach spořitelna Essen jakož i vydavatelský komplex Westdeutsche Allgemeine Zeitung.

Přeložil Karel Helmich

Plavba do Austrálie

ERIK KELLER, Austrálie

Sestra Lukrécie byla původně jeptiškou kláštera svatě Eulálie v italské Padově. Její deník začíná rokem 1885, kdy byla ještě novickou, a zabývá se zpočátku především popisem poměrů v místní nemocnici. První zmínka o Járovi Cimrmanovi se v něm objevuje až 1. dubna 1886, kdy si zapsala: "Celý dnešní den pijavky jsem nasazovali musela. Ó, jak hnusné se mi jeví, a jak si každý jich dotek ošklivím." Hned se však zamyslela: "Ještělipek já se pijavkám těm též tak hnusná jeví?" Mám zato, že se jim jevíla k nakousnutí. Zápis pro tento den však nečekaně pokračuje: "Cestou k večerním modlitbám spatřila jsem při naší nové kapli pana kardinála, an s jinouchem ztepilým v učené rozpravě setrvávati ráčí. Sestře Kláře jinoch ten povědom jest, jsa žákem naší slavné university, Jarda Zimmermann¹⁾ se zove."

Podle dalších záznamů byl tehdy Cimrman zmíněným kardinálem pověřen dokončením výzdoby klášterní kaple, přesněji řečeno, provedením její nástropní malby. Jednalo se zřejmě o kardinála Belfiglia, který si v té době získal pověst mecenáše tím, že výzdobu církevních objektů svěřoval zásadně jen neznámým, a tudíž levným umělcům. Tvrdil, že církve potřebuje peníze na bohumilnější účely, než je placení slavných mistrů, kteří je stejně hned propijí.

Skutečnost, že Cimrman byl pro tuto práci doporučen profesorem Gallimatýášem svědčí o tom, že se v té době nejspíše věnoval studiu architektury. Profesor jistě věděl, že Cimrman, jakožto obdivovatel Krafft-Ebbingovy psychologie odívání, považuje za pokrytecké malovat postavy svých děl cudně zakryté, a zřejmě také kardinála varoval, protože kardinál nechal do smlouvy zařadit zvláštní podmínku, podle které všechny zobrazené postavy musí být zahaleny rouchem, sahajícím nejméně do půli stehén. Cimrmanův malířský směr, jež mistr sám označil jako absolutistický realismus, spočíval v důsledném odmítání nejen tradičních idealizačních prvků, ale jakékoliv idealizace vůbec. Přestože ani největší světoví surrealisté se nikdy nedokázali plně oprostít od jisté ide-

alizace, i když často negativistického ražení, Cimrmanovi se to podařilo nebývalou měrou.

Cimrman ovšem kardinálovu podmínku svědomitě dodržel, ale při jeho absolutisticko-realistickém pojetí perspektivy stropní malby, vypadali všichni jeho světci, světice a zejména roj andělů, který byl ústředním motivem malby, jako by se skutečně vznášeli těsně pod klenbou kaple, takže jim zdola byla vidět prakticky jen chodidla a jiné detaily. O spodním prádle ovšem ve smlouvě nebyla zmínka.

Sestra Lukrécie si do svého deníčku zapsala, že se často chodila dívat jak dílo pokračuje, a že se denně tajně modlíla aby se panu kardinálovu malba líbila. Při slavnostním vysvěcení kaple se bohužel ukázalo, že její modlitby nebyly vyslyšeny, a když se pan kardinál konečně probral z bezvědomí, nařídil Cimrmana uvrhnout do vězení.

Mistr však s podobnou reakcí předem počítal, a byl tedy na této slavnosti přítomen v převlečení za jeptišku. Protože se však omylem zamíchal mezi novicky, připravené právě k slavnostnímu příslibu, byl za daných okolností nucen se tomuto obřadu podrobit. Cimrman se tak stal nevěstou Kristovou a přijal při té příležitosti řečohlní jméno sestra Jára.

Cimrman se poté skrýval nějakou dobu v onom klášteře, a sestra Lukrécie tehdy o něm napsala: "Sestra Jára, přítelka má nejmilejší, svatou jeptiškou tělem i duší jest." Později ovšem slovo "tělem" přeškrtnula, ale i tak svědčí tato poznámka o Cimrmanově nevšedním hereckém nadání. Prozradil se teprve když se sestře představené doneslo, že nechal na záchodě zvednuté krkénkc. Jelikož však byl vlastně jeptiškou v pravém slova smyslu, a svědomitě dodržel veškerá ustanovení řádu, nemohla ho sestra představená jednoduše z kláštera vyhodit. Nakonec mu tedy nabídla službu milosrdné sestry v australské misijní nemocnici v údolí Siimáků²⁾ kam se tehdy právě marně snažila získat čtyři dobrovolnice. Její rozhodnutí se projevilo jako velmi moudré, neboť jakmile se klášteřem rozletěla zpráva, že se sestra Jára

stala účastnicí australské výpravy, nebyla o dobrovolnice nouze.

Ovšem dlužno říci, že Cimrman v té době ještě netušil, kam má jejich loď namířeno. Ačkoliv existenci pátého světadílu údajně předpověděl, znal jej pod jiným jménem³⁾, a představoval si Austrálii, o které byla neustále řeč, jako nepatrný ostrůvek někde v Indickém oceánu. Dokonce se mu podařilo o tom důvěřivou sestru Lukrécie přesvědčit.

Po přistání v Austrálii to sestře Lukrécie vysvětlil takto: Když se ve škole, v hodinách zeměpisu, probírala Jižní polokoule, zabýval se právě soukromým studiem gynecologie, a nemyslel prý v té době na nic jiného. Kromě toho prý tehdy říkal: "Dejte mi dobrou mapu a najdu to i bez jedničky ze zeměpisu." Ukázalo se však, že jeho mapa světa, i když velmi dobrá, byla vydána v roce 1762, a Austrálie v ní tedy ještě zakreslena nebyla, a ani být nemohla.

Jejich výprava opustila italské břehy 15. září 1886, a to na Australském trojstěžníku "Debacle". Zpočátku byla plavba pro sestru Lukrécie krušná. Na palubě totiž nebyl katolický kněz, takže se mohla ze svých hříchů zpovídat jen svým družkám. Ty se však jejím zpovědím obvykle jenom hihňaly a řádného rozhřešení se od nich nedočkala. Řešila to tedy tak, že si své hříchy zapisovala do deníčku. Tak na příklad 18. září si zapsala: "Dnes ráno na palubě pustě jsem zaklela, byvši udeřena koncem uvolněného ráhna", a hned o dva dny později: "Vzala jsem dnes jméno Boží nadarmo, když jsem se byla píchla do prstu". Místo některých hříchů si však dělala jen čárky, takže o jejich povaze si netroufám soudit.

Cimrman měl původně v úmyslu z lodi vystoupit na Kypru, aby se tam pokusil prokázat svoji pozoruhodnou teorii Zlatého rouna. Podle této jeho teorie nebylo Zlaté rouno pouhým výplodem řeckého bájesloví, nýbrž naopak se ve starověku vyskytovalo v obrovském množství, a to na ostrově Kypru. Do okolního světa se však prý nedostalo jednoduše proto, že ho tamější alchymisté, jakými dosud neznámým postupem, proměňovali v měděný plech. Jeho tvrzení se opíralo o všeobecně známá fakta: Měď, vyvážena z Kypru, měla tehdy skutečný tvar ovčích kůží, a je též krajně podezřelá, že vysoké hory, odkud tato měď pocházela, byly ve starověku tak přísne střeženy, že se tam žádnému cizinci nepodařilo proniknout.

Slavný archeolog Schliemann byl prý touto směolou teorií tak ohromen, že ani nečekal až Cimrman výklad dokončí, a namísto pověřil svého asistenta prozkoumáním této záležitosti. Schliemannův asistent, jako ostatně mnozí jiní vědci, se však Cimrmanově teorii jen vysmíval, a tvrdil, že i ve starověku mohl proměňovat zlato v měď jedině naprostý vůl, protože zatím co za jeden talent zlata mohl tehdy nakoupit tučet krásných otrokyní, za talent mědi koupil nejvýše jednu starou bábu, a to ještě bezzubou, protože kdyby měla v hubě jedinou stoličku, už by stála o kus mědi víc.

Musím přiznat, že jsem sám podlehl jistým pochybnostem o logice Mistrových závěrů, a teprve na dalších stránkách deníku jsem pochopil, že Cimrman, jako obvykle, nestřílel do prázdna. Vysvětlil totiž sestře Lukrécie logiku své teorie takto: starověcí majitelé zlatých dolů si patrně brzy všimli, že když vyslali do světa loď naloženou mědí, vrátila se plná hodnotného zboží; když však vyslali do světa loď naloženou zlatem, již nikdy nespatriili ani loď ani její posádku.

Sestra Lukrécie se Mistrovým rozhodnutím opustit loď velmi trápila. Zapsala si, že se nakonec rozhodla uonadat Cimrmana tak, aby celou dobu kotvení na Kypru prospal. Jakým způsobem se jí to nakonec podařilo sice nepíše, ale popisuje, s jakou úzkostí kolem něj chodila po špičkách, zatímco v kyperském přístavu spal. Snad je pozoruhodné, že se na téže stránce deníčku vyskytuje neobvyklé množství čárek.

3. října jejich loď uvázla na čtyři dny v bezvětří a Cimrman se rozhodl využít nečinnosti námořníků k prohloubení svých nautických vědomostí dlouhými diskusemi s některými z těchto zkušených mořeplavců. Sestra Lukrécie si v té době stěžovala, že jí při návratu do kajuty budi svým zpěvem. 5. října si dokonce zapsala: «Včerejší noci sestra Jára růženec svůj svatý v hrách hazardních prohrála. Zdalipak na nevěstu Kristovu sluší se, by namísto večerních modliteb, s opilými námořníky v karty hrála.»

Bezodůvodná podrážděnost pasažérů během plavby v tropických vodách je příšerná, a není tedy divu, že sestra Lukrécie nebyla sama, komu Cimrmanovo chování tehdy příliš neimponovalo. 6. října o tom píše: «V Járu slunce poledního lodníci plachtu stěhovali nad palubu v ráhnoví sobě napjali, a tuto vodou slanou naplnivše v lázni takto spravené tlům svým zemleným hověli. Pohříchů sestra Jenoféfa nelenivše spraviti mne pospíšila, která sestra Jára, pod plachtou tou stěhovou se procházeje, špendlíkem ostrým do dolního konce zad lodníků těch nebohých že píchá a řeholi naší způsobu svými neomalenými odstudu takto tropi.» Lodní tesař, který se vody štítli, Cimrmanovi při této nevinné kratochvíli nezištně pomáhal, čímž vlastně položil základ k jejich pozdější, nesmírně plodné, spolupráci.

Jejich prvním společným projektem byla konstrukce samočinného kormidla. Pro první pokus použili střelku z kapsesního kompasu, která však byla příliš slabá a kormidlo neutáhla, takže kurs lodí se neustále měnil podle toho, odkud vanul vítr⁴⁾. Nakonec navigátor raději dovolil vynález- cům napojit přístroj na lodní kompas s mnohem silnější střelkou, a jejich loď se tak stala první (a možná i poslední) plachetní lodí s perfektně fungujícím automatickým pilotem v historii mořeplavby. Po několika dnech úspěšných pokusů však kapitán používání tohoto přístroje zakázal, aby se tak zbavil společnosti nudícího se kormidelníka, který ho soustavně porážel v šachu.

30. října se sestra Lukrécie raduje, že Cimrman konečně vyhrál nazpět nejen růženec, modlitební knížky a svatý snubní prstýnek, ale i peníze, které mu předtím dala na vykoupení těchto rekvizit. Zároveň však vyjádřila své obavy, zda ho snad lodní tesař, ze soucitu, nenaučil švindlovat v kartách.

Dalším z plodů Cimrmanova přátelství s lodním tesařem byl jejich vynález poloautomatické olovnice. Zhotovení prototypu tohoto přístroje však dokončili někde nad hlubinami Indického oceánu, takže k vyzkoušení vynálezu nenašli na celé lodi dostatečně dlouhý provaz. Když se později loď ocitla v mělkých vodách, měli již patrně na mysli jiné věci, a tak o tomto převratném vynálezu v deníku již není zmínka.

7. listopadu zachvátila loď strašlivá bouře, trvající téměř celé dva dny, ale nenapáchala prý žádné vážnější škody. Pohřešovali sice tehdy lodního tesaře, ale našli ho když po bouři opět rozvinuli plachty. Když se totiž, ještě před bouří, vracel po jedné

z plodných diskusí s Cimrmanem do kajuty na přídi, spletl si zřejmě cestu, spadl otevřeným poklopem do skladiště plachet, a okamžitě tam usnul. Probudil se zavalen narychlo strženými plachtami, jejichž záhyby mu sice dovolily dýchat, ale celé dva dny bránily jeho zoufalým pokusům vydo- lovat z kapsy láhev rumu.

Cimrman se tehdy rozhodl léčit tesařovy pouchané nervy "zvřecím magnetismem", a vypracoval pro tento účel velmi jednoduchou metodu. Jakožto pokusných zvířat použil při svém experimentu krysy, jichž měl k dispozici víc než mohl potřebovat, a aby se nerozutekly, zavázal je do plátěného pytlíku. Pytlík s krysami pak posadil pacientovi na hlavu a vše přikryl železným kastrolem, který měl magnetickou energii zvířat koncentrovat do postiženého mozku. Přestože se původně nezdálo, že by tato zvířata magnetismem příliš oplývala, léčba byla naprosto úspěšná. Pacient si sice neustále stěžoval, že se tam ty potvory melou, a že na hlavě cítí mokro, ale už za hodinu prohlásil, že jsou jeho nervy úplně v pořádku.

Aby byla jistota, podrobil ještě Cimrman svého pacienta nárazové léčbě rumem, avšak přes velmi slibné začátky musela později sestra Lukrécie zasáhnout a převzít péči nejen o pacienta, ale i o jeho psychiatriu. Podle jejich poznámek byl lodní tesař, ještě dlouho poté, cítit myšinou na "sto honů", a všichni dávali pozor, aby vždy stáli na jeho návětrné straně. Rumem byl prý cítit již před svým léčením.

O několik dní později začal lodní kuchař tvrdit, že ona bouře patrně spláchla přes palubu několik cestujících třetí třídy⁵⁾, ale protože kapitán nemohl najít seznam pasažérů, nedalo se přesně zjistit, kdo zmizel, a jestli vůbec někdo chybí. Kapitán sice napřed kuchařovi vynadal, že jestli prý mu při vydávání stravy přebývá jídlo, je to tím že se ty jeho blaty nedají žrát, a ne že je méně pasažérů, ale nakonec se přece jenom odhodlal sloužit, pro jistotu, záduš- ní mši. Přitom soudil, že Bůh dobře ví, ko- ho k sobě tehdy povolal, a že tedy prý není nikterak nutno recitovat jména zesnu- lých.

Ke konci plavby začala sestra Lukrécie svůj deníček víc a víc zanedbávat. Ačkoliv bylo tehdy neobvykle vlidné počasí, stěžovala si, že každé ráno trpí mořskou nemocí. Den před přistáním v Sydney se náhle rozhodla vystoupit z řeholního řádu a vdát se. Za koho se hodlala provdat není z deníčku jasné, ale považují za velmi pravdě- podobné, že to byl právě Cimrman. Jeden z jejich zaznamenaných hříchů se patrně týká této skutečnosti: "Jata prudkým hně- vem, hrubě jsem dnes sestře Jáře spílala", a hned podává vysvětlení: "Sestra Jára vy- stoupit z řehole se zpěčuje."

Loď přistála v Sydney 20. prosince 1886 v časných ranních hodinách. Sestry hned spěchaly do katedrály svaté Marie ke zpovědi, a sestra Lukrécie tam požádala o audienci u pana arcibiskupa. Co mu však řekla nevíme, ale píše, že byla zproš- těna svého slibu, a že "australští duchovní velmi od italských se liší". Raduje se také z překrásných civilních šatů, které jí prý vlidní duchovní nechali vybrat ze sbírky pro chudé. Její radost však zřejmě netrva- la dlouho, neboť další stránka nese stopy slz a poznámku: "Sestra Jára na předlou- hou pouť do údolí Slimáků se vydala."

Na poslední stránce deníčku jsou už jen dvě zprávičky. První z nich hlásí, že se dne 8. ledna 1887 slečna Lukrécie provdala, a že její manžel, lodní tesař Josef Cusvol- la, se hned příštího dne zrána opět vydal

na moře. Druhá zpráva sděluje, že se dne 18. července 1887 paní Lukrécie narodil syn Lorenzo⁶⁾. Paní Lukrécie k tomu dodá- vá: "Tatiček jistě radovati se bude, až na- přesrok loď jeho domů se navrátí."

Podle záznamů z archivu sydneyjské arcidiecése, byla sestra Jára jedinou jeptiš- kou z italské výpravy, která se nakonec na misijní stanici v údolí Slimáků dostavila. Tato stanice byla nedlouho před tím zříze- na pro blaho několika tamějších domoro- dých kmenů, jejichž příslušníci trpěli, mimo jiné, chronickým očním katarem.

Hned druhý den Cimrmanova pobytu v misijní stanici přinesli domorodci jakého- si utopence, v důvěře, že bude pro učené misionáře hračkou ho opět vzkřísit k živo- tu. Zatímco se jim Cimrman snažil vysvětlit, že v tomto případě už asi nepomůže ani modlitba, ani umělé dýchání, všiml si, že ačkoliv oči všech ostatních domorodců jsou pokryty šedozeleným zákalem, utopen- covy oči jsou neobvykle jasné. Při bliž-ším ohledání pak zjistil, že se po utopen- cových bulvách plazí miniaturní vodní hle- mýžďi a horlivě je čistí. Nechal si tedy od domorodců nanosit zásobu těchto hle- mýžďů, a brzy nato byla staniční nemocni- ce plná spoutaných domorodců s víčky podepřenými sirkami.

Od nepaměti tito domorodci mezi sebou vedli četné, i když celkem neškodné války. Zásluhou Cimrmanova léčení se však ko- nečně dokázali jeden do druhého střelit, takže za necelý měsíc po jeho příchodu do údolí Slimáků se dokázali navzájem vy- vraždit, a misijní stanice musela tedy být zrušena.

Sestra Jára byla tehdy přeložena do ne- mocnice v Albury, ale přestože jí bylo na cestu vyplaceno 7 šilinků, nikdy se tam nedostavila. Nás to ovšem nepřekvapí, protože z výše citovaného museumního ex- ponátu již víme, jak v Beachworthu⁷⁾ Cimr- man s tímto obnosem naložil. Sestra Jára je dodnes vedena v seznamu pohřešova- ných osob a o jejich dalších osudech tedy není v archivu zmínka.

Na základě svědectví deníku sestry Lu- krécie se dá s jistotou prohlásit, že Cimr- man před svým přistáním neměl o existen- ci Austrálie tušení, a tak jí vlastně objevil, jak se říká, nezávisle na kapitánu Cookovi. Je jen škoda, že se toho kapitán Cook ne- dožil: Jistě by se s Járou Cimrmanem rád o svou slávu podělil.

1) Cimrmanovi se prý hnusil způsob, jakým cizinc- i vyslovovali „Jaroslav“ a raději se tedy psal „Jarda Zimmermann“. Později však italská byro- kratie, při vystavení jeho cestovních dokladů toto jméno zkomolila na „Jára da Zimmermann“.

2) Přesný překlad domorodého jména je vlastně „údolí Plazů“, ale misionáři se zřejmě obávali, aby jim takové jméno zbytečně neztěžovalo ná- bor pracovníků. Jejich překlad je však jen po- někud nepřesný, neboť slimáci se také plazí.

3) Podle některých autorů Cimrman nazval svůj hypotetický pátý kontinent „Nové jižní Valašsko“.

4) Prostým námořníkem sice vyhovovalo, že ne- museli při každé změně větru seřizovat plachty, ale lodní důstojníci poněkud znaklidňovalo, že takhle neměli často tušení, kde vlastně jsou.

5) V bouřlivém počasí byli totiž cestující nuceni zvracet přes zábradlí, protože z úsporných důvo- dů nebyl v inventáři ubytovacích prostor třetí tří- dy zahrnut kbelík.

6) Lorenzo se později stal dědečkem paní Irmy, od které jsem o sto let později získal deník sestry Lukrécie. Snad stojí za povšimnutí, že se narodil 6 měsíců a 10 dní po svatbě, což je v souladu s mým původním přesvědčením, že totiž paní Ir- ma je pravnučkou Járy Cimrmana.

7) V té době byl Beachworth rušnou osadou zla- tokopů. Z toho, že při realizaci svého kapitálu dal Cimrman přednost vinu před zlatokopeckým ná- řadím lze však soudit, že ho příliš nelákalo těžké povolání zlatokopa.

Porevoluční dění v naší republice otevřelo pro všechny občany nové obzory. Pravda, výhled je často zastíněn tu a tam mráčky či neprůhlednými mraky, které se ovšem - jak věřím - brzy rozplynou.

Mladá demokracie nás zastihla všechny nepřipravené. Učíme se žít v tržním hospodářství a učíme se tržní hospodářství vůbec vytvářet. Všichni jsme vystaveni nesmírnému tlaku a prudkému pulsů nové doby. Mnozí z nás zastávají funkce, které předtím nikdy nedělali. Jiní pokračují ve své práci v oborech, na jejichž tradici byli hrdí naši předci již dvě tři generace před námi. Jedním z takových je automobilový průmysl. Položme si však otázku, co je pro dnešní generaci platná tradice v oboru, který nedrží krok se světem? A držet krok se světem znamená nechat "svět" působit na sebe a světu zpětně nabídnout nové hodnoty. Jen tak lze chápat pokrok v každé lidské činnosti, jen tak lze mluvit o pokroku i v automobilovém průmyslu, jemuž minulá éra nikterak neprospěla. A to nehovořím o postavení motocyklové výroby, která byla nechvalně proslulým výrokem "do socialismu nepojedeme na dvou kolech" úmyslně utlumena.

Automobilovému a motocyklovému průmyslu, zaměstnávajícím se svými subdodavateli značnou část práce schopné-

V předvečer autosalónu

VLADIMÍR DLOUHÝ, ministr ČSFR

ho obyvatelstva ČSFR se dnes otevírají možnosti skutečné integrace se světem. Toto si připomeňme právě v předvečer zahájení autosalónu, který se po tolika letech opět vrací do Prahy. Děkuji všem, kdo se obětavě podíleli na jeho přípravě a věnovali mu stovky hodin práce.

Přeji zahraničním vystavovatelům, ať již u nás předvedou osobní či nákladní automobily, autobusy či příslušenství motorových vozidel, aby se jim líbilo nejen jako návštěvníkům stověžaté Prahy, ale i jako obchodníkům, i když ovšem musí počítat s tím, že otevírání nových trhů v ČSFR bude velmi pozvolné, což si ostatně již mnohé západní firmy vyzkoušely.

Přeji všem domácím výrobcům-finalistům či těm, kteří pro favority, taty, liazu či avie dodávají montážní díly (ať již pod hlavičkou státního podniku, družstva či soukromé firmy) - aby pražský autosalón přinesl všem řadu podnětů, dobrých nápadů a otevřel nové cesty spolupráce. Ujišťuji je, že jako ministr, který převzal záštitu nad Autosalómem Praha 1991 považují automobilový průmysl za jeden z klíčových oborů, který by měl usnadnit vstup ČSFR mezi hospodářsky vyspělé země světa. Jen tak totiž důstojně navážeme na tradici, kterou se nemůžeme pochlubit dnes mnohdy prosperující stát s vyspělým automobilovým průmyslem.

Přeji návštěvníkům-motoristům, aby i pro ně byla prohlídka autosalónu skutečným svátkem, který dokáže obohatit a povznést. Jsem si vědom toho, že v oblasti hospodárné, a především ekologické dopravy můžeme ve světě, ale i u nás, najít dostatek inspirací a je potěšitelné, že se tato problematika stává středem zájmu i renomovaných výrobců a nachází důstojné místo nejen na autosalónech - a pražský není výjimkou, ale i na stránkách našeho největšího motoristického týdeníku, jehož čtenářům přeji "šťastnou cestu na Autosalón Praha 1991."

Váš

Večerník Praha

MILÍ MALOSTRAŇÁCI,

už je to tady, píšu Vám otevřený dopis. Jak jistě víte, to je takové psaní, které si může přečíst každý. V novinách sice ani jinak publikovat nejde, ale, jak jsem upozoroval, v té formě otevřeného dopisu je cosi burčujícího. A o to mně právě jde, o to burcování. Když jsem se před lety poprvé prošel Malou Stranou, bylo mně jasné, že se tam dřív nebo později musím nastěhovat, že jinde než v tom nejkrásnějším koutu Prahy bydlet nemohu. A je to už zas nějaký pátek, co je mně jasné, že prostě nemám šanci se na Malé Straně nějak počestně zahrnout. Jsem s tím smířen. Beru ji jako kout, kde se cítím jako doma, ač tam nemám zrovna peřinu.

A teď už k věci. Byl jsem předevčirem u Vás, kteří tam máte vskutku domovské právo, po delší době na návštěvě. Na procházce. Co jste si to nechali líbit? Kam zmizely všechny ty hospůdky a vinárničky a obchůdky? Kdo je to klidně předělává na snacková, bistrová a restaurační monstra, místo aby jen obnovil jejich zašlý půvab? To málo, co dokázalo přežít i pod smrdutou bolševickou pokličkou, má teď definitivně zmizet náporem primitivního kšeftaření? Místo hospody na Kampě objevil jsem jakýsi Kampa-club. Dovnitř jsem ani nešel. Scházejí se tam snad clubisté, bojující za záchranu Malé Strany?

Jiří TEPER

Žena a válka

VĚRA KRINCVAJOVÁ

Ptají se mě, proč jsem to udělala, proč jsem odjela tam, odkud každý normální člověk utíká. Proč jsem potlačila přirozenost, které se říká strach. Někdy v otázkách cítím i vyčítku, dokonce odpor a štítivost k někomu, kdo se jako hyena plíží k mrtvým lidským tělům, aby je vyfotografoval. Kdo beze studu přelézá hroby, aby zachytil bolest a nejvyšší možné lidské utrpení ve tvářích těch, co přežili. Kdo se vkrádá do vypálených, rozstřílených domů, pustých, zničených vesnic, do nemocnice s raněnými a doživotně zmrzačenými, do uprchlických táborů mezi opuštěné, zoufalé bytosti v totální beznaději, které jsou výsledkem situace, již se říká VÁLKA.

Asi jsem to vše opravdu v sobě chtěla potlačit, abych mohla šokovat. Ne svou podstatou, ale podstatou toho, co oni nemohli vidět. Co možná nechtějí vidět. Je to ošklivé a je to daleko. Chorvatsko je od Československa přece "tak daleko"...

Na rozdíl od politiků rokujících v Praze, Haage nebo samotném sídle OSN

v New Yorku vím, co znamená pro mladé kluky nebo táty od rodin, kteří jsou měsíce v zákopech, každá další noc, každá další minuty šílené války. Na rozdíl od moudrých ministrů zahraničí vím, že papírové dohody o příměří v konkrétním boji neplatí. Na rozdíl od nich jsem už také dávno uznala nezávislost Slovinska a Chorvatska a alespoň v duchu do této oblasti vyslala mezinárodní mírové jednotky, které jediné mohou zabránit pokračující lavině masakrů. Otázky hranic či práv pro menšinu se totiž, myslím si, dají řešit i v době, kdy už nebudou nesmyslně umírat lidé. A na rozdíl od mnohých svých kolegů už nechci mít možnost fotit další krvavé "sólakapry", byť "tak daleko" od domova...

Foto: AUTORKA

Jak se tajně narodil Šejkr klub

JOŽKA MÍCHAL, Praha

Kuchařské umění i česká a slovenská kuchyně mají dobrý zvuk po celém světě. Likvidací soukromého podnikání po roce 1948 byla ovšem tato tradice a prestiž silně poškozena. Nejvíce postihla izolace od ostatního světa obor barman-nápojář. Tato profese prakticky zcela vymizela. Neexistovala výchova mladých, zmizely pomůcky pro barmany, receptury míchaných nápojů, dokonce již jen samotný název bar byl považován za neúnosný buržoazní přežitek a semeniště neřestného nočního života. Podle toho vypadala nápojová gastronomie a kultura podávání alkoholických nápojů vůbec.

Dodnes se nepodařilo vymýtít neblahý návyk pití koncentrovaných lihovin v neúměrných dávkách a "na ex".

Ve snaze dosáhnout obnovy prestiže barmanského povolání a navázání kontaktů s okolními státy s vyspělou nápojářskou tradicí vynikl zejména mistr barman Bohumil Pavlíček. Věnoval tomuto povolání velkou část svého života. Postaral se o prosazení nápojářů do programu velkých gastronomických pravidelných přehlídek GASTROPRAG.

Obrovský ohlas ukázek barmanského umění a soutěží na předposledním Gastropragu 1986 a postupné rozmnožování kontaktů a vzájemných návštěv zahraničních nápojářů v Československu, pomohlo zlomit odpor vedoucích hospodářských a politických institucí a během několika dalších let proběhlo mnoho desítek specializačních kursů pro čišníky a servírky,

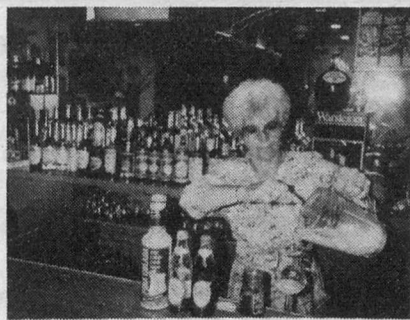
kde se tito seznámili se základy práce barmana. Těch je dnes v ČSFR přes tři tisíce. Souběžně s těmito kursy probíhaly přehlídky barové připravovaných nápojů, festivaly nápojů, soutěže, což vše přinášelo propagaci v nejšířší veřejnosti. Stále více však brzdil rychlejší rozvoj moderní nápojové gastronomie nezájem vedoucích pracovníků gastronomických zařízení, většinou neodborníků, dosazených na vedoucí místa politickými orgány. Na obranu profese bylo zřejmě nutné založit speciální organizaci. To bylo ovšem v totalitním režimu velmi obtížné.

Podařilo se. Na závěr jednoho specializačního kursu v hotelu "Na rozkoši" v České Skalici ve Východních Čechách v září 1987 na spontánní žádost všech účastní-

ků, byl založen "Šejkr klub" jako zájmové dobrovolné sdružení barmanů a barmanek z Československa.

Tehdy existující tzv. Československá vědecko-technická společnost, která měla vlastně zajišťovat vliv komunistické strany na rozvoj zájmové činnosti v oblastech vědy a techniky, měla naštěstí i gastronomickou sekci. Její odbočka v Pardubicích a krajské vedení v Hradci Králové vzaly vzniklý Šejkr klub pod svá křídla. Tak došlo k tomu, že Šejkr klub začal vyvíjet všestrannou činnost a nabíral členy z celé republiky, ačkoliv nebyl nikdy oficiálními orgány uznán. Nebyl však ani zakázán a ještě před listopadovým převratem 1989 rozvinul bohatou organizační, propagační a výchovnou činnost.

A tak se můžete dobře napít v Praze v baru Fontana právě tak jako na Pampano beach na Floridě, kde vám namíchá nápoj sympatická Slovenka Marie. Snímky Josefa Molina a Karla Helmicha

ŠTĚDRÝ DEN STÁVKOVÉ HLÍDKY NA FAKULTĚ ŽURNALISTIKY UNIVERZITY KARLOVY

Sametová česká mše

KAREL HELMICH, Praha

"Musíš těm svým studentům donést kapra," řekla manželka. "Dnes je Štědrý den. To se má."

Tak jsem šel. Stejně jsem je chtěl vidět a vynadat jim kvůli Studentským listům. Posadil jsem se u hlídky u vchodu, začal je málem zkoušet, vyprávět o věcech, které jsme nestačili v tom zcela zvláštním podzimním semestru si vysvětlit.

Náhle se otevřely dveře. Vešla drobná, nenápadná paní s pevně všítou trikolorou na kabátě. V ruce pekáč a takový staročeský užílek.

"Jste stávkový výbor? Prý tu budete i o vánocích. Tady máte něco na zub..."

Dveře se za ní nestačily zavřít a vcházela manželská dvojice. První dotaz stejný. "Páni studenti, můžete jít někdo s námi ven?" A už červená dacie u chodníku před fakultou vydává obsah svého zavazadlového prostoru. Tašku jako hrom. Jestli je to taky na zub, tak ten musí být pořádně velký.

A tak to pokračovalo...

Přestal jsem mít chuť jim zrovna teď říkat, že si tu revoluci udělali vlastně proti sobě. Že mohli sedět, mlčet a kývat za dobré platy, teď že budou muset dělat dobré noviny, učit se rychle jazykům, dodržovat pevný minutový harmonogram výroby, hodně číst, vidět, celý život se učit... Že budou psát pro čtenáře, kteří stojí čtyři hodiny ve frontě, aby viděli zlatou bulu sicilskou, korunní klenoty nebo část sbírky Guggenheimovy galerie.

Začalo mne mrzet, že v koutku neskicuje Mikuláš Aleš nebo Josef Lada, kteří dominantou svých jesliček neucinili královské

potentáty nesoucí myrrhu, kadidlo a ostatní zbytečné dary, ale obyčejné české lidičky s šátky jitrnic, chlebů, jablek, buchet a koláčů.

Náhle mi zněly v té ošklivé vrátnici hlasy českých pastýřů a řemeslníků mše vánoční rožmitálského kantora, kteří Boha z jeho nebeské výsosti dostali na zem, aby spolu s nimi řešil současné lidské problémy. Probudil mne hlas další paní, která si přišla pro mísu a talíře, které zde zanechala včera.

Tak jsem vyšel ven, k Vltavě, na jedno z nejkrásnějších nábřeží

na světě, do studeného slunného odpoledne. Chyběla atmosféra obrazu Adolfa Kosárka, představujícího zasněženou stříbrnou českou krajinu zalitou měsícem, který se nazývá někdy Zimní někdy Svátá noc. Mám dojem, že kdybych nesl domů živého kapra, přešel bych Karlův most a na Kampě ho pustil do vody. I do té s fenoly...

Psáno 25. 12. 1989

No comment...

XENOFÓN

VZPOMÍNKY NA SÓKRATA

Rozhovor tyрана Hieróna s básníkem Simónidem

Tyran se musí bát nejlepších občanů a spojovat se s těmi nejhoršími.

Povím ti, Simónide, ještě o dalším trápení tyranů. Znají stejně dobře jako prostí občané muže statečné, moudré a spravedlivé, avšak místo aby je měli rádi, bojí se jich, statečných proto, že by se mohli kvůli svobodě něčeho odvážit, moudrých proto, že by si mohli proti nim něco vymyslet, a spravedlivých proto, že by lid mohl zatoužit vybrat si je za své předáky. Když však ze strachu takové lidi odstraní, kdo jiný jim zbude k použití kromě lumpů, zpusťků a otrockých duší? Lumpům je věnována důvěra, protože se právě tak jako tyraní bojí, že se města osvobodí a zmocní se jich, zpusťků proto, že jsou v této chvíli použitelní, a otrockým duším

proto, že samy netouží po svobodě. Myslí, že i to musí být velmi nepříjemný pocit, pokládat určité lidi za dobré, ale být nucen stýkat se s jinými.

Vladař musí mít také jistou lásku k svému městu, bez něho by se přece nemohl ani udržet, ani žít šťastně; ovšem kvůli své nadvládě jsou tyraní nuceni své vlastní působit také lecjaké potíže. Nemají například chuť činit z občanů svého státu muže statečné a dobře vyzbrojené, a dávají raději cizincům víc moci než domácím lidem a užívají jich jako svých tělesných strážců. Dokonce když je dobrý rok a je všeho dostatek, ani tenkrát nesdílí vladař radost se svými poddanými - je přesvědčen, že jsou tím pokornější, čím jsou potřebnější. □

ADAM, PRAOTEC LIDSTVA

STANISLAV REINIŠ

Před časem jsme psali o mitochondriální Evě, pramáti všech lidí, žijících dnes na zemi. Podle odhadu vědců, kteří analyzovali deoxyribonukleovou kyselinu z droboučkových součástí buněk, mitochondrií, žila tato Eva přibližně před 200 000 lety ve střední Africe.

Nyní se Dr. David Page z Massachusetts Institute of Technology rozhodl najít nejstaršího muže, jehož jsme všichni potomky. Studoval mutace deoxyribonukleových kyselin z chromosomu Y, který se vyskytuje pouze u mužů a dědí se proto výhradně z otce na syna. Jeden z významných molekulárních biologů, pracujících v tomto oboru, Gérard Lucotte z Paříže,

odhadl, že tento chromosomální Adam existoval snad už před 200 000 lety v dnešní Středoafričské republice. Nejstarší typ chromosomu Y, z kterého jsou všechny ostatní odvozeny, je chromosom afických trpaslíků kmene Aka. Biblická rajská zahrada se tedy nacházela ve střední Africe v trojúhelníku mezi řekami Oubangui, Sanga a Lobaye.

Vědci si za základ svých výpočtů vzali genetický materiál části delšího raménka chromosomu Y, který nenese žádné geny a není proto ovlivněn genetickým tlakem, který vylučuje mutace genů, neslučující se se životem. □

CIVILIZAČNÍ NEMOCI

STANISLAV REINIŠ

Tvrdí se, že civilizace natropila spoustu škod, týkajících se zdraví člověka. Alergie, hypertenze, zkažené zuby, infarkty, rakovina způsobená radioaktivním zářením nebo chemikáliemi - to vše jsou nemoci, které nám přinesl pokrok. Méně známá jsou onemocnění, způsobená užíváním produktů civilizace, ať už určených k práci nebo k zábavě. Teprve po objevu úrazů, způsobených vodními lyžemi, se začala věda systematicky těmito jevy zabývat.

Čas od času se stává, že sportovce vezou z vodních lyží přímo do nemocnice. Je v šoku, a k překvapení všech má vnitřní zranění, roztržený konečník nebo tlusté střevo, u žen i hluboké trhliny do pochvy. Tato zranění jsou způsobena tlakem vody při prudkém dosednutí při vodním lyžování. Důsledky mohou být tragické.

Jinou podobou civilizační nemoci je letecký penis. Když pilot sedí dlouho v letadle, připoután k sedadlu silnými popruhy, způsobí to poruchy prokrvení pohlavních orgánů s následnou bolestí. Pilot pak křáčí od letadla v předklonu, což není tím, že by se tak těšil domů, k manželce.

Ridičova šlacha, další nemoc civilizace, je uzpůsobena opakovaným a trvalým se-

šlapáním plynového pedálu u nákladních automobilů na dlouhé trase. To způsobí zánět šlachových pouzder na bérce. Poznámky ostatních řidičů, že se dotčným snaží být zajímavý a schválně kulhá, nejsou naprosto na místě.

Zedníci trpí občas "zednickou bursitidou", zánětem podkožních váčků na lokti. Jsou způsobeny dlouhodobým poklepáváním kladivkem na cihly, kterým pracovníci cihly zaklepávají do malty.

Takových nemocí je mnoho - hemeroidy jezdů na koni, paralýza paže po dlouhé hře na hracích automatech, tzv. jednorukých banditech, torticollis (bolestivé stažení svalů na krku) u diváků, sledujících tenisové utkání, i bolest přímého břišního svalu u hráčů golfo. Tyto nemoci zcela vážně existují, byly popsány v lékařské literatuře a jsou často nepříjemnou komplikací příjemného využití volného času. Někteří k nim řadí i větry (flatulence, tedy, odborně) vypouštěné vzpěrači při výkonu, které způsobují, že zkušený divák si na vzpěračských přeborech nikdy nesedá do první řady. Naopak, některý nervóznější vzpěrač kvůli nim může i ztratit vítězství. □

HEIL HERTZ

Je pravděpodobné, že mnohý z vašich čtenářů si pro návštěvu staré vlasti rozhodne půjčit auto v Rakousku, neboť dovolené v Československu a Rakousku se dají snadno spojit dohromady. To co jsem zažil též však platí i pro ty, kteří plánují jezdit půjčeným autem jenom po Rakousku.

Hertz totiž odmítá dostát písemně dohodnuté půjčce osobního auta s „odůvodněním“, že jsem se „narodil v Praze“. Byla to jediná „závada“, kterou mi mohli prokázat.

Takže země, která světu „darovala“ Hitlera se zase zřejmě vrací k jeho myšlenkám.

Měli jsme štěstí, neboť moje manželka pochází z Zürichu (oba cestujeme na britský pas), takže byla nalezena „nezávadnou“ a my jsme v dovolené mohli pokračovat. Naposledy v autě půjčeném od Hertze.

S pozdravem Heil Hertz
K. VÍT, Švýcarsko

FORMAN SYSTÉMU NESLOUŽIL

... V únorovém čísle 1991 jsem čela dopis p. Soboty o Miloši Formanovi. Je dost ošesné číst všechnu tu špinu, co se hází na lidi, kteří po invazi odešli. Na obranu Miloše Formana bych já jako jeho spolužačka na FAMU chtěla připomenout slova Ewalda Schorma, že je třeba poukázat na ty, kteří systému sloužili a komunistům dělali propagandu. To Forman nebyl. Když tyto lidi v Československu vyhodí ze sedel, bude to záslužnější, než bojovat proti těm, kteří ze zásadních důvodů odešli za hranice.

Z filmařů, kteří přijeli po revoluci do Československa, měl Miloš Forman nejlepší odpovědi. A bez frází... (Z dopisu)

E. KONRÁDOVÁ, USA

OTEVŘENÝ DOPIS PANU LUDVÍKU VACULÍKOVÍ:

Vážený pane Vaculíku, bylo to před několika léty, kdy jsem psal do Listů rozprčený otevřený dopis na adresu Vaší a na adresu autorů v emigraci. Týkalo se to Pavla Juráčka, kterého jste tehdy odsoudil za to, že odešel, zatímco ti druhí z emigrace zase proto, že se vrátil. Napsal jsem rozhořčeně, protože jsem Pavla Juráčka velice dobře znal, měl jsem ho rád a vážil jsem si jeho názorů. Diskutovali jsme o mnohém, když jsme leželi po kolenu po různých domech v Mnichově, zatímco jsme pokládali isolační desky pro pozdější betonový povrch, a sorně jsme konstatovali, že FAMU měla zařadit do svých učebních programů také něco praktického. Pavel Juráček si to jistě od Vás nezasloužil. Díky Vašemu dalšímu výroku v časopisu Vlasta, se cítím povinen znovu odpovědět, i když o to asi nijak nestojíte.

Nejste sám, kdo nemá rád ty, kteří odešli ze své rodné země „za lepším“ jak říkáte a jak konečně tvrdili i komunisté od počátku a dodávali k tomu něco „o zrazení“. V minulém roce se sice prezident Havel v Toroně omluvil celému exilu za předchozí odsuzování, aby vzápětí ministr zahraničních věcí uvedl věci znovu na pravou míru

Přišlo poštou • Přišlo poštou • Přišlo poštou

při svém projevu ve Vídni. Nemyslím si, že lidé žijící v exilu odcházeli z domova s nadšením a navíc do naprosté nejistoty, kdy zanechávali doma všechno to, co měli rádi: své příbuzné, přátele, svou práci a konec konců i majetky. Podle Vás tito lidé odcházeli „za lepším“. Neznali jazyk, nově země pro ně byly rovněž neznámé, bez přátel a bez konexí. Začínali od nuly s dětmi na krku, za které nesli odpovědnost. Kolik se jich vrátilo, nebudeme-li počítat Minařky a podobné, kteří pomáhali tu komunistickou svůrnou budovat? Nebyl jste náhodou taky jedním z těch, kdo „v mladistvé nerozváženosti či nadšení“ hlasoval pro onu „šťastnou a světlou budoucnost naší vlasti“, ze které vzešlo tolik urpění, nešťastí a bídy a uprchlíků? Byl jsem v té době také mladý, ale bylo mi smutno při pohledu na lůzu v roce 1948, která se ívaním pochodovala po ulicích zašitěna rudými fanglemi a ani moji rodiče ani já jsem pro ně nehlasoval. Trvalo Vám to nějakou dobu nežli jste prociť jako těm ostatním z vás, ale pro nás ostatní to bylo prvních dvacet let ztracených. Někteří z vás pak prožívali na vlastní kůži „radostnou práci osvobozenou od kapitalistického jha“ aby se konečně znovu ocitli na výsluní, kde byli před tím a zase nadšeně budují. Pro nás ostatní to byla už druhá dvacítk ztracených let. Někteří to prostě nevydrželi - ne všichni byli terorizováni nebo ohrožováni - ale všichni museli poslouchat každodenní demagogickou lež „o jediném a vyvoleném a nejpravdivějším a nejpravedlivějším učení - komunismu“ a volili nejistou a tvrdou svobodu před ponižováním ve vlasti. Podle Vás „za lepším“. Jenže v mnoha případech odcházeli z toho lepšího do nejistého a horšího. Téměř vzápětí museli zapomenout na všechny tzv. výhody socialistického vztahu k práci a museli pracovat tvrdě a nepředstírat. Většinou obstarí i když v mnoha odlišných profesích a pokud vydělali dolary, tak zaslouženě. Nikomu nikdy nepadly s nebe ani za nějaké zásluhy. Ihned po pádu komunismu se počalo všíme mezi exulanti vybírat na osvobozenou republiku a vybralo se hodně. Víte, že mnohé instituce nedokázaly tyto dary ani písemně potvrdit, což bylo požadováno (peníze jsou peníze a pořádek je pořádek), o poděkování už vůbec nemluví. Víte, že se podobné prosebné dopisy a žádosti množí a že lidé v Československu, kteří nám většinou nemohou přijít na jméno - snad ze zvěsti - že jsme dokázali odejít a že teď po těch dvaceti letech už větší máme klid, zatímco oni žili v klidu dřív a teď se musejí starat a probíhat i pracovat. Přitom žádání anebo kategoricky vyžadují dolary a dolary a dolary. My máme být ty dojně krávy a přitom znovu poslouchat to, co jsme slyšeli tolikrát od Vašich bývalých soukmenovců.

Vážený pane Vaculíku, nemáte jistě rád demagogii, kdo by měl, ale co naplat, řekněte mi poctivě, není to čistá demagogie odsuzovat všechny exulanty? To je jako byste prohlásil, že všichni ti, co zůstali v Československu jsou análně, poctiví a pracovití lidé, kteří by nezkrivili vlásek svému spoluobčanu na hlavě, aniž by ho jakkoli vzali na hůl. Pane Vaculíku, odešli lidé, dobří i zlí, lidé i pracovití, závistiví i přející, sobečtí i ostatním pomáhající aid., tedy přesně takový vzorek, jaký zůstal v Československu, jaký byl mezi komunisty, mezi nekomunisty i mezi disidenty. Čtu noviny a děším se toho, co se všechno děje tam u nás doma, poté co spolu všichni svorně a s nadšením svrhli komunistickou nadvládu. Už se ani nedívám tomu, že pánům poslancům nestojí voliči občané za to, aby alespoň docházeli do práce za své vysoké platy, že svorně nekomuniste spolu s komunisty hlasují proti návrhu uznat léta od 48 roku za „období nesvobody“, že si tam ohřívají své korytářské polivčičky a kašlou přitom klidně na lidi, kteří brali komunismus jako nutné zlo a neměli z něj nikdy nic a jsou na tom vlastně téměř stejně; ne každý se narodil jako podnikatel nebo vekslák nebo podvodník. Pane Vaculíku, skutečně si myslíte, že nejdůležitější ze všeho je „vykopnout ze země všechny emigranty“? Co kdyby všichni lidé, kteří s komunismem neměli

nikdy nic společného se konečně vzchopili a „vykopli ze země všechny ty, kteří to minulé blaho na zemi zaváděli“.

Vážený pane Vaculíku, od počátku pracuji v československém sdružení, kde jsme se snažili pomáhat vašim krajanům bez rozdílu - Čechům i Slovákům. Posmívali se nám, že si hrajeme na vládu v exilu. Jenže šlo o to i tady. Hned po revoluci se jako jeden z hlavních poradců za emigraci objevil na hradě p. Toth, který byl zapřísáhlý separatista a celou tu dobu jen bojoval proti Československu jako takovému. Asi slibil přivést milióny dolarů, které Sdružení nemělo a nemá (později se asi zjistilo, že je nemá ani on). Proč mluvit tak moc o morálce, když kolikrát jde o mnohem prozaičtější věci jako jsou dolary. A když to platí na hradě, proč by to nemělo platit v podhradí. Jenže jestliže jsou mezi námi takoví jací jsou ve většině tam doma (sociologický průměr), pak naproti tomu jsou mezi námi takoví, kteří se snažili a snaží Československu pomáhat: svou prací, svými výsledky, svým chováním a dobrou pověstí. Šíří tak dobré jméno své rodné vlasti a jsou tedy těmi nejlepšími vyslanci své země. Nikým honorováni - napomohli mnoha dobrým zákonům nebo opatřením ve prospěch Československa a mohou, vlastně mohli by, udělat mnohem víc, když budou za občany Československa stále pokládáni - a to jak svými bývalými spoluobčany, tak i státníky. Když je nebudou „vykopávat ze země“ poté, co si vezmou jejich tvrdě vydělané dolary. Vůbec je zvláštní, že ono kouzelné zaklínadlo o „kolektivní vině“ platí jen někdy a jen v případě, když se to hodí. Všichni komunisté nesou stejnou vinu, všichni estébáci nesou stejný podíl viny, všichni soudci (včetně těch, co udělovali tresty smrti za odlišný názor) nejsou vinni, všichni lidé, co zůstali v Československu jsou čestní a dobří, zatímco ti, co opustili svou vlast zradili, šli za lepším a jsou to vlastně sami dobrodruzi, ovšem ... byli dobří v době, kdy Vám vycházely knížky v exilových nakladatelstvích, které si kupovali za dolary, které Vám následně zpřijemňovaly komunistickou trýzeň.

Vážený pane Vaculíku, každý prostě vidí různé věci z různých úhlů a jsou tací, kteří prostě nemají rádi silná slova, od komunistů nebo od těch bývalých. A je čím dál víc těch, kteří od pochyb přešli k víře, že nás skutečně nemáte rádi. „Všjo rovno“ jak říkali bratři.

Rozhodl jsem se, že už Vám psát nikdy nebudu - lépe číst jen Vaše knížky.

S pozdravem

J. MARA, Kanada, „na lepším“

ABYSTE VĚDĚLI

(Dopis krajanům z Prahy)

Po návratu z Kanady do Prahy upozornil český premiér Petr Pithart novináře a celou veřejnost na to, že mnozí naši krajané postrádají dokonalejší a obsírnější informace „o nás doma“. Myslím, že by v tom směru mohl pomoci nejen novinář, který nemá důvod psát nepravdy nebo pravdu upravovat do tvaru, přijatelných tomu či onomu podle svého zaměření či tak, aby se sám osobně zalíbil - pokud možno každému...

Využívám tedy nepřímé výzvy pana premiéra a nabízím několik upřesňujících informací k návštěvě nepříteli dávne, o níž jsem se dozvěděl z pražského Svobodného slova. Z deníku, ve kterém jsem bezmála dvacet let pracoval jako mladý, začínající novinář, ve kterém jsem si leccos dovořil v dávných dobách, kdy na každé stránce muselo být razítko HSTD (= Hlavní správa tiskového dozoru ministerstva vnitra) v letech 1951 až 1970, kdy mne tehdejší vedení Čs. strany socialistické vyhodilo doslova „na dležbu“ spolu s několika dalšími kolegy, protože jsme jednak v roce 1968 vyslovovali nepokryté a bez servítků vlastní názory, jednak jsme od nich neholdali po okupaci sovětskou armádou ustoupit - a jak nám tehdy napsali - „naše setrvá-

vání v redakci by bylo na závalu probíhající normalizace“. Dnes jsme všichni rehabilitováni - ti, co nás tehdy vyházeli, zastávali až do listopadu a ještě kousek po něm když ne stejnou funkci, tak podobnou, ctění a vážení svými stejně oddanými spolupracovníky a souputníky, oddanými zejména „věci socialismu, budování pod vedením KSČ a hlavně oddanými vlastnímu prospěchu. Jmen by se dalo za toto tvrzení dosadit hodně, ale o to snad tentokrát ani nejde. Horší je zjištění, že mnozí z někdejších funkcionářů oně předlistopadové (a vlastně také poučované) Čs. strany socialistické - jako např. dr. Bohuslav Kučera, dlouholetý funkcionář ČSS a věrný spolupracovník orgánů KSČ všech stupňů z doby již před vítězným únorem 1948, pozdější ústřední tajemník, předseda atd., atd. sklízí prý obdiv i dnes na schůzích té malé strany po hospodách, včetně potlesků při rozvíjení teorii, šitých na dnešní poměry. Takových věčných revolucionářů si komunisté vážili a nebáli se jim světit i nějakou tu méně důležitou hospodářskou funkcí. Něco za něco. Listopadový vítr nestačil všechny odvá, ba dokonce mezi schopnými (všeho) došlo k razantnímu převlékání sak a kabátů tak rychle a důsledně, že se jim kupodivu daří setrvat na výsluní, na něž se dostali díky komunistům období normalizace a hodlají na něm ještě dlouho setrvat (a napáchat i mnohé z toho, co v letech minulých nestihli nebo na co neměli dostatek odvahy). Nejen já, ale i mi přátelé, jsme se pobaveně zasmáli úsměvu současného pana předsedy ČSS Dvořáka, jímž ho prezentovalo Svobodné slovo před jeho nedávnou cestou za krajany do Kanady a USA. Možná, že se mu splnil jeden z jeho tajných snů, na jehož realizaci dost dobře nemohl spoléhat jako referent fabriky v ani ne okresním městě východních Čech, i když se zřejmě za dobrou práci ve straně (=ČSS) - jak tehdy komunisté říkali - stal již v době normalizace postupně až poslancem Federálního shromáždění, tleskajícím podle taktiky KSČ panu Husákovu a jeho společníkům. Ani jako poslance by ho komunisté ke krajanům jistě tehdy neposlali a nepochybují, že ani krajané by ho neměli tehdy důvod zvat „na táčky“...

Dost však o dvou z řady. Jde mi o něco jiného. Možná, že mezi krajany se některé věci naší současnosti prezentují jinak, než jaké skutečně jsou. Ze zprávy ve Svobodném slově, po návštěvě bratra Dvořáka v Kanadě a v USA vysvitá, že šlo také o to, získat přízeň (a dolary) na pomoc straně i Svobodnému slovu. Ostatně v tom směru určitě nebyl dnešní předseda ČSS prvním (ani posledním). Od loňského roku se ČSS hlásí vehementně k odkazu někdejší předúnorové národně-socialistické strany, když se jí podařilo přešedřit několik exilových představitelů o tom, že těch dvačtyřicet let hlala jenom proto, aby uchránila své členy před represemi komunistických diktátorů. Nebo lže dnes, když se zřítka celé své minulosti. Ano, celé vlastní historie. Může jí to vycházet jen do té doby dokud pamětníci nebo vlastníci literárních dílek tzv. Stranické knihovničky ČSS z tvrdých let normalizace i před ní, tj. prakticky celých oněch neblahých dvačtyřiceti let, či zažloutlých výstisků Svobodného slova budou mlčet. Co všechno by si mohli uznat krajané přečíst! A od jakých renomovaných autorů!

Namátkou možno citovat třeba ze svazku 26 s titulem Čs. strana socialistická v otázkách a odpovědích autorů J. Krále a J. Přiborského z roku 1985: „ČSS je socialistická politická strana, která se v souladu se svým posláním všestranně podílí jako spojenec vedouc síly celé společnosti a státu - Komunistické strany Československa - na budování rozvinuté socialistické společnosti v naší vlasti.“ Nebo „Čs. strana socialistická vznikla v únoru 1948 a s únorem je trvale spjata.“ V odpovědi na vlastní otázku autoři jdou dost daleko. Např.: „Jak známo, pracující lid semknutý kolem KSČ v únoru 1948 odrazil útok reakce a otevřel do široka cestu k výstavbě socialismu. Bývalá Čs. strana národně-socialistická se rozpadla, ztratila opodstatnění své existence, zákonitě odešla z politické scény.“ To psali ti, kdo se dnes domáhají práva nástupnictví a doufají, že paměť lidská je tak krátká... V elaborátu se zvaní o tom, jak ti dobří „únoráci“ zakládali stranu (rozumě ČSS),

Přišlo poštou • Přišlo poštou • Přišlo poštou

zdrazňují mnohokrát, že ČSS není „obrozenou“ národně-socialistickou stranou předúnorovou, připouští se návaznost majetkoprávní (prý část majetku bývalé strany, vydavatelství Melantrich a tiskový orgán Svobodné slovo přijala ČSS) - copak asi znamená to milostivé slovo „přijala“? - od kohopak asi, když ve skutečnosti podle věrohodných zachovaných dokladů šlo o tzv. politickou dohodu KSČ s tehdejšími parťáky, navíc hodně dlouhou po „únoru“). A vyžadová se nesčíslněkrát moudré vedení bratří, které normálně uvažující občan nemohl nepovažovat za obyčejné kverulanty (to v lepším případě) a spolupachatele ořízských podvodů a nebejtýchých lží, servírovaných bez uzardění veřejnosti. Určitě se mezi tehdejšími i nyníjšími členy ČSS našli lidé, co to myslí poctivě, ale ti se nikdy nedostali dále, než na zástupce strany nejvýše v uličním výboru. Ti chytřejší, důslednější, dravější a bezohlednější, co jim chyběl zdravý rozum, zato však přebývala snaha o seberealizaci při vyjádření zbytků hostiny panstva, ti mluvili jménem ostatních bezejmenných. Ti se z členství v ČSS měli lépe, zatímco ti drobní členové jenom plautli příspěvky a sloužili vlastně za zástěrku profitu svých „vůdců“. Jim i jejich současným následníkům se dařilo a jsou ochotni k ledasjakým kotrmelcům - jak už dokázali v poměrně krátkém politstopadovém vývoji. Přesvědčují svými svéráznými argumenty toho, kdo se dá. Možná, že mezi krajaney mohou vzbudit někdy i lítost, nostalgickým vztahem k nenávratnému domovu i přimět nějaké to pero k podpisu šeku „na pomoc“. Věřím, že pomoci budou potřebovat. Tím spíše, že z původního osazenstva redakce Svobodného slova (listopad 1989) zbylo již jen pár posledních; ostatní pracují jinde a vesměs jsou oceňováni. Dík neustálým uplatňováním mocenských stranických zájmů před i po prohraných volbách zadržující většinu zvolila jinou cestu uplatnění. Paradoxem přitom je, že z lidí listopadu 1989, z doby „balkónů“, kdy plný „Václavák“ vzhlížel k Melantrichu jako k bašičce pravdy a pokroku, teď nikdo nejedná vyprávět krajanům pravdu. Ti, co jezdávají, jsou zavedení spíše na pohádky a báchorky. Jsou na ně zvyklí. Mají dlouholetou praxi, jak dosáhnout profitu vlastního, ať to stojí co stojí. Jsou to přece političtí profíci, vyučení v letech poslušnosti a nadbíhání té jediné a největší a nejdokonalejší ze všech stran. Nikdy jsem nebyl v žádné politické straně, ale praxi ČSS jsem měl příležitost poznat zblízka ve dvacetileté přednormalizační. Zajímat jsem se neprestal ani potom, kdy už jsem ve Svobodném slově nepracoval. Znáám i současný stav. Je věcí programu i neschopnosti přiznat se k zásadním chybám v minulosti, že ČSS dopadla, jak dopadla. Před rokem byl ještě možná čas, dnes už nestačí žádná sebekritika. Jedinou kartou, na kterou lze vsadit, je zlskat majetek, zdroj příjmů. Doma je to vydavatelství Melantrich a Svobodné slovo, v zahraničí darované šeky. Dalo by se zpochybnit jedno i druhé poukazem na morálnost takového činní a takových snad. Je mi líto - a v tom nejsem zdaleka sám - že bohužel tady doma ne vždy dojde sluchu to, co je logičtější. Že se stále ještě někdy daří zatemňovat to, co je nad slunce jasné. My doma to víme - a vy v zahraničí byste to měli vědět také. Proto také tento dopis dejme tomu první.

S pozdravem všem poctivým za hranicemi našeho společného domova

P. KRÁSA, Praha

“ZLATÝ BOLŠEVÍCI”

Slychám kolem sebe, že prý nastupuje rezignace. Dva roky uplynuly, jako když mávne kouzelným proutkem - dva roky od listopadových demons-

trací, na nichž jsme svými klíči odzvonili husákovskému a jakešovskému režimu. A kde jsou jaké výsledky? Ptají se dnes mnozí lidé. Všechno podražilo zhruba o dvojnásobek, některé věci také trojnásobně, činže jdou nahoru, elektřina, plyn - zatímco důchody a platy se zvýšily v míře nesrovnatelně nižší.

Kde je slibovaný blahobyt? Kde je návrat do Evropy, kam bychom tak rádi - právě za oním blahobytem? Kde je hora zlata, která nás měla zachránit?

Hora sice stojí, zlato v ní je, leč odhad byl příliš optimistický a těžít se tedy nebude. Nevyplatilo by se to. Vidina blahobytu, vidina pečených holoubků, pro něž by jenom stačilo otevřít ústa a oni by tam pěkně vlétli, se odkládá - zatím na neurčito. Aby totiž mohla nastat, musí se ještě mnoho vykonat. Zazvonit klíči zdaleka nestačí... Zatím je potřeba zatnout zuby, utáhnout si opasky, a začít pěkně makat. Prostě udělat to, co jsme slibovali, když jsme chtěli, aby komunisté táhli ke všem čertům. Ale ouha, když má dojít k činu, nastupuje rezignace. Svobody se nenajdeme, zjišťujeme nejednou. A von ten socialismus zase nebyl tak špatnej. Činže byly levny, práce bylo dost - ani ne tak ve fabrice, tam si člověk dáchnul, a pak tam pěkně v pohodě nafasoval, co potřeboval ke svým fuškám po fajruni. Co nenafasoval, to holt si musel ukrást. Konečně, vždyť to bylo stejně naše. A co hlavně: Člověka z práce vyhodit nemohli, fabrika sice moc neplatila, ale člověk měl svůj jistý a druhý plat další fušky. Špatně se nešlo, to ať nikdo nepovídá...

Že padaly omítky? Že se propadaly stropy? Že netekla voda? Nebo že naopak tekla a nešla zastavit? Ale prosím vás, copak může být svět dokonalý? Jaká by to potom byla nuda, kdyby všechno fungovalo, to vás ještě nenapadlo? Sociální jistoty byly, nikdo nemůže říct, že ne. Že schopní lidé odcházeli za kopečky? Že nové věci, nové poznatky, nové technologie bylo potřeba dovážet? No bože! Ale za to jsme měli svůj jistý... A to je teď ohroženo, zjišťujeme jaksi s údivem. Flákárna skončila - a začala práce. Přesná, kvalitní, svědomitá. Docela normální, dalo by se tak říci. Taková, jaká nás v minulosti, kterou ještě někteří z nás pamatují, ve světě vždycky propagovala. Z ní se zrodila pověst o zlatých českých rukách.

Jedna ze Starých pověstí českých, říkáte? Ale vůbec ne! Jen se do toho pusťte - a uvidíte! Žádný Čech se ještě ve světě neztratil. Natož potom desetimiliónový národ. Ale nesmíme říkat: jen za to vzít a plivnout do dlani! To nám už přece radili pánové V+W. Vzpomeňme si na jejich písničku - až na nás zase bude padat rezignace!

V. PAVLÍČEK, Kutná Hora

BEZ LIDOVÝCH MILICÍ

Onoho večera - bylo 7. listopadu 1991 - Staroměstské náměstí vypadalo vznešeně, jako ostatně vyhlíží vždy, když jsou starobylá průčelí jeho domů osvětlena, a podobalo se velké scéně připravené ke slavnostnímu představení. To představení by se mohlo jmenovat Konec komunismu v Čechách - a místo piónýrů a lidových milicionářů na ně přišli mladí lidé, dychtiví podívané, kterou jim slíbil časopis Reflex a skupina Lidé bděte.

Upřímně řečeno, představení se příliš nevydařilo. Vál nárazový vítr, chvílemi přišlo, takže alegorický průvod různých komunistických maškar odpadl a program zabraňovala jakási rocková kapela, burácející na pódiu. Tři sestry, skupina, která byla ohlášena a na kterou přišlo asi nejvíce výrostků, nakonec nenastoupila, protože "se-

strám" byla zima a šly si dát panáka, jak ohlásil konferencier.

Nicméně i přesto atmosféra onoho chladného večera byla podivuhodně zvláštní a nevadím říci pozoruhodná. Ani ne tak kvůli heslu SPOJÁŘI VŠECH ZEMÍ, PROLETUJTE SE, které viselo na paláci Kinských, jsou umístěno bohužel jen nízko, tam, kam dosáhli pořadatelé. Daleko spíš pro celkové ovzduší svobody a volnosti, jaká zde na manifestacích minulého režimu byla naprosto neznámá, ba naprosto nemyslitelná. Nezazněl jediný projev o nerozborném přátelství, nepadl jediný údaj o tunách vyřešených nad plán, o zvýšené doživosti už vůbec nemluvě. Lidé se volně procházeli, smáli se, kdykoliv je právě napadlo, ukřívají se do zvednutých límců svých pláštíků, ale jejich tváře byly jasné a radostné. Nikdo se nebal německých turistů, kteří sem také zabloudili. Nikdo v nich neviděl kádrové rozvědčíky bundeswehru, kteří k nám přijeli, aby zde okoukli, do jaké hloubky už jsme nahodláni. Nikde nestáli příslušníci - ba ani ideopolicie nezasaňovala.

A když pak k nebi vytryskl ohňostroj a na obloze rozkvetly kyty zelených, karminových a světlivě modrých květů, když zazněly petardy, které tyto kyty rozhodily do všech stran - nikdo z těch stovek mladých lidí nepomyslel na výstřel z Aurory. Tohle byla salva, která pozdravila budoucnost. Budoucnost definitivně bez piónýrů, lidových milicionářů, tun vyřešených nad plán, o zvýšené doživosti nemluvě. Prostě bez komunismu v Čechách.

M. SPÁČILOVÁ, Přerov
(7. XI. návštěvnice Prahy)

OCHRÁNCI FAUNY

Obrácíme se na vás jménem dobrovolníků, kteří mají na starosti úněk zvířat v Praze. Pečují zvláště o opuštěné nebo zraněné psy a kočky, pro něž hledají dobré domovy. Vyžaduje to ovšem náročnou, často nedocenenou práci v obtížných podmínkách. Jedním z hlavních problémů je nedostatek peněz. Pokud byste chtěli pomoci, každý dolar bude přijat s vděčností. Tato skupina se rovněž účastní na návrhu zákona na ochranu zvířat, který za komunistického režimu neexistoval. Československo se tak zařadí mezi země s humánním programem na ochranu zvířat. Šek nebo bank draft OCHRÁNCI FAUNY, Spálená 55, 110 00 Praha 1

J. KOLOMOJCEVOVA, ČSFR

NÁSTĚNNÝ KALENDÁŘ

"Stejnokroje a zbraně československé armády od roku 1919 do 1991"

14 listů barevných fotografií a kreseb na křídě, formát B3
Celkem 36 uniforem od legionářů až po současnou hradní stráž,
12 ručních palných zbraní zavedených v čs. armádě
Texty slovensky, česky, německy a anglicky
Prodejní cena 69 Kčs
Objednávky - MAGNET-PRESS
VLADISLAVOVA 26
113 66 PRAHA 1
ČSFR

panton

VYDAVATELSTVÍ
ČESKÉHO HUDEBNÍHO
FONDU,
Radlická 99,
Praha 5

NABÍDKA Z KOLEKCE KOMPAKTNÍCH DISKŮ

Bedřich Smetana: MÁ VLAST

Českou filharmonii řídí Václav Neumann,
81 1050-2001

Antonín Dvořák: SYMFONIE No. 9 e moll op. 95 Z NOVÉHO SVĚTA

Českou filharmonii řídí Zdeněk Košler,
81 1001-2011

Antonín Rejcha: TŘI KVARTETY

Jiří Válek – flétna, Jan Buble – housle, Jan Marek – viola,
Ladislav Pospíšil – violoncello.
Hudba stylově vycházející z vídeňského klasicismu.
81 1003-2131

ČESKÉ VÁNOČNÍ ÁRIE A PASTORELY

Jímavé skladby českých mistrů 17. a 18. století – T. N.
Koutníka, J. I. Linka, F. X. Brixioho, J. J. Ryby a V. Maška
– plné kouzla a poezie vánoc v podání sólistů souboru
Chorea Academica a Bendova komorního orchestru.
81 1033-2231

POKOJ VÁM

Vánoční písně a pastorely z Moravy a Slezska v podání
Komorního orchestru Leoše Janáčka a cimbálové muziky
Hradišťan Jiřího Pavlíci.
81 1007-2931

TEREZÍN: HUDBA 1941-44 (soubor 2 CD)

1. KOMORNÍ HUDBA

Gideon Klein: Sonáta pro klavír
Varda Nishry – klavír,

Gideon Klein: Trio
České smyčcové trio,

Viktor Ullmann: Smyčcový kvartet č. 3
Martinů kvarteto,

Viktor Ullmann: Klavírní sonáta č. 6
Emil Leichner – klavír,

Hans Krása: Tanec
České smyčcové trio.

2. PÍSNĚ A OPERA

Hans Krása: Brundibár – dětská opera o 2 obrazech.
Libreto A. Hoffmeister.
FISYO řídí Mario Klemens, Bambini di Praga řídí Bohumil
Kulínský.

Viktor Ullmann: Písně

Večerní fantazie – Věčně uprostřed – Tři jidiš písně
– Taneček
Emilie Berendsen – zpěv, David Bloch – klavír,

Pavel Haas: Čtyři zpěvy na čínskou poezii

Zaslechl jsem divoké husy – V bambusovém háji – Daleko
měsíc je domova – Probdělá noc,

Karel Průša – zpěv, Jiří Pokorný – klavír

Komplet 2 CD vydán u firmy ROMANTIC ROBOT, London

František Benda: SONÁTA PRO FLÉTNU A CEMBALO (HARFU) G dur

František Benda: SONÁTA PRO FLÉTNU A CEMBALO (HARFU) C dur

Jan Křtitel Krumpholz: TŘI SONÁTY PRO FLÉTNU A HARFU F dur

Jan Křtitel Vaňhal: SONÁTA PRO FLÉTNU A HARFU C dur č. 1

Vítězslav Drápal-flétna, Hana Müllerová – hárfa.
81 1004-2131

NAHRÁVKY SKLADEB AUTORŮ 17. STOLETÍ v podání souboru MUSICA BOHEMICA

Jan Baptist Tolar: BALLET á 4

Georg Muffat: Florilegium primum
Musica Bohemica – řídí Jaroslav Krček.
81 1008-2031

JAN SLABÁK – PADESÁTKA

Fanfára č. 1 – Kamarádi moji – Měl jsem frajarečku
– Vzkázala mně moje milá – Ty kelčanské vinohrady
– Napij sa ty šohaj vína – Okolo Kyjova – Před naším je
zahrádka – Vinohrady moje – Pojďme spolu do kola
– Dolina, dolina – Povězte, mně mamko – Kdybych já
věděla – Žítečko dozrává – Regrůtský valčík – Na hodech
muzika vyhrávala – Ta naša kapela – Fanfára č. 2 – Viděla
sem šohajčka – Přes veselské lúky – Ty nětčické frajareč-
ky – Když sem včera u muziky verboval – Po dědině
– Z Boršova do Kyjova

Nahrávka prezentuje výběr nejúspěšnějších skladeb
dechové kapely Moravanka k životnímu jubileu Jana
Slabáka.
81 1075-2311

NA VAŠI NÁVŠTĚVU SE TĚŠÍ REPREZENTAČNÍ PRODEJNA PANTONU, KARLOVA 23,
PRAHA 1, UVEDENÉ TITULY SI MŮŽETE OBJEDNAT V NAŠÍ ZÁSILKOVÉ SLUŽBĚ,
RADLICKÁ 99, 150 00 PRAHA 5, KTERÁ VÁM JE NA DOBÍRKU RÁDA ZAŠLE.

KOMERČNÍ BANKA

as the leading and largest universal business bank
in Czechoslovakia carrying out a cautious financial
policy, careful judging entrepreneurial risks, guarantees

WE ARE MEMBER OF THE FAMILY OF EUROPEAN BANKS

We can offer a wide range of banking and financial services
in our domestic as well as in foreign markets not only
to the still growing number of our local clients but also
to all foreign enterprises.

For a contact please write or call to:

Head Office
International Division

Na Příkopě 33
110 03 Praha 1

ČSFR

Telex 121 831 KOBA-C

Phone 422 2122 1111

Fax 422 236 7007

235 6158

236 4087

